

**PLANMER
NATIONAAL WATERPLAN 2**

MINISTERIE VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU
MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

21 november 2014
078157670:A-definitief
C05058.000021.0100

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	10
1.1 Waarom een Nationaal Waterplan 2?	10
1.2 Waarom een PlanMER?	12
1.3 Toelichting op de m.e.r.-procedure	12
1.4 Dit PlanMER: leeswijzer	14
1.5 Indienen van zienswijzen	15
2 Het voornemen	16
2.1 Het Nationaal Waterplan 2.....	16
2.2 Belangrijke elementen die de Waterwet voorschrijft	17
2.2.1 Stroomgebiedbeheerplannen	17
2.2.2 Overstromingsrisicobeheerplannen	18
2.2.3 Beleidsnota Noordzee en de Mariene Strategie	19
2.3 Beleid uit NWP1 dat gecontinueerd moet worden	22
2.3.1 Tussentijdse wijziging NWP1 in verband met het Deltaprogramma 2015	22
2.3.2 Herziening NWP1: Windenergie op zee.....	22
2.4 Overige onderwerpen	23
2.4.1 Duurzame energie	23
2.4.2 Extra waterkwaliteitsmaatregelen bovenop KRW	23
2.5 Relatie met andere plannen en programma's	24
2.6 Het voorkeursalternatief.....	25
2.6.1 PlanMER over complete NWP2.....	25
2.6.2 Verantwoording van beleidskeuzen: er is één voorkeursalternatief.....	25
2.6.3 Beleidsuitspraken in het NWP2 die het voorkeursalternatief vormen	26
3 Categorisering beleidsuitspraken voorkeursalternatief met de zeefmethode	28
3.1 Stappen in de effectbeoordeling: detaillering a.h.v. zeefmethode	28
3.2 Effectzeef: zijn er milieueffecten te verwachten?.....	29
3.3 Beleidszeef: is sprake van mogelijke nieuwe activiteiten?	30
3.4 M.e.r.-zeef: gebiedsgerichte maatregelen, later m.e.r.?.....	40
3.5 Natuurzeef: kunnen significante effecten optreden?	41
4 Effectbeoordeling beleidsuitspraken voorkeursalternatief	43
4.1 Referentie = autonome ontwikkeling = bestaand beleid	43
4.2 Globale effectbeoordeling op themaniveau	45
4.3 Effectbeoordeling op basis van beoordelingskader	50
4.3.1 Kunstmatige grondwateraanvulling	51
4.3.2 Grondwaterwinningen aanpassen of verplaatsen.....	52
4.3.3 Herstel waterbeweging en hydromorfologie	53
4.3.4 Op orde brengen primaire keringen (HWBP).....	54
4.3.5 Olie- en gaswinning.....	56
4.3.6 CO ₂ -opslag.....	57

4.3.7	Duurzame energie	59
4.3.8	Oppervlaktedelfstoffen	61
4.3.9	Kabels en leidingen.....	62
5	Totaalbeeld effecten van maatregelen	63
5.1	Synthese van de beoordeelde effecten in dit PlanMER	63
5.2	Cumulatie effecten NWP2 met rijksbeleid dat voortvloeit uit de Deltabeslissingen en gebiedsgerichte strategieën	64
5.2.1	Deltabeslissingen en voorkeursstrategieën van het Deltaprogramma 2015	64
5.2.2	Beoordeling cumulatieve effecten	65
5.3	Aandachtspunten bij verdere planvorming	69
5.3.1	Mitigatiemogelijkheden	69
5.3.2	Leemten in kennis.....	70
5.3.3	Monitoring en evaluatie.....	70
Bijlage 1	Lijst begrippen/afkortingen	73
Bijlage 2	Passende Beoordeling Natura 2000	74
Literatuurlijst	75	
Colofon.....	.....	76

Samenvatting

Hoofdconclusies

De hoofdconclusies uit het Plan-Milieueffectrapport (PlanMER) en Passende Beoordeling voor het Nationaal Waterplan 2016-2021 (NWP2) zijn:

- Met het PlanMER is er voldoende (milieu)informatie beschikbaar om het besluit te nemen tot vaststelling van het NWP2.
- De Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet geeft aan dat beleidsuitspraken van het NWP2 zouden kunnen leiden tot negatieve effecten binnen Natura 2000-gebieden, maar dat deze effecten door het treffen van mitigerende maatregelen en/of de toepassing van beleidsinstrumenten (in het bijzonder het kader “Ecologie en cumulatie”) bij de uitvoering niet significant zijn. Het NWP2 blijkt, ook na de cumulatietoets, uitvoerbaar te zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Nationaal Waterplan 2016-2021 (NWP2)

In het Nationaal Waterplan (NWP) staat het beleid van het Rijk om te komen tot een duurzaam waterbeheer. In december 2009 heeft het kabinet voor de periode 2009-2015 het eerste NWP vastgesteld. Inmiddels hebben de ministeries van Infrastructuur en Milieu (verder: Ministerie I&M) en Economische Zaken (verder Ministerie EZ) een ontwerp gereed van een Nationaal Waterplan voor de periode 2016-2021: het NWP2.

PlanMER voor het NWP2

De m.e.r.-procedure dient ter ondersteuning van de besluitvorming over het NWP2. De Wet milieubeheer schrijft voor dat voor een (ruimtelijk) plan de m.e.r.-procedure moet worden doorlopen indien dit plan kaderstellend is voor toekomstige m.e.r.-plichtige activiteiten of voor toekomstige m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Het NWP2 is mogelijk kaderstellend voor verschillende toekomstige m.e.r.-plichtige en m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Ook is sprake van de m.e.r.-plicht voor het NWP2 vanwege de Passende Beoordeling inzake de Natuurbeschermingswet (Nbw). Conform de reikwijdte en detailniveau, die zijn bepaald met een Notitie Reikwijdte en Detailniveau, is de effectbeoordeling en Passende Beoordeling uitgevoerd. Het resultaat hiervan is in het PlanMER, inclusief de Passende Beoordeling, beschreven.

Onderdelen van het NWP2

Vanuit doelmatigheidsperspectief krijgt het NWP2 een beknopt karakter. In het NWP2 wordt alleen het beleid opgenomen dat voortvloeit uit de bij het NWP gevoegde Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP), Overstromingsrisicobeheerplannen (ORBP) en Beleidsnota Noordzee (BNZ) inclusief het programma van maatregelen Kaderrichtlijn Mariene Strategie (PvM MS). Bovendien zijn in het NWP2 opgenomen: het beleid van het NWP1 waarvan continuering nodig is (inclusief de tussentijdse wijzigingen van het NWP1 in het kader van het rijksbeleid dat voortvloeit uit het Deltaprogramma 2015 en Windenergie op zee) en enkele onderwerpen die niet kunnen wachten op de voorbereiding van de Omgevingsvisie van het Rijk, zoals duurzame energie en waterkwaliteit.

Voornemen/voorkeursalternatief

In het NWP2 komen beleidsuitspraken uit de voorgenoemde onderdelen samen tot een samenhangend beleid. Deze beleidsuitspraken tezamen vormen het voorkeursalternatief (VKA) van het NWP2. Het VKA

resteert na een uitgebreid keuzeprocess dat is doorlopen voor de verschillende bouwstenen van het NWP2 en is het enige alternatief. Bij de totstandkoming van de verschillende bouwstenen (de SGBP-en, ORBP-en, BNZ inclusief PvM MS) heeft interactie plaatsgehad met een groot aantal belanghebbende partijen. Gezien deze processen, de keuzen die daarin bewust zijn en worden gemaakt, is het onlogisch om in het kader van het PlanMER voor het NWP2 nieuwe alternatieven te ontwikkelen. Er is zodoende in het PlanMER sprake van de beoordeling van één beleidsalternatief, in m.e.r.-termen 'het voorkeursalternatief'.

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de beleidsuitspraken die tezamen het voorkeursalternatief (VKA) vormen van het NWP2.

Beleidsuitspraken in het NWP2	
Uit SGBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kostenterugwinning watergebruik: Verplicht vanuit KRW art 9: beginsel terugwinning kosten waterdiensten, incl. milieukosten en kosten hulpbronnen, overeenkomstig beginsel 'vervuiler betaalt' ▪ Agendering van het belang van aanpak zwerfvuil ▪ Bkwm 2009 (Besluit kwaliteitseisen en monitoring water): actualiseren en afstemmen op de Drinkwaterregeling ▪ Opname van waterlichamen waarin drinkwaterwinningen zijn gelegen in het register Beschermde gebieden. ▪ Regulering van waterbeweging en hydromorfologie in de vorm van peilbesluiten en keuren van waterschappen ▪ Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren ▪ Bescherming drinkwater en water voor menselijke consumptie ▪ Kunstmatige grondwateraanvulling ▪ Grondwaterwinningen aanpassen of verplaatsen ▪ Wateronttrekking c.q. wateropstuwing ▪ Waterverontreiniging: puntbronnen, diffuse bronnen, prioritare stoffen, directe lozing stoffen in grondwater, voorkoming calamiteiten, sanering ▪ Regulering waterbeweging en hydromorfologie (Ruimte voor de Rivier-maatregelen worden onder ORBP-en behandeld) ▪ Aanpassen inlaat / doorspoelen / scheiden water ▪ Aanpassen waterpeil en GGOR maatregelen ▪ Vispasseerbaarheid ▪ Uitvoeren actief visstands- of schelpdierstandsbeheer ▪ Wijzigen / beperken gebruiksfunctie ▪ Beheren grootschalige grondwater-verontreinigingen 	
Uit ORBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aanwijzen en normeren primaire keringen. ▪ Beheren en onderhouden: toezichtfunctie provincie t.a.v. primaire keringen ▪ Beheren en onderhouden: toepassen beleidslijn Grote Rivieren ▪ Beheren en onderhouden: peilbeheer rijksmeren ▪ Toetsen (inclusief hydraulische meetprogramma's) i.r.t. primaire keringen ▪ Aanwijzen en normeren regionale keringen. ▪ Beheren en onderhouden: toezichtfunctie provincie/rijk t.a.v. regionale keringen ▪ Toetsen (inclusief meetprogramma's) i.r.t. regionale keringen ▪ Watertoets toepassen ▪ Crisisbeheersing: plannen op orde houden, opleiden, trainen, oefenen, voorspellen en waarschuwen, adequaat optreden (plannen uitvoeren en handelingsperspectief bieden), herstel, nazorg en evaluatie, kader grootschalige evacuatie en module grootschalige evacuatie bij overstromingen ▪ Ruimte voor de Rivier ▪ Maaswerken e.a. ▪ Beheren en onderhouden rivierbed ▪ Beheren en onderhouden regionale keringen ▪ Beheren en onderhouden primaire keringen ▪ Op orde brengen regionale keringen ▪ Op orde brengen primaire keringen o.b.v. HWBP ▪ Handhaven basiskustlijn ▪ Steenbekleding Zeeland ▪ Beekstelsysteem op orde ▪ Zoneren en voorwaarden stellen 	
Uit Beleidsnota Noordzee, inclusief PvM MS	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mariene ecosysteem: aangewezen Natura-2000 gebieden; behoud en herstel van het mariene ecosysteem; ▪ Programma van maatregelen Mariene strategie: bestaande maatregelen, o.a. t.a.v. mariene ecosysteem, exoten, eutrofiëring, vervuilende stoffen, zwerfvuil en onderwatergeluid ▪ PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen zwerfvuil ▪ PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen bodembescherming ▪ Duurzame energie: ruimte voor 4.450 MW operationeel vermogen windenergie in 2023, verdere doorgroei na 2020, oprichten van windparken alleen mogelijk in aangewezen windenergiegebieden, ontwikkeling in afstemming met andere functies ▪ Oppervlakte delfstoffen: voldoende zandvoorraad reserveren tegen aannemelijke en redelijke kosten, 	

Beleidsuitspraken in het NWP2

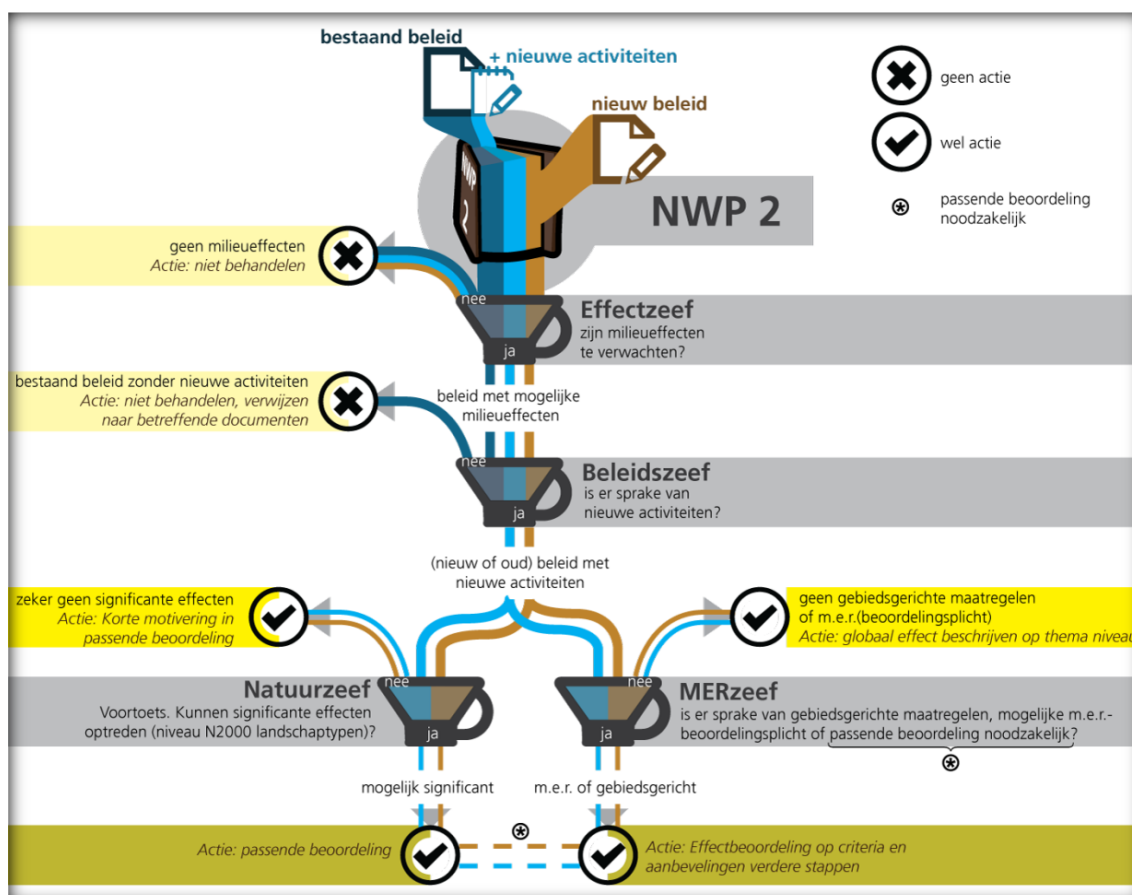
- voorkurstracés voor kabels en leidingen
- Olie- en gaswinning: benutten potentieel aanwezige olie- en gasvoorraden
- CO₂-opslag: voldoende ruimte voor CO₂-opslag
- Kabels en leidingen: kabels en leidingen bundelen, opruimplicht niet meer gebruikte kabels en leidingen
- Zeescheepvaart: stelsel van verkeersscheidingsstelsels, clearways en ankergebieden; vermindering verontreiniging
- Defensie/militaire oefengebieden: voldoende oefengebieden op de Noordzee
- Visserij: verantwoorde visserij, evenwichtige exploitatie, streven naar evenwicht tussen visserij en natuur, bijdragen aan hoofddoelstellingen van Gemeenschappelijke Visserijbeleid (GVB), maatregelen mariene ecosysteem
- Onderwater cultureel erfgoed: bij ruimtelijke afweging activiteiten toetsen aan behoud cultureel onderwater erfgoed
- Toerisme en recreatie: faciliteren en stimuleren, overleg decentrale overheden/partijen over zee- en kustrecreatie
- Wisselwerking land - zee: in ruimtelijk beleid specifiek aandacht aan de wisselwerking tussen land en zee
- Internationale samenwerking: thematische aanpak voor samenwerking met de buurlanden

Overige onderwerpen

- Rijksgronden inzetten voor duurzame energie en inpassen duurzame energie in gebiedsgerichte aanpak
- Analyse wet- en regelgeving waterbeleid t.b.v. toepassing duurzame energie
- Doelen duurzame energie in uitvoeringsopdrachten aan Rijkswaterstaat opnemen
- Ondersteunen pilot projecten duurzame energie
- Aanpak medicijnresten

Beleidsuitspraken op verschillende zeven leggen

De beleidsuitspraken zijn op een aantal zeven gelegd, die bepalen of en zo ja op welke wijze deze beleidsuitspraken in het PlanMER moeten worden beschouwd (zie figuur S1).

Figuur S1: De 'zeefmethode' in het PlanMER NWP2

Van de beleidsuitspraken is stuk voor stuk bepaald of deze:

1. Blijven liggen op een zogenoemde effectzeef: als er geen effecten optreden, dan volgt geen verdere behandeling in het PlanMER.

2. Blijven liggen op de beleidszeef: is er sprake van bestaand beleid waaruit geen nieuwe activiteiten voortkomen of waaraan geen nieuwe kaders worden toegevoegd, dan wordt volstaan met verwijzing naar de documenten waarin de effecten al zijn beschreven.
3. Blijven liggen op de m.e.r.-zeef: voor beleidsuitspraken zonder gebiedsgerichte maatregelen of waaruit geen m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten zullen volgen, volgt een beoordeling op hoofdthema-niveau in het PlanMER. De hoofdthema's die zijn beschouwd zijn milieu, natuur, gebruiksfuncties en duurzaamheid.
4. Door de m.e.r.-zeef vallen beleidsuitspraken die ruimtelijke (fysieke) impact hebben en kunnen vallen onder de m.e.r.-(beoordelings-)plicht en / of waarvoor aanleiding is tot een Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet. Dergelijke beleidsuitspraken worden vervolgens beoordeeld aan relevante criteria van het beoordelingskader (zie Tabel S1).

Tabel S1 Beoordelingskader effectbeoordeling

Thema	Beoordelingscriterium
Natuur	Natuur: Natura 2000-gebieden (op basis van Passende Beoordeling)
	Natuur: ecosysteem en ecologische relaties
	Natuur: soorten op land
	Natuur: mariene soorten
Water	Waterkwaliteit: zoetwater
	Waterkwaliteit: zout water
	Zoet-zoutgradiënt
	Robuust en toekomstbestendig watersysteem
Bodem	Bodem: structuur/-waarden
	Bodem: verontreiniging
	Grondwater: standen/stroming
L-C-A	Landschapsbeleving, visuele relaties
	Cultuurhistorie
	Archeologie
Gebruiksfuncties	Gebruik: recreatie
	Gebruik: industrie/bedrijven (inclusief energie)
	Gebruik: scheepvaart
	Gebruik: landbouw
	Gebruik: visserij
	Gebruik: drinkwater
Duurzaamheid	Duurzaamheid (klimaatadaptatie, CO ₂ -reductie, grondstoffenreductie en -hergebruik)

Referentie = autonome ontwikkeling = bestaand beleid

De effecten van de beleidsuitspraken die milieueffecten met zich brengen (die dus door de 'effectzeef' zijn gevallen) worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. Bij een PlanMER is dat de huidige situatie inclusief de autonome ontwikkeling die zou plaatsvinden in de planperiode, zonder dat het plan zelf uitgevoerd zou worden. Bij dit PlanMER dat handelt over rijksbeleid op strategisch niveau wordt het bestaande beleid als autonome ontwikkeling gezien. Voor de kernwaarden / hoofdthema's waar het NWP2 zich op richt is de autonome ontwikkeling als volgt in trends uit te drukken:

- Waterkwaliteit/aan water gerelateerde natuur: De oppervlaktewaterkwaliteit is de afgelopen tijd verbeterd in grote delen van Nederland, maar is vaak nog ontoereikend om een hoogwaardige natuurkwaliteit te verkrijgen. Belemmeringen voor het halen van de ecologische doelen zijn de onnatuurlijke inrichting van de watersystemen en de belasting met stikstof en fosfor vanuit de landbouw. Voor de Noordzee geldt dat een ontwikkeling waarneembaar is naar een betere toestand van het mariene ecosysteem.

- **Waterkwantiteit:** De hoge gronden in Nederland kennen decennia van daling van de grondwaterstanden, maar vanaf medio jaren '90 tot heden is er een stabilisering/stijging van grondwaterstanden zichtbaar. Door klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkelingen kan de zoetwatervoorziening onder druk komen te staan: de watervraag zal waarschijnlijk toenemen terwijl de beschikbaarheid van oppervlaktewater kan afnemen omdat droge periodes vaker kunnen voorkomen.
- **Waterveiligheid:** Er ligt nog een flinke opgave om primaire waterkeringen en waterkerende kunstwerken te laten voldoen aan de huidige veiligheidseisen. In de periode 2017-2023 volgt een nieuwe toetsingsronde, op basis van de nieuwe normen en toetsingsinstrumentarium.

Effectbeoordeling beleidsuitspraken en onderdelen NWP2

Op globaal hoofdthemaniveau en op meer detailniveau aan de hand van beoordelingscriteria zijn van alle beleidsuitspraken met mogelijke milieueffecten in het PlanMER de effecten op een rij gezet.

Daarbij valt het volgende op:

- Veel SGBP-beleidsuitspraken pakken positief uit voor verschillende criteria, met name voor waterkwaliteit en waarden en functies die hiervan afhangen zoals natuur, recreatie, landbouw en visserij. Ook op duurzaamheid scoren de SGBP-beleidsuitspraken goed. Dit is inherent aan het feit dat de Kaderrichtlijn Water (waar de SGBP-en zich op richten) beoogt een natuurlijker systeem te verkrijgen, zowel voor wat betreft chemische waterkwaliteit, als voor de met natuurlijk water samenhangende waarden. Een zorgpunt ligt vooral bij de nutriëntenbelasting, in het zuiden van het land.
- De beleidsuitspraken die gericht zijn op het vergroten van de veiligheid tegen overstromingen (o.a. ORBP) zijn grofweg te verdelen in de rivierverruimingsmaatregelen, in verbeteringen aan keringen en in het handhaven van de basiskustlijn. De rivierverruimingsmaatregelen zijn grotendeels al uitgevoerd (Ruimte voor de Rivier en Maaswerken). In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat rivierverruiming over de hele linie voor natuur en landschap betere beoordelingen te zien geeft dan verbeteringen aan keringen (overwegend dijkverzwaringen). Dit komt omdat er meer mogelijkheden zijn voor integraal ontwerp. Het handhaven van de basiskustlijn met vooral zandsuppleties behoudt het duinhabitat, maar leidt wel tot verschuiving van vegetatietypen. Door vertroebeling is er een beperkt en tijdelijk effect op soorten.
- In de BNZ zijn beleidsuitspraken te vinden die beogen om de natuurlijke situatie in de Noordzee te verbeteren (PvM MS). Deze scoren positief. Er zijn ook positieve effecten te verwachten voor CO₂-opslag in relatie tot bodemstructuur (vullen lege velden met CO₂ voorkomt verdere bodemdaling). CO₂-opslag en windenergie dragen positief bij aan verduurzaming. Echter, diverse andere beleidsuitspraken uit de BNZ die gaan over economische activiteiten op de Noordzee geven vaak negatieve effecten, zoals verstoring, verontreiniging en aantasting van landschapsbeleving. Op systeemniveau op het geheel van de Noordzee betreft het per beleidsuitspraak relatief kleine effecten, maar de stapeling van effecten (cumulatie) op de Noordzee verdient nadrukkelijk aandacht.
- Een aantal beleidsuitspraken dat beoogt duurzame energie te bevorderen is uiteraard positief voor klimaat en duurzaamheid. De beleving van windturbines is subjectief, hun aanwezigheid kan positief of negatief worden opgevat.
- Waterkwaliteitsmaatregelen die extra zijn bovenop de maatregelen van de Kaderrichtlijn Water en die zich richten op het reduceren van medicijnresten hebben een positief effect op waterkwaliteit en op de natuurlijke soorten.

Uitkomst Passende Beoordeling

Op grond van de Passende Beoordeling is geconstateerd dat beleidsuitspraken kunnen leiden tot negatieve effecten binnen Natura 2000-gebieden, maar dat deze effecten door het treffen van mitigerende maatregelen en/of de toepassing van beleidsinstrumenten (in het bijzonder het kader “Ecologie en cumulatie”) bij de uitvoering niet significant zijn. Op basis hiervan is de conclusie getrokken dat het NWP2 uitvoerbaar blijkt in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Onderlinge invloed van de hoofdonderdelen op elkaar

Beoordeeld is in hoeverre de hoofdonderdelen binnen het NWP2 elkaar versterken of tegenwerken:

- Ten aanzien van de waterkwaliteit/ecologisch systeem werken de beleidsuitspraken van de SGBP-en en de Mariene Strategie in dezelfde richting, namelijk het terugdringen van een breed scala aan verontreinigingen in het water. De economische activiteiten op de Noordzee kunnen hier wel afbreuk aan doen, bijvoorbeeld als er lozingen plaatsvinden van bijvoorbeeld gas- en olieplatforms en daar waar zandwinning kan leiden tot (tijdelijke en lokaal optredende) vertroebeling.
- Ten aanzien van waterveiligheid werken alle hoofdonderdelen in dezelfde richting, er zijn geen beleidsuitspraken die afbreuk doen aan de waterveiligheid.
- Ten aanzien van de waterkwantiteit kan gesteld worden dat – voor zover relevant – beleidsuitspraken rekening houden met de verminderde beschikbaarheid van zoetwater in de toekomst ten gevolge van klimaatontwikkeling.

Cumulatie effecten NWP2 met rijksbeleid dat voortvloeit uit de Deltabeslissingen en gebiedsgerichte strategieën

Op Prinsjesdag 2014 is door het kabinet een tussentijdse wijziging van het NWP1 voor de verankering van het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën zoals opgenomen in het Deltaprogramma 2015 (hierna kortheidshalve ‘Rijksbeleid DP 2015’ genoemd) naar buiten gebracht, inclusief bijbehorend PlanMER. In het PlanMER NWP2 is bekeken in hoeverre er sprake is van cumulatie van effecten van Rijksbeleid DP 2015 met het NWP2, waarvoor de uitkomst van beide PlanMERren met betrekking tot een aantal geografische gebieden naast elkaar is gelegd. Er is sprake van cumulatie van effecten in de gebieden IJsselmeergebied, Rijn-Maasdelta + hoge zandgronden en Zandig systeem (kust, Waddengebied, deel Zuidwestelijke delta). Deze gecumuleerde effecten variëren van neutraal tot positief voor de thema’s waterveiligheid, zoetwatervoorziening, milieu en waterkwaliteit, natuur, landschap, gebruiksfuncties en duurzaamheid. Op de Noordzee treden alleen effecten op ten gevolge van de beleidsuitspraken van het NWP2.

Cumulatietoets Passende Beoordeling

Uit de cumulatietoets in de Passende Beoordeling is gebleken dat het niet aannemelijk is dat er cumulatieve significante effecten optreden tussen de beoordeelde beleidsuitspraken, met andere beleidsthema’s binnen het NWP2 (waaronder Deltaprogramma) of andere geplande plannen en projecten binnen de Natura 2000-gebieden. Het NWP2 blijkt ook na uitvoeren van de cumulatietoets uitvoerbaar te zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Aandachtspunten en conclusies voor verdere planvorming

- Mitigatiemogelijkheden dienen vooral toegepast te worden bij de economische activiteiten die kunnen gaan plaatsvinden op de Noordzee, omdat daarbij negatieve effecten kunnen optreden. Verder kan dit ook gelden bij de activiteiten die plaatsvinden onder het ORBP, zoals het op orde brengen van primaire keringen. Met mitigatiemaatregelen worden dan vooral natuurwaarden ontzien of er wordt gestreefd naar landschappelijke inpassingsmogelijkheden. In de Passende Beoordeling zijn mitigatiemogelijkheden benoemd die ertoe leiden dat de effecten die optreden niet significant zijn. Deze maatregelen bestaan uit het hanteren van bepaalde afstanden tot kwetsbare habitats/soorten, het hanteren van bepaalde perioden voor werkzaamheden, het wegvangen van soorten of het creëren van geschikt biotoop in de omgeving of uit technische maatregelen.
- Leemten in kennis: Over de effecten van de beleidsuitspraken is op het niveau van het PlanMER voldoende informatie voorhanden geweest voor het uitvoeren van een globale effectbeoordeling. Gelet op het globale detailniveau van het PlanMER is er voldoende informatie beschikbaar om het NWP2 vast te stellen. Op dit beleidsniveau is er nog geen inzicht in de concrete uitwerking van het beleid.
- Monitoring en evaluatie: Ten aanzien van alle onderdelen van het NWP2 en de daaruit voortkomende beleidsuitspraken vinden voortdurend monitoringen, evaluaties en rapportages plaats, die eventueel kunnen leiden tot bijstellingen van beleid. Enkele voorbeelden zijn de monitoringen en/of evaluaties in het kader van de Kaderrichtlijn Water, Vijfde actieprogramma nitraat, Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming, Planologische Kernbeslissing Waddenzee, inspanningen in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma, Kaderrichtlijn Mariene Systeem, 'Kader ecologie en cumulatie'. De evaluatie van de Deltawet (voor 2017) wordt benut om de toekomst van de organisatie van het Deltaprogramma op de langere termijn tegen het licht te houden. Bij vergunningverleningen of andersoortige bestuurlijke besluiten over concrete activiteiten worden, al dan niet gekoppeld aan de m.e.r.-plicht of andere rapportageverplichtingen, in veel gevallen ook monitoringseisen gesteld. Hiermee wordt inzicht verkregen in de voortgang van inspanningen aan het watersysteem. Vanaf het verschijnen van het NWP 2009-2015 vindt een Waterbalans plaats door het Planbureau van de leefomgeving, die op hoofdlijnen zicht geeft op de voortgang inzake waterkwaliteit en waterveiligheid. Voor de monitoring van mogelijke effecten zoals beschreven in voorliggend PlanMER kan hierop worden aangesloten. Al met al hoeft er voor de activiteiten die het gevolg zijn van de beleidsuitspraken in het kader van het PlanMER NWP2 geen separate aanzet voor een monitoringsprogramma te worden opgesteld, want er kan worden aangesloten bij bovenstaande monitoringsprogramma's.

1 Inleiding

1.1 WAAROM EEN NATIONAAL WATERPLAN 2?

In het Nationaal Waterplan (NWP) staat het beleid van het Rijk om te komen tot een duurzaam waterbeheer. Het NWP vindt haar basis in de Waterwet. Op grond van de Wet ruimtelijke ordening heeft het NWP voor de ruimtelijke aspecten de status van Structuurvisie, en bindt alleen de rijksoverheid zelf. Het NWP richt zich op bescherming tegen overstromingen, op voldoende en schoon water en op diverse vormen van gebruik van water. Ook de (economische) kansen die water biedt, komen in het NWP aan bod. In december 2009 heeft het kabinet voor de periode 2009-2015 het eerste NWP vastgesteld.

Het voornemen bestaat om, conform het wetsvoorstel Omgevingswet, richting 2018 een integrale visie op het beleid voor de fysieke leefomgeving te ontwikkelen, de Nationale Omgevingsvisie. Dit NWP is een belangrijke bouwsteen voor de omgevingsvisie. De jaren 2014 en 2015 staan in het teken van verkenning en agendavorming voor de omgevingsvisie. Aangezien de totstandkoming van de Omgevingswet langer gaat duren dan de verlooptdatum van het huidige NWP (22 december 2015), is er een nieuw Nationaal Waterplan 2016-2021 nodig (in dit document verder aangeduid met de term 'NWP2'). Inmiddels heeft het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (verder: Ministerie van IenM), in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken (verder: Ministerie EZ), een ontwerp gereed van het tweede Nationaal Waterplan: het NWP2.

Het plangebied van het NWP2 is gelijk aan dat van het NWP1. Het betreft zowel de wateren op en nabij land, maar ook het gedeelte van de Noordzee waar Nederland zeggenschap over heeft (zie Figuur 1).

Gedurende de planontwikkeling worden de verschillende bouwstenen voor het NWP2 besproken met de provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwatersector, alsmede met maatschappelijke organisaties via het Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu (OIM). Bestuurlijke afstemming vindt plaats in de Stuurgroep Water.

Figuur 1: Plangebied Nationaal Waterplan

1.2 WAAROM EEN PLANMER?

De m.e.r.-procedure dient ter ondersteuning van de besluitvorming over het NWP2.

Kaderstellend voor latere m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten

De Wet milieubeheer schrijft voor dat voor een (ruimtelijk) plan de m.e.r.-procedure moet worden doorlopen indien dit plan kaderstellend is voor toekomstige m.e.r.-plichtige activiteiten of voor toekomstige m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Dit betreffen activiteiten die opgenomen zijn in bijlage C respectievelijk D van het Besluit m.e.r. en die voldoen aan de daarin opgenomen drempelwaarden. Het NWP2 is mogelijk kaderstellend voor verschillende toekomstige m.e.r.-plichtige en m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten.

Passende Beoordeling

Indien het voorziene beleid en de activiteiten in een plan, zoals het NWP2, kunnen leiden tot significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden, gelet op de instandhoudingsdoelen die voor deze gebieden gelden, dan moet er een Passende Beoordeling volgens de Natuurbeschermingswet worden opgesteld. Wettelijke plannen, waarvoor een Passende Beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nwb) nodig is, zijn m.e.r.-plichtig (artikel 7.2a Wet milieubeheer eerste lid). Voor het NWP2 is in het kader van het PlanMER een voortoets uitgevoerd. In deze voortoets is voor een aantal beleidskeuzes en maatregelen geconcludeerd dat significante negatieve gevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten. Een Passende Beoordeling moet daarom de zekerheid bieden dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden waar deze beleidsuitspraken en maatregelen invloed hebben kunnen worden uitgesloten. In deze Passende Beoordeling kan ook beoordeeld worden of mitigerende maatregelen of beheersmaatregelen voldoende oplossing kunnen bieden om significante negatieve gevolgen te voorkomen. Deze Passende Beoordeling maakt integraal deel uit van dit PlanMER voor het NWP2 en is opgenomen in Bijlage 2.

MER en m.e.r.

Bij milieueffectrapportage worden verschillende termen gehanteerd:

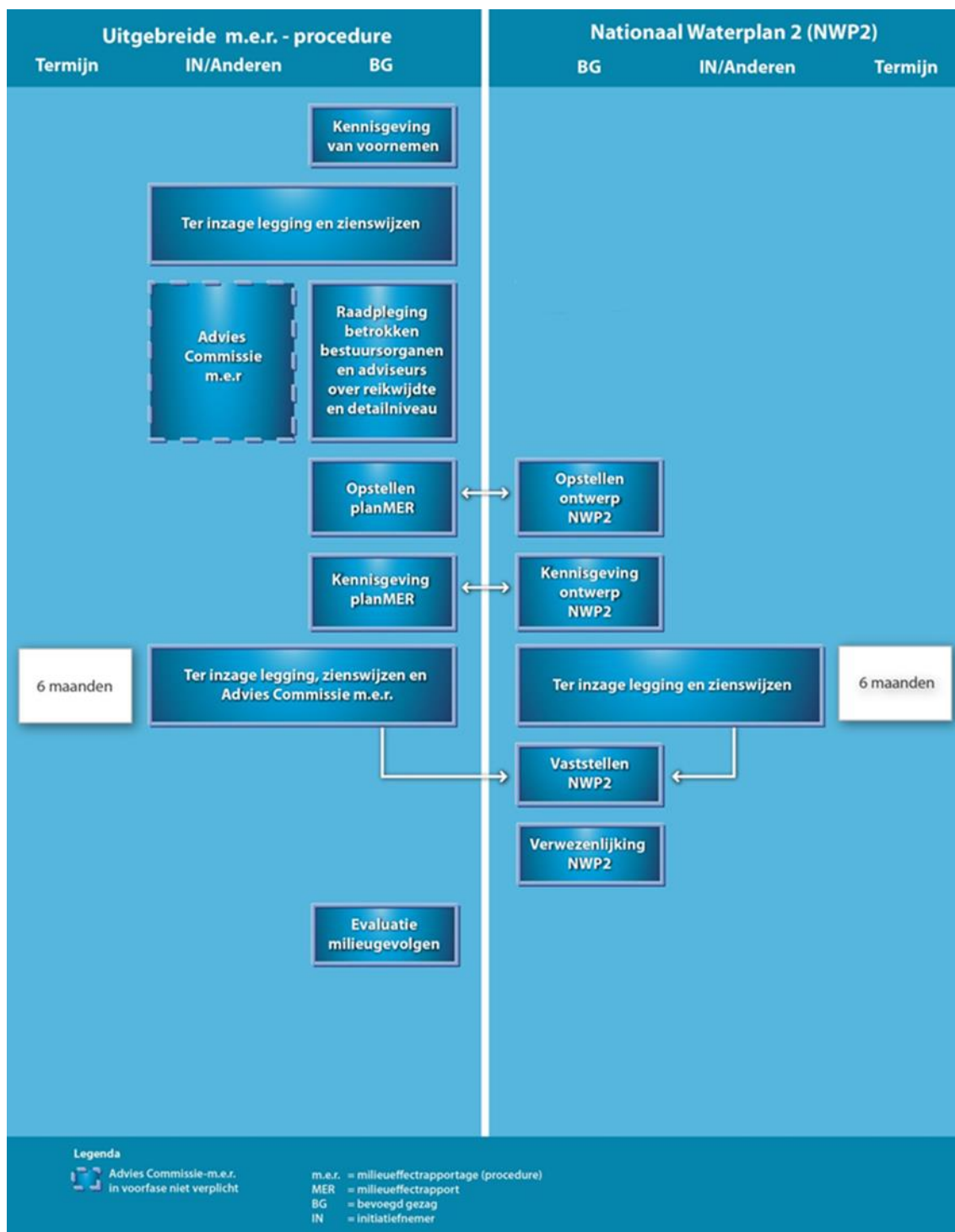
- Milieueffectrapportage = m.e.r. = de procedure
- Milieueffectrapport = MER = het rapport dat wordt opgesteld

Er wordt in de praktijk onderscheid gemaakt in milieueffectrapportage voor plannen en voor projecten. Een PlanMER is een MER voor een plan en een ProjectMER is een MER voor een project.

1.3 TOELICHTING OP DE M.E.R.-PROCEDURE

Het doel van de m.e.r.-procedure is om het milieubelang een volwaardige plek te geven in de besluitvorming over plannen die belangrijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben. De m.e.r.-procedure is gekoppeld aan een 'moederprocedure', in dit geval de procedure die voor het NWP2 wordt doorlopen. Gekoppeld aan het NWP2 wordt de zogenoemde uitgebreide m.e.r.-procedure doorlopen. In deze m.e.r.-procedure treden de Ministeries van IenM en EZ samen op als Initiatiefnemer. Beide Ministeries treden tevens op als Bevoegd Gezag.

De m.e.r.-procedure bestaat uit een aantal stappen. In Figuur 2 is de koppeling tussen de m.e.r.-procedure en de procedure voor het NWP2 weergegeven. Na deze figuur wordt een korte toelichting gegeven op de doorlopen en nog te doorlopen stappen van de m.e.r.-procedure.

Figuur 2: Schema procedure m.e.r. en procedure NWP2.

Kennisgeving, ter inzage legging en raadpleging betrokken bestuursorganen

De eerste fase van de m.e.r.-procedure stond in het teken van het afbakenen en vaststellen van de beoogde aanpak en de communicatie hierover met de betrokken bestuursorganen en andere belanghebbenden. Het Ministerie van IenM heeft daartoe, samen met het Ministerie van EZ, een Notitie Reikwijdte en Detailniveau opgesteld, waarin de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen PlanMER werden beschreven.

Nadat door middel van een openbare kennisgeving bekend is gemaakt dat er voor het NWP2 een m.e.r.-procedure wordt doorlopen, heeft het Bevoegd gezag, bestaande uit het Ministerie van IenM en het Ministerie van EZ, de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) gedurende 4 weken ter inzage gelegd voor het verkrijgen van zienswijzen (van 3 juni t/m 30 juni 2014). Daarnaast heeft het Bevoegd Gezag de betrokken bestuursorganen om advies over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen PlanMER gevraagd. Naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen/adviezen is een nota van antwoord opgesteld. Het Bevoegd Gezag heeft er voor gekozen om de Commissie voor de m.e.r. in deze fase niet om een advies te vragen over de reikwijdte en het detailniveau van het PlanMER. De reden hiervoor is de krappe realisatietijd van dit PlanMER. Wel is de aanpak met het secretariaat van de Commissie voor de m.e.r. doorgesproken.

Effectenonderzoek en opstellen PlanMER

Conform de bepaalde reikwijdte en detailniveau is de effectbeoordeling uitgevoerd en is dit PlanMER opgesteld. Waar mogelijk en zinvol is rekening gehouden met de ingebrachte zienswijzen, reacties en adviezen. Parallel aan het opstellen van het PlanMER hebben de Ministeries het ontwerp NWP2 opgesteld.

Kennisgeving, advies, inspraak en besluit

Het Bevoegd Gezag geeft kennis van zowel het PlanMER als van het ontwerp NWP2, en legt beide ter inzage. Vanuit de m.e.r.-procedure is de termijn voor de inzageperiode doorgaans 6 weken. Omdat de Kaderrichtlijn Water en de Waterwet echter voorschrijft dat de Stroomgebiedbeheerplannen 6 maanden ter inzage moeten liggen, net als het maatregelenpakket dat voortkomt uit de Kaderrichtlijn Mariene Strategie en de Richtlijn Overstromingsrisico's dezelfde inzageperiode voor de Overstromingsrisico-beheerplannen voorschrijft, en deze integraal onderdeel uitmaken van het NWP2, liggen ook het PlanMER en het ontwerp NWP2 6 maanden ter inzage. In deze periode is het voor iedereen mogelijk om zienswijzen in te dienen op het PlanMER. Daarnaast toetst de Commissie voor de m.e.r. het PlanMER. Mede op basis van de resultaten van het PlanMER en rekening houdend met zienswijzen en advies, stelt het kabinet het definitieve NWP2 vast.

Verwezenlijking NWP2 en evaluatie milieueffecten

Na vaststelling van het NWP2 kan de realisatie starten van de opgaven die in het NWP2 zijn benoemd. Soms kunnen daar nog specifieke vervolgm.e.r.'en (PlanMER van 'lagere orde' of ProjectMER) voor nodig zijn. Vanuit de m.e.r.-procedure is het verplicht om de daadwerkelijk optredende milieueffecten van de uitvoering van de opgaven uit het NWP2 te monitoren en te evalueren. In dit PlanMER wordt tevens ingegaan op monitoring en evaluatie.

1.4 DIT PLANMER: LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 van dit PlanMER is een beschrijving opgenomen van het NWP2. Er staat eerst op hoofdlijnen beschreven wat de opzet is van het NWP2 en welke elementen en programma's onderdeel uitmaken van het NWP2. Per element en programma is vervolgens een beknopte toelichting opgenomen op de reikwijdte van het betreffende element en/of programma. Ook geeft hoofdstuk 2 aan of en zo ja welke relaties er met andere plannen en programma's zijn. Vervolgens eindigt het hoofdstuk met een lijst van beleidsuitspraken of sets van samenhangende beleidsuitspraken, die vervolgens in het hoofdstuk erna op hun effecten beoordeeld zijn.

Hoofdstuk 3 gaat in op de effectbeoordeling. Voor het bepalen van het detailniveau van beoordeling in dit PlanMER is gebruik gemaakt van een zeefmethode.

Van globaal tot meer in detail is van een aantal beleidsuitspraken van het NWP2 de effecten gegeven in hoofdstuk 4. In dit PlanMER is een Passende Beoordeling Natura 2000 opgenomen op het optreden van mogelijke significante gevolgen op instandhoudingsdoelstellingen in het kader van Natura 2000 (zie Bijlage 2). Voor een aantal beleidsuitspraken is aan het eind van hoofdstuk 4 een specifieke, extra beoordeling opgenomen voor een toets aan de effecten die optreden ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

Hoofdstuk 5 bevat een synthese van al deze effecten. Daarnaast geeft dit hoofdstuk aan welke cumulatieve effecten kunnen optreden in samenhang met de tussentijdse wijziging van het NWP1 voor de 'Deltabeslissingen', die onderdeel zal uitmaken van het NWP2. Tot slot zijn in dit hoofdstuk aanbevelingen gegeven en wordt ingegaan op monitoring en evaluatie.

1.5 INDIENEN VAN ZIENSWIJZEN

Het NWP2 zal vergezeld van het PlanMER en de Passende beoordeling zes maanden ter inzage worden gelegd. Gedurende die periode heeft een ieder gelegenheid zienswijzen in te dienen. Tevoren zal van tervisielegging en van deze gelegenheid om te participeren kennis worden gegeven.

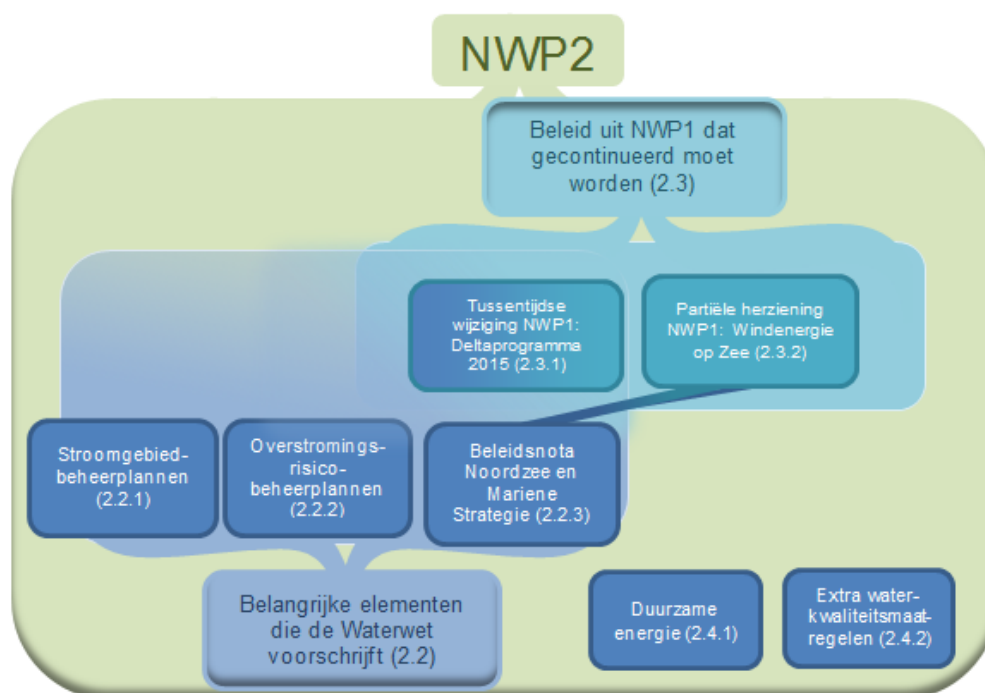
2 Het voornemen

2.1 HET NATIONAAL WATERPLAN 2

Om de periode te overbruggen tussen de verloopdatum van het huidige Nationaal Waterplan (22 december 2015) en het in werking treden van de Omgevingsvisie (naar verwachting in 2018), wordt een Nationaal Waterplan 2 (NWP2) opgesteld. Vanuit doelmatigheidsperspectief krijgt het NWP2 een beknopt karakter. Het beknopte karakter betekent dat in het NWP2 alleen worden opgenomen:

1. De Stroomgebiedbeheerplannen, Overstromingsrisicobeheerplannen, Beleidsnota Noordzee inclusief het programma van maatregelen Kaderrichtlijn Mariene Strategie;
2. Beleid van het NWP1 waarvan continuering nodig is (inclusief de tussentijdse wijziging van het NWP1 in het kader van het rijksbeleid dat voortvloeit uit het Deltaprogramma 2015 en Windenergie op zee);
3. Onderwerpen die niet kunnen wachten op de voorbereiding van de Omgevingsvisie van het Rijk (duurzame energie en waterkwaliteit).

Figuur 3 geeft schematisch weer uit welke bouwstenen het NWP2 wordt samengesteld. In de paragrafen 2.2 en 2.3 is per bouwsteen een beknopte toelichting opgenomen.

Figuur 3: Bouwstenen van het NWP2

2.2 BELANGRIJKE ELEMENTEN DIE DE WATERWET VOORSCHRIJFT

2.2.1 STROOMGEBIEDBEHEERPLANNEN

In 2000 hebben de EU-lidstaten de Kaderrichtlijn water (KRW) vastgesteld. Het doel van de KRW is het beschermen en verbeteren van de kwaliteit van alle waterlichamen (grond- en oppervlaktewater) en het realiseren van watercondities voor gebieden die bijzondere bescherming behoeven (drinkwaterwingebieden, zwemwateren en Natura 2000 gebieden), behoud van de grondwatervoorraden en het bevorderen van duurzaam gebruik van water.

Figuur 4: Stroomgebieden in Nederland vanwege de KRW en ROR

De kern van een SGBP bestaat uit een overzicht van de (milieu)doelen voor alle wateren en een samenvatting van de maatregelen die de lidstaat treft om deze doelen te bereiken. De vier nieuwe SGBP-en voor de periode 2016-2021 vormen een bijlage van het NWP2.

KEUZEPROCEN SGBP-EN

Inrichting van het keuzeproces

In de respectievelijke SGBP-en staan de procedures en het proces van totstandkoming beschreven. Op verschillende niveaus vinden de keuzeprocessen en uitwerkingen plaats:

- De internationale afstemming en harmonisatie voor alle EU-landen is uitgewerkt in een Common Implementation Strategy. Hieruit komen richtsnoeren (Guidance Documents) voort en veelal technisch inhoudelijke documenten met praktijkervaringen.
- Per stroomgebied vindt internationale afstemming plaats. Een stroomgebied is verdeeld in werkgebieden, waarvoor een overkoepelend internationaal deel van het stroomgebiedbeheerplan wordt opgesteld (ook wel aangeduid als deel A). De focus ligt op internationaal afgestemde beheerwettens zoals herstel van biologische passeerbaarheid, verhoging van de habitatdiversiteit, vermindering van diffuse lozingen, verdere reductie van belastingen door puntbronnen, afstemming van gebruiksfuncties van water en adaptatie aan klimaatverandering.
- Op nationaal niveau vindt de implementatie plaats. De Stuurgroep Water speelt hierbij een belangrijke rol en bevat deelnemers van rijk, Regionale Bestuurlijke Overleggen, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de drinkwatersector. De Stuurgroep Water stelt de landelijke kaders vast voor de regionale uitvoering in de vier Nederlandse stroomgebieden. Provincies en waterschappen hebben het Nationaal Bestuursakkoord Water voor de KRW uitgewerkt in een handreiking.
- Per (deel)stroomgebied is een Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) ingesteld. Hierin liggen systeemanalyse, doelen en maatregelen voor. Besluiten worden genomen door de individuele besturen van provincies, waterschappen en

gemeenten. Klankbordgroepen met belanghebbenden uit het gebied adviseren het RBO.

- Door middel van een actieve betrokkenheid, informatievoorziening en raadpleging van het publiek zijn maatschappelijke organisaties en burgers bij dit proces betrokken, zowel op regionaal, nationaal als internationaal niveau.
- Bij de implementatie van de KRW vanaf 2000 ontstond onduidelijkheid over de referenties waarvan de ecologische doelen moesten worden afgeleid en waarbij bijpassende maatregelen moesten worden gezocht. Op voorstel van Nederland heeft de Europese Commissie in Praag in een overleg met waterdirecteuren ingestemd met een pragmatische aanpak: alle mogelijke uitvoerbare maatregelen verkennen en van daaruit ecologische doelen formuleren (de Praagse methode). Beschikbare middelen, obstakelvrije uitvoering van maatregelen en regionaal/lokaal draagvlak waren input voor afwegingen voor de via gebiedsprocessen te ontwikkelen maatregelenprogramma's voor de SGBP-en 2009-2015.
- In Nederland is politiek gekozen om bij de KRW-implementatie niet meer te doen dan strikt noodzakelijk. Maatregelen met negatieve impact op andere functies werden binnen de regels van de KRW uitgesloten. En er werd ingezet op maximale benutting van de faseringsmogelijkheden. Eventuele aanpassing van de beleidsdoelen is voorzien na 2021 (SGBP 2021-2027).
- Door vertraging in het vaststellen van aanwijzingsbesluiten Natura 2000 is de afstemming KRW-Natura2000 voor de planperiode 2009-2015 vertraagd. Voor de komende planperiodes 2016-2021 en 2021-2027 is afgesproken watermaatregelen voor Natura2000-gebieden in de SGBP-en op te nemen als daar bestuurlijke overeenstemming over is (incl. financiering).
- Voor de planperiode 2009-2015 is door waterschappen om politiek-bestuurlijke redenen gezocht naar maatregelen binnen de vastgestelde waterlichamen. Voor de komende planperiode wordt nu ook gezocht naar maatregelen buiten de waterlichamen (kosteneffectiever, afstemming met Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en GLB-financiering (gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EU) via POP3-programma's).

Uitkomsten keuzeproces

De strategische keuze die gemaakt is voor de SGBP-en is dat veelal in nauw overleg met samenwerkingspartners in bepaalde gebieden of in bepaalde ketens maatregelenpakketten worden samengesteld. Er is sprake van een bottom up-proces dat zich richt op maatwerk, maar binnen de kaders die internationaal gesteld zijn (zie boven). De volgende uitkomsten komen onder andere voort uit het keuzeproces:

- Duurzaam efficiënt watergebruik wordt met name nagestreefd door bewustwording, beprijzing, technische waterbesparingsmogelijkheden en stimuleringsprojecten, zoals beregeningsprojecten van de landbouw en efficiënt watergebruik in de industrie.
- Bescherming van drinkwaterwinningen vindt plaats op grond van de gebiedsdossiers drinkwaterwinningen, met door de waterpartners verzamelde informatie die van belang is voor de waterkwaliteit in de omgeving van de drinkwaterwinning. Op basis van deze informatie worden mogelijke maatregelen, gericht op preventie en risicobeheersing ontwikkeld en in het dossier opgenomen.
- Gewenste Grond en Oppervlaktewater Regiem (GGOR) betreft een proces om te komen tot optimale afstemming van de peilen op de functies als landbouw, natuur en drinkwater. Voor GGOR zijn er per gebied Bestuurlijke Gebiedsoverleggen en gebiedsgroepen voor Natura 2000 en de speciale GGOR-gebieden.
- Over zeer specifieke (waterkwaliteits)onderwerpen vinden doelgroepgerichte overleggen plaats, gericht op maatwerkoplossingen. Voorbeelden zijn zuivering van gewasbeschermingsmiddelen uit de glastuinbouw (overleg en pilots in samenwerking met de glassector), het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en de ketenbenadering van geneesmiddelen (aanpak bij de bron met de farmaceutische industrie, inzameling met de apothekers en zuiveringspilots bij ziekenhuizen).

2.2.2 OVERSTROMINGSRISICOBEBEERPLANNEN

De Europese Richtlijn Overstromingsrisico's is in november 2007 in werking getreden. Het doel van de Richtlijn Overstromingsrisico's is de beperking van de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed en de economische bedrijvigheid. Elk land dient voor zijn (nationale) deel van een internationaal stroomgebied een overstromingsrisicobeheerplan (ORBP) op te stellen. De ORBP-en moeten uiterlijk in december 2015 beschikbaar zijn voor het publiek.

Nederland maakt vier ORBP-en: voor de stroomgebieden van de Rijn, de Maas, de Schelde en de Eems (zie Figuur 4 in paragraaf 2.2.1). In de ORBP-en worden bestaande doelen en maatregelen voor overstromingsrisicobeheer overgenomen en weergegeven. Als bijlage bij de ORBP-en is een maatregelentabel opgenomen, door het Rijk in overleg met de betrokken partijen samengesteld. De bestaande bevoegdheden veranderen niet in de ORBP-en voor de periode 2016-2021. De vier ORBP-en vormen een bijlage van het NWP2.

KEUZEPROCEN ORBP-EN**Inrichting van het keuzeproces**

De inrichting van het keuzeproces bij de ORBP-en is vergelijkbaar met dat van de SGBP-en. De ORBP-en komen tot stand met bijdragen van de partijen die een rol spelen in het beheer van overstromingsrisico's in de respectievelijke stroomgebieden, met name de Ministeries van Infrastructuur en Milieu en Veiligheid en Justitie, provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO), gemeenten via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Vereniging van Nederlandse Riviergemeenten (VNR), de waterschappen en de Unie van Waterschappen (UvW) en de veiligheidsregio's.

Net als bij de SGBP-en vindt bestuurlijke afstemming plaats op landelijk niveau in de Stuurgroep Water en op regionaal niveau in de RBO's of via de provincies. De internationale afstemming over doelen en maatregelen voor de hoofdstroom van de Rijn en de grotere zijrivieren heeft plaatsgevonden in de werkgroep hoogwater van de Internationale Commissie voor de Bescherming van de Rijn (ICBR).

Voor de andere stroomgebieden Maas, Schelde en Eems zijn er vergelijkbare commissies. De afstemming is toegespitst op onderwerpen met een transnationaal karakter die afstemming in het gehele internationale stroomgebied vragen.

Uitkomsten keuzeproces

De belangrijkste uitkomsten uit het keuzeproces voor de ORBP-en zijn:

- Het toepassingsgebied van de ORBP-en is in Nederland gebaseerd op de volgende drie criteria:

(1) Significant risico, oftewel gebieden waar overstromingen slachtoffers of nationale maatschappelijke impact kunnen veroorzaken. Het gaat om gebieden die kunnen overstromen door een doorbraak van een primaire waterkering, of van een genormeerde regionale waterkering uit klasse III, IV of V, of buitendijks gebied voor primaire waterkeringen en hoge gronden langs het hoofdwatersysteem. Daarnaast kunnen waterbeheerders gebieden met een significant risico toevoegen.

(2) Internationale afstemming, oftewel gebieden langs grensoverschrijdende regionale wateren zonder waterkeringen, die in Duitsland of België tot het toepassingsgebied behoren. Nederland zet zo'n waterloop toch op de kaarten, om aan te kunnen tonen of eventuele maatregelen in het buurland gevolgen hebben voor de risico's in Nederland.

(3) Samenhangend kaartbeeld: gebieden die bijdragen aan een logisch kaartbeeld. De volgende gebieden zijn om die reden eveneens op de kaarten opgenomen: (a) sommige gebieden die kunnen overstromen door een doorbraak in een regionale waterkering uit klasse I of II en (b) het buitendijkse gebied van regionale genormeerde waterkeringen.

- Dit houdt dus in dat een aantal vormen van wateroverlast buiten beschouwing blijven, omdat de gevolgen voor de gezondheid van mensen en de economische schade beperkt zijn, zoals sommige gebieden langs regionale wateren, wateroverlast door een overbelast rioolsysteem en door hoge grondwaterstanden.

- Het niet uitvoeren van een voorlopige risicobeoordeling, maar artikel 13 van de ROR toepassen. Nederland heeft namelijk al eerder (vóór 22 december 2010) bepaald dat er voor bepaalde gebieden overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten opgesteld dienen te worden.

- Tot slot heeft Nederland gekozen voor een sobere en doelmatige invulling van de ORBP-en: alleen bestaand beleid en onderliggende maatregelen conform vigerende wet- en regelgeving uitvoeren (Verslag van het Nationaal Wateroverleg, gehouden 9 september 2009, (verslagdatum 11 september 2009, nr NWO 04/2009)).

2.2.3 BELEIDSNOTA NOORDZEE EN DE MARIENE STRATEGIE

De Beleidsnota Noordzee vormt een bijlage van het Nationaal Waterplan 2. Deze beleidsnota geeft een nadere uitwerking en onderbouwing van de beleidskeuzes en de realisatie, zoals deze in de hoofdttekst van het Nationaal Waterplan worden opgenomen voor de Noordzee. De Beleidsnota Noordzee is hiermee een structuurvisie die het rijksbeleid vastlegt dat betrekking heeft op de Noordzee.

De nota geeft de algemene kaders voor (ruimtelijke) afstemming tussen gebruikers en ruimtelijk gebruik in relatie tot het mariene ecosysteem en belevingswaarden. Daarnaast richt het beleid zich op het behoud en de versterking van de kwaliteit van het mariene milieu.

In de Beleidsnota Noordzee 2016-2021 wordt het beleid van de Beleidsnota Noordzee 2009-2015 bestendig en op een aantal plaatsen geactualiseerd. De Beleidsnota 2016-2021 neemt ook alle relevante nieuwe besluiten voor de Noordzee op en fungeert zo als overkoepelend kader. Zo worden de gebieden in de in 2014 vastgestelde Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee in de Beleidsnota Noordzee 2016-2021 opgenomen. Hiervoor is een separate m.e.r.-procedure doorlopen (PlanMERren en passende beoordelingen voor de zoekgebieden 'Hollandse Kust' en 'Ten noorden van de Waddeneilanden').

Daarnaast worden in de Beleidsnota Noordzee ook nieuwe beleidskeuzes gemaakt en wordt nieuw beleid vastgelegd, bijvoorbeeld door het aanduiden van (zoek)gebieden voor een bepaalde functie, of door wijzigingen en aanvullingen op het integrale afwegingskader. Voorbeeld van nieuw beleid is het Programma van Maatregelen om te voldoen aan de verplichting uit de Kaderrichtlijn Mariene Strategie, de Mariene Strategie. Deze maakt dan ook integraal onderdeel uit van de Beleidsnota Noordzee. De Mariene Strategie is de implementatie in Nederland van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM). Het programma van maatregelen moet er op gericht zijn dat de goede milieutoestand wordt gerealiseerd. Voorbeelden van (mogelijke) aanpassingen van het afwegingskader zijn het toevoegen van een afwegingskader voor afstanden tussen kabels en windparken op zee en een afwegingskader bereikbaarheid platforms in relatie tot windparken op zee.

KEUZEPROCES BELEIDSNOTA NOORDZEE

Inrichting van het keuzeproces

De Noordzee is vanaf circa één kilometer uit de kust niet gemeentelijk en provinciaal ingedeeld. Alle aspecten van het beleid en beheer van de Noordzee vallen onder de verantwoordelijkheid van het rijk. Diverse onderdelen van verschillende ministeries hebben beleidsverantwoordelijkheid voor de Noordzee:

- De Minister van Infrastructuur en Milieu is coördinerend bewindspersoon voor het integrale Noordzeebeleid en -beheer.
- Het Interdepartementale Directeurenoverleg Noordzee (IDON) ondersteunt de minister bij de totstandkoming, uitwerking en evaluatie van het integrale Noordzeebeleid. In het IDON zijn vanuit verschillende beleidsdossiers directeurs van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, Economische Zaken, Onderwijs Cultuur en Wetenschap, Defensie en de Kustwacht vertegenwoordigd.
- Rijkswaterstaat is coördinerend beheerder en werkt samen met de overige beheerders bij de afstemming van de diverse beheertaken, met name vergunningverlening en informatiebeheer.
- In Kustwachtverband werken zes ministeries samen bij handhaving en dienstverlenende taken op de Noordzee. Aansturing van de Kustwacht voor de dienstverlenende taken (nautisch beheer en optreden bij incidenten en calamiteiten) vindt plaats door de minister van Infrastructuur en Milieu. Aansturing voor de handhaving (algemene handhaving, handhaving milieuwetgeving, verkeersveiligheid en visserij) vindt plaats door de Permanente Contactgroep Handhaving Noordzee (PKHN), waarin de betreffende ministeries vertegenwoordigd zijn.

Het beleid op de Noordzee wordt in hoge mate bepaald in internationale kaders. Het VN-zeerechtverdrag (UNCLOS) is het juridische kader waarbinnen alle maatregelen en activiteiten op zee moeten plaatsvinden. Mondiaal worden in diverse kaders afspraken gemaakt over zeegebonden activiteiten en over de bescherming van het zeemilieu:

- Voor zeescheepvaart zijn de verdragen van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO), vallend onder de VN, van belang. Naast de regulering van scheepvaartroutes zijn belangrijke conventies: Het MARPOL-verdrag reguleert de verontreiniging door scheepvaart (o.a. olieverontreiniging en het gebruik van anti-fouling (maatregelen tegen aangroei van micro-organismen, mosselen en algen aan de romp van een schip)), het SOLAS-verdrag beschrijft de veiligheidsvoorschriften waaraan zeegaande schepen moeten voldoen en het Ballastwaterverdrag is gericht op het voorkomen van de introductie van 'gebiedsvreemde soorten'.
- Nederland is partij bij het Verdrag van London en het daarbij behorende London Protocol van 1996, dat wereldwijd beperkingen oplegt aan het storten en verbranden van afvalstoffen op zee.
- Nederland is partij bij het OSPAR-verdrag, het regionale verdrag ter bescherming van het Noordoost Atlantische zeesysteem. In dit verband worden afspraken gemaakt voor: monitoring van stoffen, beoordeling van de toestand van de zee, regulering van offshore activiteiten en met name lozingen, reductie van vracht van fosfaten en zware metalen, bescherming van habitats en soorten en aanpak van 'afval op zee'.
- Op Europees niveau zijn vooral de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn mariene strategie richtinggevend.
- De Kaderrichtlijn Water is van toepassing op de kustwateren: tot 1 mijl voor de goede ecologische toestand en tot 12 mijl voor de goede chemische toestand.
- Visserij op de Noordzee is op Europees niveau geregeld door het Gemeenschappelijk Visserijbeleid.
- Voor onderwater cultureel erfgoed is het Verdrag van Malta en de annex van het UNESCO-verdrag tot bescherming van cultureel erfgoed onder water van belang.

Op nationaal niveau zijn diverse wettelijke kaders van belang voor het ontwerp van het Nederlandse Noordzeebeleid. Ze hebben met elkaar gemeen dat ze het gebruik van de Noordzee reguleren en nadelige of schadelijke effecten van activiteiten voorkomen of tot binnen acceptabele grenzen beperken. De achterliggende belangen zijn o.a. veiligheid, zorg voor de milieukwaliteit (in water en bodem), bescherming van het ecosysteem en van natuurwaarden, archeologische waarden en omgevingskwaliteit. Voor meer informatie over de nationale wettelijke kaders zie www.noordzeeloket.nl.

Uitkomsten keuzeproces

Mariene ecosysteem:

- Bij de ruimtelijke afweging van activiteiten wordt getoetst aan het behoud en herstel van het mariene ecosysteem.

- Natura 2000 gebieden op zee: Voordelta, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan, Doggersbank, Klaverbank en Friese Front. Voor het al dan niet aanwijzen van de gebieden Borkumse Stenen en Bruine Bank loopt onderzoek.
- Programma van Maatregelen Mariene Strategie:
  - Bestaande maatregelen, onder andere op het gebied van het mariene ecosysteem, exoten, eutrofiering, vervuulende stoffen, zwerfvuil en onderwatergeluid.
  - Nieuwe maatregelen met betrekking tot zwerfvuil.
  - Nieuwe maatregelen met betrekking tot bodembescherming
- Duurzame energie:
  - Activiteit van nationaal belang.
  - Ruimte voor 4.450 MW operationeel vermogen windenergie in 2023, verdere doorgroei na 2020
  - Oprichten van windparken alleen mogelijk in aangewezen windenergiegebieden
  - Ontwikkeling in afstemming met andere functies
- Oppervlakte delfstoffen:
  - Zandwinning voor kustverdediging en ophoging is een activiteit van nationaal belang.
  - Zandwinstrategie met voorkeurstracés voor kabels en leidingen. (Paragraaf 4.4)
- Olie- en gaswinning:
  - Activiteit van nationaal belang.
  - Zoveel mogelijk benutten van het potentieel van de aanwezige olie- en gasvoorraden.
- CO2-opslag:
  - Activiteit van nationaal belang.
  - Voldoende ruimte voor CO2-opslag als tijdelijk instrument in de groei naar een volledig duurzame energievoorziening.
- Kabels en leidingen:
  - Activiteiten (wind)energie, olie- en gaswinning en CO2 transport, inclusief kabels en leidingen, zijn van nationaal belang.
  - Bundelen van kabels en leidingen; opruimplicht niet meer gebruikte kabels en leidingen.
  - Aanscherpen opruimverplichting leidingen.
  - Checklist voor bepalen opruimplicht verlaten kabel of leiding.
- Zeescheepvaart:
  - Activiteit van nationaal belang.
  - Het in stand houden van een stelsel van verkeersscheidingsstelsels, clearways en ankergebieden dat de zeescheepvaart op een veilige en vlotte manier kan accommoderen.
  - Het nemen van maatregelen ter vermindering van de verontreiniging van de scheepvaart (koopvaardij, visserij, offshore-supply en recreatie).
- Defensie:
  - Activiteit van nationaal belang.
  - Voldoende oefengebieden op de Noordzee.
- Visserij:
  - Bevorderen van een verantwoorde visserij en aquacultuur en een evenwichtige exploitatie, het streven naar evenwicht tussen visserij en natuur en een andere verdeling van verantwoordelijkheid tussen overheid en bedrijfstak.
  - Blijven bijdragen aan de hoofddoelstellingen van het Gemeenschappelijke Visserijbeleid (GVB) en het nemen van maatregelen met betrekking tot het mariene ecosysteem.
- Onderwater Cultureel Erfgoed:
  - Bij de ruimtelijke afweging van activiteiten wordt getoetst aan het behoud van het onderwater cultureel erfgoed.
- Toerisme en recreatie:
  - Faciliteren en stimuleren van de toerisme- en recreatiesector als netwerkpartner in een samenwerking tussen ondernemers, markt- en kennisinstellingen in een 'topteam' om de toerisme- en recreatiesector te faciliteren en te stimuleren.
  - Het Rijk voert overleg met decentrale overheden en andere partijen als de ruimtelijke planning of andere beleidsontwikkelingen op de Noordzee invloed hebben op de zee- en kustrecreatie.
- Wisselwerking land-zee:
  - Bij het construeren van ruimtelijk beleid moet, mede gelet op de implementatie van de richtlijn voor maritieme ruimtelijke planning, specifiek aandacht worden geschonken aan de wisselwerking tussen land en zee. (paragraaf 3.13)
- Internationale samenwerking:
  - Thematische aanpak voor samenwerking met de buurlanden.

KEUZEPROCES MARIENE STRATEGIE**Inrichting van het keuzeproces**

- Als onderdeel van de Common Implementation Strategy voor de KRM heeft internationaal afstemming plaatsgevonden tussen EU-lidstaten over vorm en inhoud van de programma's van maatregelen. Ook vindt coördinatie en afstemming van activiteiten plaats in OSPAR-kader.
- Binnen Nederland wordt de Mariene Strategie afgestemd met andere departementen in het Interdepartementale Directeurenoverleg Noordzee (IDON) en met belanghebbende organisaties (stakeholders) in het OIM. Voor de implementatie van de KRM in Nederland is er een eigen stakeholderoverleg, de Kerngroep KRM, die voor een deel overlapt met het OIM.
- De voorbereiding van de nieuwe maatregelen heeft plaatsgevonden in de periode 2012 tot nu. Daarbij zijn de drijvende factoren geïdentificeerd en de maatschappelijke en economische partijen die daarbij een rol spelen. Met deze partijen (stakeholders) heeft uitvoerig overleg plaatsgevonden over maatregelen en alternatieven. Dit overleg was er op gericht om gezamenlijk te komen tot voorstellen voor maatregelen die de goede milieutoestand en de milieudoelen dichterbij brengen maar haalbaar en betaalbaar zijn voor wie ze moeten uitvoeren. In het bredere kader van de Beleidsnota Noordzee zijn de maatregelen uit de Mariene Strategie deel 3 ook met stakeholders besproken.
- Voor de nieuwe maatregelen op basis van de KRM zijn of worden nog maatschappelijke kosten-batenanalyses opgesteld.
- Ook is of wordt nog overleg met buurlanden en andere belanghebbende landen gevoerd.

Uitkomsten keuzeproces

- De goede milieutoestand en de daarbij geformuleerde doelen die moeten worden gehaald zijn per descriptor (afkomstig van de KRM) vastgesteld in de Mariene Strategie. De keuze van de maatregelen is dus afhankelijk van de doelen die per descriptor zijn gesteld.
- Maatregelen die in andere kaders zijn genomen (bijvoorbeeld IMO, OSPAR of EU) kunnen bijdragen aan de goede milieutoestand van de Noordzee. Het merendeel van de maatregelen uit dit Programma van Maatregelen is voortgekomen uit dergelijke andere kaders.
- Vanuit de Mariene Strategie zijn enkele aanvullende maatregelen toegevoegd (met name bodembescherming en zwerfvuul). Deze staan bij de uitkomsten van het keuzeproces Beleidsnota Noordzee genoemd.

2.3 BELEID UIT NWP1 DAT GECONTINUEERD MOET WORDEN**2.3.1 TUSSENTIJDSE WIJZIGING NWP1 IN VERBAND MET HET DELTAPROGRAMMA 2015**

Het Deltaprogramma 2015, waarin de Deltabeslissingen staan, is op Prinsjesdag 2014 (16 september 2014) aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. De Deltabeslissingen gaan over Waterveiligheid, Zoetwater, Ruimtelijke adaptatie, Rijn-Maasdelta en IJsselmeergebied. Tevens worden de gebiedsgerichte strategieën vastgelegd. In 2014 heeft daartoe een tussentijdse wijziging van het NWP1 plaatsgevonden, waarin het Rijksbeleid is opgenomen dat voortvloeit uit het Deltaprogramma 2015. Deze tussentijdse wijziging op het NWP1 was nodig om een voortvarend vervolg te kunnen geven aan het Deltaprogramma, het kan niet wachten op het NWP2. Voor deze tussentijdse wijziging is een separate m.e.r.-procedure doorlopen.

Het rijksbeleid dat voortvloeit uit de Deltabeslissingen en gebiedsgerichte strategieën wordt ook verwerkt in het NWP2. In dit PlanMER is verwezen naar de verankering van de Deltabeslissingen in de NWP1 wijziging en bijbehorende PlanMER, inclusief Passende Beoordeling. In dit PlanMER voor het NWP2 zijn de resultaten uit het PlanMER en de Passende Beoordeling voor de Deltabeslissingen betrokken in een integrale effectbeschouwing, opgenomen in paragraaf 5.2. Hierbij wordt beschouwd in hoeverre er kansen en/of knelpunten kunnen ontstaan indien deze met de overige bouwstenen voor het NWP2 worden gecombineerd.

2.3.2 HERZIENING NWP1: WINDENERGIE OP ZEE

Windenergie op zee kan een belangrijke bijdrage leveren aan de doelstelling van de overheid om 16% in 2023 van onze energie duurzaam op te wekken. Het Rijk wil op zee ruimte bieden voor 4.450 MW aan operationeel vermogen windenergie in 2023. In het vigerende Nationaal Waterplan (het NWP1) en de

daarbij behorende Beleidsnota Noordzee zijn al twee concrete windenergiegebieden aangewezen. Dit zijn de windgebieden 'Borssele' en 'IJmuiden Ver'. Het kabinet heeft extra windenergiegebieden aangewezen – buiten de 12-mijlszone (circa 22 kilometer) – voor de Hollandse Kust en Ten Noorden van de Waddeneilanden. Deze laatstgenoemde gebieden zijn in de Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee concreet aangewezen. Het Rijk geeft daarbij aan welke afwegingen zijn gemaakt en onder welke voorwaarden de aanleg van windparken op de Noordzee mogelijk is. Er worden echter nog geen locaties en opstellingen van windparken vastgelegd. Dat is pas aan de orde als er sprake is van een concreet initiatief. De Rijksstructuurvisie is formeel de 'Partiële herziening van het Nationaal Waterplan 1 vanwege de aanwijzing van de gebieden Hollandse Kust en Ten Noorden van de Waddeneilanden voor het onderdeel Windenergie op Zee'.

Dit PlanMER verwijst naar de Structuurvisie Windenergie op Zee en bijbehorend PlanMER, inclusief Passende Beoordeling. In dit PlanMER voor het NWP2 is een integrale effectbeschouwing opgenomen in paragraaf 5.2, waarin ook de resultaten uit het PlanMER en de Passende Beoordeling van de Structuurvisie Windenergie op zee zijn betrokken. In de integrale effectbeschouwing wordt beschouwd in hoeverre er kansen en/of knelpunten kunnen ontstaan indien deze met de overige bouwstenen voor het NWP2 worden gecombineerd.

2.4 OVERIGE ONDERWERPEN

2.4.1 DUURZAME ENERGIE

Het kabinet heeft als doelstelling geformuleerd de CO₂-uitstoot terug te willen brengen met 14% in 2020 en met 16% in 2023. Op 6 september 2013 is er een energie-akkoord gesloten, waarin partijen hun doelstellingen concreet vormgeven. Ook de watersector kan bijdragen aan de doelstelling voor het bevorderen van toepassing van meer duurzame energie.

Het NWP2 formuleert een aantal beleidsopgaven:

- Beschikbare ruimte van rijksgronden (denk aan keringen, kunstwerken, vooroevers, dijken en vaarwegen) inzetten voor duurzame energie. Inpassen van duurzame energie (opwekking, opslag en transport) wordt integraal onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak, via verduurzaming van het MIRT.
- Analyse van de regelgeving voor waterbeleid op de mogelijkheden en onmogelijkheden voor toepassing van duurzame energie.
- Doelen omtrent realisatie van duurzame energie worden in de uitvoeringsopdrachten aan RWS opgenomen.
- Een aantal pilot projecten duurzame energie worden geanalyseerd (o.a. windturbines op het areaal van Rijkswaterstaat en osmosecentrale in de Afsluitdijk, Brouwersdam getijdecentrale, biomassa op en rond keringen en benutten van kunstwerken voor duurzame energie). Een vervolgstap kan een businesscase zijn, die vervolgens breder kan worden uitgerold. Daarnaast moet ruimte worden geboden voor nieuwe pilots.

2.4.2 EXTRA WATERKWALITEITSMATREGELEN BOVENOP KRW

Naast de waterkwaliteitsaspecten die geregeld worden onder de Kaderrichtlijn Water, wordt in het Nationaal Waterplan ook het lopende generieke beleid vastgelegd. Dit betreft onder andere voortgang met betrekking tot stikstof, fosfor, pesticiden en ontwikkeling van de natuurlijke dynamiek. Daarnaast onderneemt het kabinet actie op een aantal nieuwe thema's die de waterkwaliteit beïnvloeden:

medicijnresten, microverontreinigingen en zwerfafval. De laatste twee maken deel uit van de Mariene Strategie en worden daar behandeld, zodat de aanpak van medicijnresten resteert als extra maatregel die niet elders is 'afgedekt' en beschreven.

2.5 RELATIE MET ANDERE PLANNEN EN PROGRAMMA'S

Parallel aan de totstandkoming van het NWP2 lopen verschillende beleidstrajecten (plannen en programma's) die een relatie met elkaar kunnen hebben.

Het NWP2 legt relaties met de relevante andere lopende beleidstrajecten, maar beperkt zich zoveel mogelijk tot verwijzingen naar de betreffende documenten. Van belang is dat er geen tegenstrijdigheden ontstaan tussen het NWP2 en de gerelateerde beleidsvormingstrajecten.

Relevante andere lopende beleidstrajecten zijn:

- De Structuurvisie Ondergrond.
- Het Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW).
- Beleidsnota Drinkwater.
- Rijksnatuurvisie 2014 'Natuurlijk verder'.

Structuurvisie Ondergrond (STRONG)

Het Ministerie van IenM stelt, in samenwerking met het Ministerie van EZ, een Structuurvisie voor de ondergrond op binnen het kader van het programma STRONG. De Structuurvisie Ondergrond biedt het ruimtelijke afwegingskader voor activiteiten met betrekking tot de ondergrond die van rijksbelang zijn. Het afwegingskader beschrijft waar rekening mee gehouden dient te worden bij het nemen van ruimtelijke besluiten met betrekking tot de ondergrond. Ook biedt de Structuurvisie – of verwijst deze naar – de basisinformatie die nodig is om die afweging te kunnen maken. Alleen daar waar dat nodig is, wordt voor zaken van nationaal belang nu al de afweging gemaakt. Er is raakvlak met de Structuurvisie Ondergrond ten aanzien van drinkwaterwinning en andere grondwaterkwaliteit- en -kwantiteit-gerelateerde activiteiten op land. Het betreft onder meer het aanwijzen van strategische grondwatervoorraden ten behoeve van de duurzame veiligstelling van voldoende en kwalitatief goed drinkwater. Daarmee heeft de Structuurvisie Ondergrond een relatie met de KRW en met de daaruit voortvloeiende stroomgebiedbeheerplannen.

Omdat de beleidsvorming van het NWP2 op het moment van schrijven van dit MER voor loopt op die voor de Structuurvisie Ondergrond, is in dit PlanMER nog geen rekening gehouden met (voor het NWP 2 relevante) beleidsuitspraken die in deze Structuurvisie worden opgenomen en verwijst het NWP2 naar de beleidsvorming die in het kader van de Structuurvisie Ondergrond plaatsvindt. De Structuurvisie Ondergrond doorloopt een separate m.e.r.-procedure. Naar verwachting wordt de Structuurvisie Ondergrond in het voorjaar van 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden. Het NWP2 ligt vanaf 22 december 2014 voor zes maanden ter visie, de inzagertermijn van STRONG loopt gedurende zes weken naar verwachting in het voorjaar van 2015.

Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW)

Het BPRW beschrijft het beheer van de rijkswateren. Rijkswaterstaat voert het beheer uit. In het BPRW staat hoe Rijkswaterstaat zijn dagelijkse werk doet als waterbeheerder:

- Door te beschermen tegen overstromingen en te zorgen voor voldoende, schoon en gezond water.
- Door als vaarwegbeheerder de hoofdvaarwegen te onderhouden en het scheepvaartverkeer in goede banen te leiden.
- Door aandacht te besteden aan andere gebruiksfuncties van water, zoals het realiseren van waterdoelen volgend uit KRW en ander nationaal beleid.

Het vigerende BPRW is eind 2009 vastgesteld en partieel tussentijds herzien in 2012. Het BPRW 2016-2021 doorloopt een separate m.e.r.-procedure. Er vindt voortdurende afstemming met Rijkswaterstaat plaats over de relatie met het BPRW, dat tegelijkertijd met het NWP2 wordt uitgebracht. Ten behoeve van dit PlanMER is afgestemd met het PlanMER voor het BPRW.

Beleidsnota Drinkwater

De Beleidsnota Drinkwater biedt een kader en geeft richting aan de formulering van zowel de drinkwater-gerelateerde elementen als de meer gebiedsgerichte uitwerking daarvan. De kwaliteit van ons drinkwater is heel goed maar verdient wel blijvend de aandacht.

Bovendien staan de bronnen onder druk. Een mogelijke stijging van de drinkwatervraag in de toekomst vraagt om extra aandacht voor de bescherming van de drinkwaterbronnen en om zuinig omgaan met (drink)water. De Beleidsnota Drinkwater is op 25 april 2014 vastgesteld en is de eerste nota over drinkwater van het Rijk in het kader van de Drinkwaterwet (2011).

De Beleidsnota Drinkwater maakt geen deel uit van het NWP2. Het NWP2 besteedt, met een verwijzing naar de nota, aandacht aan waterkwaliteitsthema's gerelateerd aan diffuse bronnen.

Rijksnatuurvisie 2014 'Natuurlijk verder'

In deze visie beschrijft het kabinet in grote trekken hoe het in de komende 15-20 jaar samen met de provincies vorm wil geven aan het publieke belang van natuur. En verder hoe het om wil gaan met de omslag naar een robuuste en veelzijdige natuur midden in de samenleving. Het kabinet streeft naar een beeld van natuur als bron van maatschappelijk en economische ontwikkeling. Dus naar een natuur meer gebaseerd op natuurlijke systemen en landschappelijke schaal en met minder focus op behoud van specifieke soorten en habitats. Bij de rijksnatuurvisie wordt door Rijk en Provincies, in samenwerking met alle betrokken overheden en maatschappelijke organisaties, een maatschappelijk uitvoeringsprogramma ontwikkeld. Rijk en Provincies voeren hierbij een coördinerende rol (geen regie). Het NWP2 neemt de kernelementen uit de Rijksnatuurvisie over en verwijst naar het genoemde en in ontwikkeling zijnde maatschappelijke uitvoeringsprogramma.

2.6 HET VOORKEURSALTERNATIEF

2.6.1 PLANMER OVER COMPLETE NWP2

Omdat de m.e.r.-plicht is gekoppeld aan het gehele (integrale) plan, 'beMERren' we niet alleen de 'm.e.r. -plichtige onderdelen' of alleen die onderdelen die tot effecten op Natura 2000-gebieden kunnen leiden, maar het gehele NWP2. Dit levert een meerwaarde voor de planvorming op: een integrale benadering met inzicht in mogelijke aandachtspunten wanneer de verschillende bouwstenen voor het NWP2 worden gecombineerd (cumulatie).

2.6.2 VERANTWOORDING VAN BELEIDSKEUZEN: ER IS ÉÉN VOORKEURSALTERNATIEF

Zoals eerder in dit hoofdstuk beschreven, vindt bij de totstandkoming van de verschillende bouwstenen (de SGBP-en, ORBP-en, Beleidsnota Noordzee en Mariene Strategie) interactie plaats met een groot aantal belanghebbende partijen. Gezien deze processen, de keuzen die daarin bewust zijn en worden gemaakt, is het onlogisch om in het kader van dit PlanMER nieuwe alternatieven te ontwikkelen, die bovendien niet realistisch zijn. Er is zodoende in dit PlanMER sprake van de beoordeling van één beleidsalternatief, in m.e.r.-termen 'het voorkeursalternatief'. Daarom is in dit PlanMER in voorgaande paragrafen per

bouwsteen voor het NWP2 in tekstkaders een onderbouwing opgenomen van de (beleids)keuzen die zijn gemaakt in deze processen en welke milieuoverwegingen daarbij een rol hebben gespeeld. Vanuit dit gegeven zijn er, behalve het voorkeursalternatief, geen redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven.

2.6.3 BELEIDSUITSPRAKEN IN HET NWP2 DIE HET VOORKEURSAALTERNATIEF VORMEN

In de SGBP-en, in de ORBP-en, in de Beleidsnota Noordzee (inclusief Mariene Strategie), in het beleid ten aanzien van duurzame energie en de extra maatregelen voor waterkwaliteit ten opzichte van de KRW, die zijn behandeld in de voorgaande paragrafen, komen beleidsuitspraken te staan die in het NWP2 samenkomen. Op grond van conceptdocumenten hebben de MER-schrijvers samen met de dossiertrekkers en deskundigen van de dossiers een overzicht opgesteld van deze beleidsuitspraken.

Het overzicht van de beleidsuitspraken, zoals die ten tijde van de tervisielegging van de NRD bekend waren, was opgenomen in Bijlage A van de NRD. Op basis van de ontwikkelingen van de verschillende dossiers en voortschrijdend inzicht zijn hierin aanpassingen aangebracht.

Deze beleidsuitspraken tezamen vormen het voorkeursalternatief (VKA) van het NWP2.

Tabel 1 Overzicht van alle t.b.v. het PlanMER gedefinieerde beleidsuitspraken van het NWP2

Beleidsuitspraken in het NWP2	
Uit SGBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kostenterugwinning watergebruik: Verplicht vanuit KRW art 9: beginsel terugwinning kosten waterdiensten, incl. milieukosten en kosten hulpbronnen, overeenkomstig beginsel 'vervuiler betaalt' ▪ Agendering van het belang van aanpak zwerfvuil ▪ Bkmw 2009 (Besluit kwaliteitseisen en monitoring water): actualiseren en afstemmen op de Drinkwaterregeling ▪ Opname van waterlichamen waarin drinkwaterwinningen zijn gelegen in het register Beschermde gebieden. ▪ Regulering van waterbeweging en hydromorfologie in de vorm van peilbesluiten en keuren van waterschappen ▪ Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren ▪ Bescherming drinkwater en water voor menselijke consumptie ▪ Kunstmatige grondwateraanvulling ▪ Grondwaterwinningen aanpassen of verplaatsen ▪ Wateronttrekking c.q. wateropstuwing ▪ Waterverontreiniging: puntbronnen, diffuse bronnen, prioritair stoffen, directe lozing stoffen in grondwater, voorkoming calamiteiten, sanering ▪ Regulering waterbeweging en hydromorfologie (Ruimte voor de Rivier-maatregelen worden onder ORBP-en behandeld) ▪ Aanpassen inlaat / doorspoelen / scheiden water ▪ Aanpassen waterpeil en GGOR maatregelen ▪ Vispasseerbaarheid ▪ Uitvoeren actief visstands- of schelpdierstandsbeheer ▪ Wijzigen / beperken gebruiksfunctie ▪ Beheren grootschalige grondwater-verontreinigingen 	
Uit ORBP-en¹	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aanwijzen en normeren primaire keringen. ▪ Beheren en onderhouden: toezichtfunctie provincie t.a.v. primaire keringen ▪ Beheren en onderhouden: toepassen beleidslijn Grote Rivieren ▪ Beheren en onderhouden: peilbeheer rijksmere ▪ Toetsen (inclusief hydraulische meetprogramma's) i.r.t. primaire keringen ▪ Aanwijzen en normeren regionale keringen. ▪ Beheren en onderhouden: toezichtfunctie provincie/rijk t.a.v. regionale keringen ▪ Toetsen (inclusief meetprogramma's) i.r.t. regionale keringen ▪ Watertoets toepassen ▪ Crisisbeheersing: plannen op orde houden, opleiden, trainen, oefenen, voorspellen en waarschuwen, adequaat optreden (plannen uitvoeren en handelingsperspectief bieden), herstel, nazorg en evaluatie, kader grootschalige evacuatie en module grootschalige evacuatie bij overstromingen ▪ Ruimte voor de Rivier 	

¹ Specifiek voor de ROR is dat de ROR-maatregelen zoals deze bekend zijn bij de betrokken partijen enigszins zijn opgebost en dat de opgeboste maatregelen daarna verder in dit PlanMER zijn behandeld.

Beleidsuitspraken in het NWP2

- Maaswerken e.a.
- Beheren en onderhouden rivierbed
- Beheren en onderhouden regionale keringen
- Beheren en onderhouden primaire keringen
- Op orde brengen regionale keringen
- Op orde brengen primaire keringen o.b.v. HWBP
- Handhaven basiskustlijn
- Steenbekleding Zeeland
- Beekstelsel op orde
- Zoneren en voorwaarden stellen

Uit Beleidsnota Noordzee en PvM Mariene Strategie

- Mariene ecosysteem: aangewezen Natura-2000 gebieden; behoud en herstel van het mariene ecosysteem;
- Programma van maatregelen Mariene strategie: bestaande maatregelen, o.a. t.a.v. mariene ecosysteem, exoten, eutrofiëring, vervuulende stoffen, zwerfvuil en onderwatergeluid
- PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen zwerfvuil
- PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen bodembescherming
- Duurzame energie: ruimte voor 4.450 MW operationeel vermogen windenergie in 2023, verdere doorgroei na 2020, oprichten van windparken alleen mogelijk in aangewezen windenergiegebieden, ontwikkeling in afstemming met andere functies
- Oppervlakte delfstoffen: voldoende zandvoorraad reserveren tegen aannemelijke en redelijke kosten, voorkeurstracés voor kabels en leidingen
- Olie- en gaswinning: benutten potentieel aanwezige olie- en gasvoorraden
- CO₂-opslag: voldoende ruimte voor CO₂-opslag
- Kabels en leidingen: kabels en leidingen bundelen, opruimplicht niet meer gebruikte kabels en leidingen
- Zeescheepvaart: stelsel van verkeersscheidingsstelsels, clearways en ankergebieden; vermindering verontreiniging
- Defensie/militaire oefengebieden: voldoende oefengebieden op de Noordzee
- Visserij: verantwoorde visserij, evenwichtige exploitatie, streven naar evenwicht tussen visserij en natuur, bijdragen aan hoofddoelstellingen van Gemeenschappelijke Visserijbeleid (GVB), maatregelen mariene ecosysteem
- Onderwater cultureel erfgoed: bij ruimtelijke afweging activiteiten toetsen aan behoud cultureel onderwater erfgoed
- Toerisme en recreatie: faciliteren en stimuleren, overleg decentrale overheden/partijen over zee- en kustrecreatie
- Wisselwerking land - zee: in ruimtelijk beleid specifiek aandacht aan de wisselwerking tussen land en zee
- Internationale samenwerking: thematische aanpak voor samenwerking met de buurlanden

Overige onderwerpen

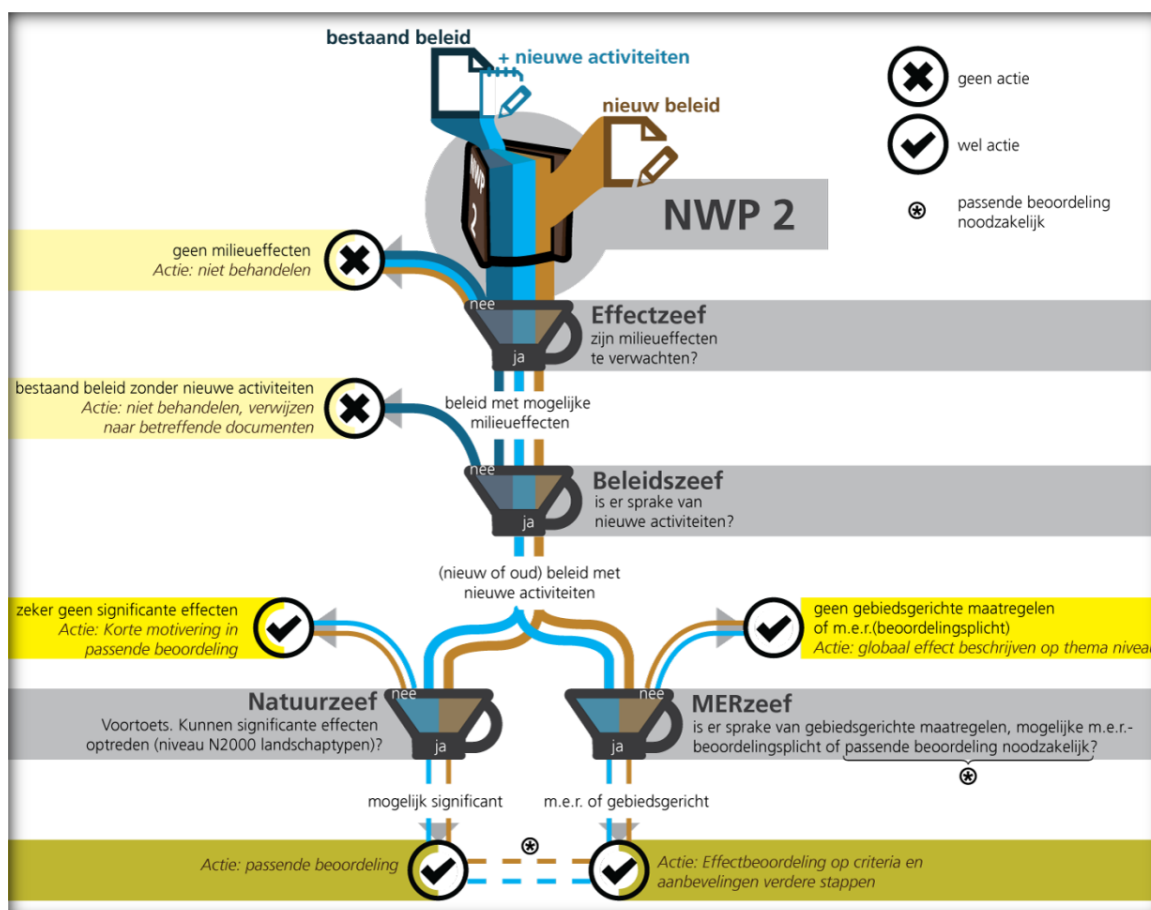
- Rijksgronden inzetten voor duurzame energie en inpassen duurzame energie in gebiedsgerichte aanpak
- Analyse wet- en regelgeving waterbeleid t.b.v. toepassing duurzame energie
- Doelen duurzame energie in uitvoeringsopdrachten aan Rijkswaterstaat opnemen
- Ondersteunen pilot projecten duurzame energie
- Aanpak medicijnresten

3

Categorisering beleidsuitspraken voorkeursalternatief met de zeefmethode

3.1 STAPPEN IN DE EFFECTBEOORDELING: DETAILLERING A.H.V. ZEEFMETHODE

Voor het bepalen van de benodigde detaillering voor de effectbeoordeling is gebruik gemaakt van de zogenaamde zeefmethode (zie Figuur 5).

Figuur 5: De 'zeefmethode' in dit PlanMER

Alle beleidsuitspraken die tezamen het voorkeursalternatief vormen van het NWP2 zijn op verschillende 'zeven' gelegd, met als doel het juiste abstractieniveau te vinden voor de uit te voeren effectbeoordelingen in dit PlanMER, welke staan in hoofdstuk 4. Onderdelen die door een zeef vallen omdat het antwoord op

de vraag met 'ja' is beantwoord, komen terecht op de volgende zeef. Zo wordt de effectbeoordeling opgebouwd van hoofdlijn naar nuance. Bij een 'nee' op één van de eerste twee zeven wordt de beleidsuitspraak niet op zijn effecten beoordeeld.

Belang van het 'zeven' van de beleidsuitspraken voor de verdere effectbeoordeling in hoofdstuk 4

Het abstractieniveau waarop de effectbeoordeling van de beleidsuitspraken is uitgevoerd komt voort uit de 'zeefmethode':

- Beleidsuitspraken die blijven liggen op de effectzeef: hier treden geen effecten op, dus volgt geen verdere behandeling in het PlanMER.
- Beleidsuitspraken die blijven liggen op de beleidszeef: er is sprake van bestaand beleid waaruit geen nieuwe activiteiten voortkomen of waaraan geen nieuwe kaders worden toegevoegd, volstaan wordt met verwijzing naar de documenten waarin de effecten al zijn beschreven.
- Beleidsuitspraken die blijven liggen op de m.e.r.-zeef: beleidsuitspraken die niet tot m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten zullen leiden of zonder gebiedsgerichte maatregelen, er volgt een beoordeling op themaniveau (zie paragraaf 4.2).
- Beleidsuitspraken die door de m.e.r.-zeef vallen: beleidsuitspraken worden getoetst aan relevante criteria van het beoordelingskader (zie paragraaf 4.3).
- Beleidsuitspraken die blijven liggen op de natuurzeef: van deze beleidsuitspraken zijn zeker geen significante gevolgen op Natura 2000 te verwachten, dit wordt gemotiveerd in de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2).
- Beleidsuitspraken die door de natuurzeef vallen: Passende Beoordeling op het niveau van de Natura 2000-gebieden en -instandhoudingsdoelstellingen (zie Bijlage 2) én toets aan relevante criteria van het beoordelingskader (zie paragraaf 4.3).

3.2 EFFECTZEEF: ZIJN ER MILIEUEFFECTEN TE VERWACHTEN?

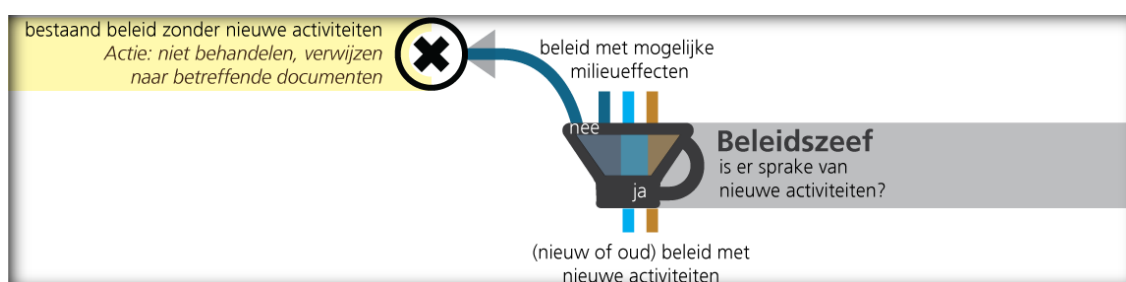
Er is bepaald welke beleidsuitspraken een puur administratief, organisatorisch of verkennend (onderzoek) karakter hebben, en om deze reden geen milieueffecten met zich brengen. Denk hierbij aan de organisatie van het waterbeheer, de financiering, de wijze van databeheer van het watersysteem, bewustwording en dergelijke. Op deze eerste zeef blijven die beleidsuitspraken liggen die geen effect hebben, omdat ze geen fysieke ingrepen of aantoonbare effecten met zich brengen.

Een eerste aanzet voor deze schifting stond in bijlage 1 van de NRD. Alle beleidsuitspraken, inclusief die in de NRD stonden, zijn op grond van nieuwe inzichten van de dossiers opnieuw 'gezeefd'. De beleidsuitspraken die zeker geen milieueffecten met zich brengen staan in Tabel 2.

Tabel 2: Beleidsuitspraken die zeker geen milieueffecten met zich meebrengen

Beleidsuitspraken in het NWP2	
Uit SGBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kostenterugwinning watergebruik: Verplicht vanuit KRW art 9: beginsel terugwinning kosten waterdiensten, incl. milieukosten en kosten hulpbronnen, overeenkomstig beginsel 'vervuiler betaalt' ▪ Agendering van het belang van aanpak zwerfvuil ▪ Bkmw 2009 (Besluit kwaliteitseisen en monitoring water): actualiseren en afstemmen op de Drinkwaterregeling ▪ Opname van waterlichamen waarin drinkwaterwinningen zijn gelegen in het register Beschermd gebied. ▪ Regulering van waterbeweging en hydromorfologie in de vorm van peilbesluiten en keuren van waterschappen ▪ Regulering waterbeweging en hydromorfologie (Ruimte voor de Rivier-maatregelen worden onder ORBP-en behandeld) 	
Uit ORBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aanwijzen en normeren primaire keringen ▪ Beheren en onderhouden: toezichtfunctie provincie t.a.v. primaire keringen ▪ Beheren en onderhouden: toepassen beleidslijn Grote Rivieren ▪ Beheren en onderhouden: peilbeheer rijksmeren ▪ Toetsen (inclusief hydraulische meetprogramma's) i.r.t. primaire keringen ▪ Aanwijzen en normeren regionale keringen ▪ Beheren en onderhouden: toezichtfunctie provincie/rijk t.a.v. regionale keringen ▪ Toetsen (inclusief meetprogramma's) i.r.t. regionale keringen ▪ Watertoets toepassen ▪ Crisisbeheersing: plannen op orde houden, opleiden, trainen, oefenen, voorspellen en waarschuwen, adequaat optreden (plannen uitvoeren en handelingsperspectief bieden), herstel, nazorg en evaluatie, kader grootschalige evacuatie en module grootschalige evacuatie bij overstromingen 	
Uit Beleidsnota Noordzee en PvM Mariene Strategie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zeescheepvaart: stelsel van verkeersscheidingsstelsels, clearways en ankergebieden; vermindering verontreiniging ▪ Onderwater cultureel erfgoed: bij ruimtelijke afweging activiteiten toetsen aan behoud cultureel onderwater erfgoed ▪ Toerisme en recreatie: faciliteren en stimuleren, overleg decentrale overheden/partijen over zee- en kustrecreatie ▪ Wisselwerking land - zee: in ruimtelijk beleid specifiek aandacht aan de wisselwerking tussen land en zee ▪ Internationale samenwerking: thematische aanpak voor samenwerking met de buurlanden 	
Duurzame energie en extra waterkwaliteitsmaatregelen bovenop KRW	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analyse wet- en regelgeving waterbeleid t.b.v. toepassing duurzame energie 	

3.3 BELEIDSZEEF: IS SPRAKE VAN MOGELIJKE NIEUWE ACTIVITEITEN?

Waarom de beleidszeef?

Ten opzichte van het voorstel in de NRD is een extra zeef toegevoegd. Er blijken namelijk veel beleidsuitspraken te zijn die een voortgang inhouden van bestaand beleid die weliswaar effecten met zich kunnen brengen, maar zonder dat deze tot nieuwe activiteiten kunnen leiden of waaraan in het NWP2 geen nieuwe kaders worden toegevoegd. Voorbeelden zijn het Nitraatactieprogramma (doorgaande beleidsuitvoering) en de Ruimte voor de rivier-projecten (de meeste projecten zijn uitgevoerd). Verder is onder 'nieuwe activiteiten' verstaan dat dit substantiële activiteiten zijn, maar dat bijvoorbeeld beheer en onderhoudswerkzaamheden die doorlopend plaatsvinden er niet onder vallen. De effecten hiervan zijn allemaal reeds beschreven in eerdere documenten, het NWP2 bestendigt slechts deze beleidsuitspraken. Het is niet zinvol in dit PlanMER te herhalen wat al in die documenten beschreven is.

De resterende activiteiten, die wél milieueffecten met zich mee kunnen brengen, staan in de volgende tabellen kort beschreven. Er is per beleidsuitspraak een korte beschrijving gegeven en er is aangegeven of de beleidsuitspraak tot één van de volgende drie categorieën behoort:

- Bestaand beleid dat wordt voortgezet zonder dat nieuwe activiteiten worden ontplooid.
- Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden (bijvoorbeeld nieuwe booreilanden of windparken).
- Nieuw beleid, hieronder valt tevens aangepast beleid.

Soms blijkt een beleidsuitspraak te bestaan uit een combinatie van deze categorieën. Omwille van de logica en samenhang is de beleidsuitspraak niet uitgesplitst, maar in zijn geheel behandeld.

Hierna volgen de tabellen met de uitwerking voor de SGBP-en, ORBP-en, Beleidsnota Noordzee (inclusief Mariene Strategie) en duurzame energie en waterkwaliteit (medicijnresten).

Tabel 3: Beleidsuitspraken uit de SGBP-en die in dit PlanMER behandeld worden (deels o.b.v. informatie uit KRW-factsheets, mei 2014)

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren	<p>Bestaand beleid: Strategie waterschaarste en droogte met verdringingsreeks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Categorie 1: veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade: stabiliteit keringen, klink en zetting veen, natuur (gebonden aan bodemgesteldheid) ▪ Categorie 2: nutsvoorzieningen: drinkwater, energie ▪ Categorie 3: kleinschalig hoogwaardig gebruik: tijdelijke beregening kapitaalintensieve gewassen, proceswater ▪ Categorie 4: overige belangen (economische afweging, ook natuur). <p>Naast de verdringingsreeks horen hier ook bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het voeren van reëel prijsbeleid. ▪ Om onttrekking van grondwater te ontmoedigen en het spaarzaam omgaan met voorraden die eindig zijn te stimuleren, zijn voorwaarden gesteld aan de onttrekking en heeft het rijk een grondwaterbelasting ingesteld. Inmiddels bestaat deze rijks-grondwaterbelasting niet meer, maar is er alleen nog een provinciale grondwaterbelasting over. De belasting wordt betaald door bedrijven die grondwater onttrekken, zoals waterleidingbedrijven, agrarische bedrijven, bronbemalers en productiebedrijven die grondwater gebruiken, bijvoorbeeld als koelwater of proceswater. <p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: I.k.v. actualisatie van de SGBP-en voor de periode 2016-2021 wordt de maatregel 'vasthouden van water in haarvaten' opgenomen.</p>
Bescherming drinkwater en water voor menselijke consumptie	<p>Bestaand beleid: Gebiedsprocessen t.a.v. drinkwater, resulterend in gebiedsdossiers, zijn voor 2014 afgerond. In dit kader en in het kader van ander bestaand beleid worden rond drinkwaterwinningen beschermingsgebieden aangewezen en verontreinigingen gesaneerd.</p> <p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Indien nieuwe drinkwaterwinningen worden ingericht, dan zijn nieuwe gebiedsdossiers nodig. In dit kader blijven nieuwe drinkwaterwinningen mogelijk, waarbij er wel een nieuw gebiedsdossier dient te worden opgesteld. Vanuit de KRW geldt het stand still</p>

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
	principe: per saldo mag niet méér effect door grondwateronttrekking plaatsvinden.
Kunstmatige grondwateraanvulling	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:</p> <p>Bij kunstmatige grondwateraanvullingen wordt onderscheid gemaakt tussen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Directe infiltratie: aanvulling concentreert zich vnl. in de duinzone t.b.v. drinkwaterproductie, maar ook bij oeverinfiltratie. Kunstmatige grondwateraanvulling vindt ook op meerdere plekken plaats om houten funderingen te beschermen (bijv. in Zeeland) of t.b.v. WKO-systemen. De kunstmatige grondwateraanvulling is groter dan onttrekking tegen verdroging ter plaatse van Duin-Maas, Duin Rijn-West, Deklaag Rijn-Oost, Weerdenbras (nabij Haren). ▪ Indirecte infiltratie: de natuurlijke indringing van oppervlaktewater in de bodem als gevolg van het onttrekken van grondwater, bijvoorbeeld als gevolg van het handhaven van het gewenste grondwaterregime (peilbeheer) in polders of oeverinfiltratie die optreedt als gevolg van het onttrekken van ondiep grondwater voor de drinkwatervoorziening.
Grondwaterwinningen aanpassen of verplaatsen	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:</p> <p>Op hoofdlijnen blijft het beleid omtrent grondwaterwinningen gelijk. Voor het verplaatsen van een winning is een vergunning nodig, in verband met de winning op de nieuwe locatie. De maatregelen in de SGBP-en zijn nieuwe activiteiten in het kader van het bestaande beleid. In de concept KRW-factsheets die bij de actualisatie van SGBP Rijn horen zijn bijvoorbeeld de volgende vijf verplaatsingen opgenomen (2x reduceren winning, 3x sluiting stedelijke winning (niet meer kosteneffectief)):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Waterwinning Westerkanaal: In de Amsterdamse waterleidingduinen vindt een netto onttrekking van grondwater plaats. Om de verdroging die hierdoor is ontstaan te verminderen wordt het peil van een winkanaal aangepast in het zuidwestelijk deel van het gebied. ▪ Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid: vermindering/aanpassing grondwaterwinning. ▪ Natura 2000-gebied Meijndel en Berkheide: wijzigen waterwinning (vernatting) + natuurherstel Ganzenhoek. ▪ Sluiting winning Vierakker in Zutphen. ▪ Anti-verdrogingsmaatregelen Natura 2000 Noorderpark: Eventueel reduceren drinkwaterwinning Loosdrecht.
Wateronttrekking c.q. wateropstuwing	<p>Bestaand beleid:</p> <p>Vnl. regulering van beregening uit grond- en oppervlaktewater. De regulering van de kleinere grondwateronttrekkingen vindt plaats via de keuren van de waterschappen. Op grond van de keur kunnen een vergunningplicht en/of algemene regels voor het onttrekken van grondwater gelden. In grondwaterbeschermingsgebieden worden onttrekkingen veelal niet toegestaan. Dit betekent dat in bepaalde gebieden beregening kan worden uitgesloten. Dit wordt momenteel al toegepast.</p>
Waterverontreiniging: puntbronnen, diffuse bronnen, prioritair stoffen, directe lozing stoffen in grondwater, voorkoming calamiteiten, sanering	<p>Bestaand beleid:</p> <p>Beleid Nitraatactieprogramma.</p> <p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:</p> <p>Sinds NWP1 van kracht is, is nieuw beleid t.a.v. waterverontreiniging opgesteld. Het gaat om: Richtlijn industriële emissies, Richtlijn zware ongevallen, Drinkwaterregeling en Lozingenbesluit open teelt en veehouderij (Lotv, sinds januari 2013 in het Activiteitenbesluit). Sinds maart 2014 vallen de lozingen van RWZI's ook onder de algemene regels van het Activiteitenbesluit. Deze zijn daardoor vrijgesteld van de vergunningplicht.</p> <p>In de SGBP-en staan verscheidene nieuwe maatregelen (voortkomend uit bestaand beleid) om puntbronnen en diffuse bronnen aan te pakken voor de periode 2016-2021:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Puntbronnen: opheffen ongezuiverde lozingen, aanpakken riooloverstorten, overige emissie-reducerende maatregelen, vermindering belasting RWZI, afkoppelen verhard oppervlak, herstel lekke riolen, saneren verontreinigd(e) landbodems / grondwater. ▪ Diffuse bronnen: verminderen emissie nutriënten landbouw, overige broningerichte maatregelen, verwijderen verontreinigde bagger, verminderen emissie verkeer/scheepvaart, verminderen emissie gewasbeschermings-/bestrijdingsmiddelen, saneren uitlopende oeverbescherming, inrichting mest-/spuitvrijzone.
Herstel waterbeweging en hydromorfologie (Ruimte voor de Rivier-maatregelen worden onder ORBP-en behandeld)	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:</p> <p>In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden de volgende maatregelen genomen: verbreding van het watersysteem, aansluiting wetland, verlagen uiterwaard, natuurvriendelijke oevers, nevengeulen, herstel verbinding, verondiepen watersysteem (paaiplaatsen vissen), natuur-technische inrichting realiseren, onderzoek haalbaarheid heraan koppeling meanders en inbrengen van dood hout.</p>

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
Aanpassen inlaat / doorspoelen / scheiden water	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Aanpassingen aan gemalen e.d. om bijvoorbeeld boerensloten door te kunnen spoelen of veranderen van doorspoelbeleid (water van andere plek halen).
Aanpassen waterpeil en GGOR maatregelen	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden de volgende maatregelen genomen: peilgestuurd waterbeheer, aanpassing peilbesluiten en GGOR voor landbouw en natuur.
Vispasseerbaarheid	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden maatregelen genomen, om optrek door vis mogelijk te maken. Het betreft het vispasseerbaar maken van gemalen, sluizen en stuwen.
Uitvoeren actief visstands- of schelpdierstandsbeheer	Bestaand beleid: Doorlopende beheertaak visstand middels afspraken tussen overheid, commerciële visserij en sportvisserij. Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden maatregelen genomen. Dit gaat om actief biologisch beheer, het eenmalig op grote schaal wegvangen van vis totdat een nieuw evenwicht is ontstaan. Een voorbeeld is de maatregel van Hoogheemraadschap van Rijnland om het bestand aan witvis te reduceren.
Wijzigen / beperken gebruiksfunctie	Bestaand beleid: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden maatregelen genomen, die voortkomen uit bestaand beleid, o.a.: het beperken van scheepvaart door zoning recreatievaart in de Biesbosch en handhaving in drinkwaterbeschermingsgebieden.
Beheren grootschalige grondwaterverontreinigingen	Bestaand beleid: In de actualisatie van de SGBP-en staat één maatregel: Maatregelplan Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK). Dit is een milieuprogramma in Zuidoost-Brabant en Midden-Limburg, dat de nadelige effecten van de vroegere bodemverontreiniging met zware metalen in en rondom de Kempen aanpakt, die het gevolg is van de voormalige zinkindustrie. Dit programma loopt al meerdere jaren en ook al vóór het NWP1.

Tabel 4: Beleidsuitspraken uit de ORBP-en die in dit PlanMER behandeld worden

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
Ruimte voor de Rivier	Bestaand beleid: Ruimte voor de Rivier-maatregelen zijn al beMERd, maar moeten deels nog worden uitgevoerd. In totaal 39 maatregelen om verhoogde rivierafvoer mogelijk te maken, w.o. dijkversterkingen, hoogwatergeulen, uiterwaardvergravingen, kribverlaging en zomerbedverlaging. In stroomgebieden van Rijn en benedenstroomse deel van de Maas.
Maaswerken e.a.	Bestaand beleid: Maatregelen in het kader van het programma Maaswerken zijn al beMERd, maar moeten deels nog worden uitgevoerd. Rijkswaterstaat werkt van 2005 tot 2020 aan de Maas. De Maaswerken bestaan uit 56 projecten in de Grensmaas en Zandmaas; ruim twintig hiervan zijn afgerond. Het programma heeft een gecombineerd doel voor hoogwaterbescherming, het realiseren van natuur, het verbeteren van de scheepvaart en de winning van delfstoffen. De projecten voor de hoogwaterdoelstelling in de Zandmaas zijn volgens planning uiterlijk in 2015 gereed en voor de Grensmaas in 2017, met uitzondering van de sluitstukkaden. Rivierverruiming door grindwinning, zomerbedverdieping, hoogwatergeulen en retentiebekkens, sluitstukkaden en enkele gebiedsontwikkelingen. In Maasstroomgebied.
Beheren en onderhouden rivierbed	Bestaand beleid: O.a. baggerwerkzaamheden en Stroomlijnmaatregelen door Rijkswaterstaat zorgen voor voldoende afvoer- en bergingscapaciteit. Stroomlijn is vastgesteld beleid. In stroomgebieden Rijn en Maas. Rijkswaterstaat houdt de ruimte in het rivierbed in stand door vergunningen voor het gebruik van het rivierbed te baseren op de Beleidslijn grote rivieren. Bij toetsing van de primaire waterkeringen brengt Rijkswaterstaat ook in beeld of het rivierbed voldoende ruimte heeft voor een vlotte afvoer van rivierwater.
Beheren en onderhouden van regionale keringen	Bestaand beleid: De werkzaamheden reiken van leggers tot herstel/uitvoering. Opstellen van de legger, het beheerregister, heeft geen tot weinig fysieke impact.
Beheren en onderhouden primaire keringen	Bestaand beleid: De werkzaamheden reiken van leggers tot herstel/uitvoering. Opstellen van de legger, het beheerregister, heeft geen tot weinig fysieke impact.
Op orde brengen regionale keringen	Bestaand beleid: De provincies stellen de kaders vast voor het regionale waterbeheer. Zij stellen onder meer normen vast voor waterkeringen langs regionale wateren en het beperken van regionale wateroverlast. Zodra een kering niet meer aan de norm voldoet dient deze op orde te worden gebracht. Het op orde houden van de regionale keringen behoort tot de taak van de waterschappen.
Op orde brengen primaire keringen o.b.v. HWBP	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Op basis van cycli van normeren en toetsen, kan het nodig blijken om waterkeringen te versterken, om de beschermingsniveaus uit wet- en regelgeving te bereiken. Een deel van de waterkeringen in Nederland voldoet niet aan de wettelijke veiligheidseisen. Keringen die in de 1e en 2e toetsronde zijn afgekeurd worden versterkt in het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma. De zogenaamde 'Zwakke Schakels' vallen onder dit programma. In 2015 zijn alle projecten van HWBP2 voorbij de planfase en in realisatie, de rest is afgerond. ² De projecten onder nHWBP verkeren in de 'startfase'.
Handhaven basiskustlijn	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: De basiskustlijn is de norm voor de te handhaven kustlijn. Ligging van de basiskustlijn is in 1993 vastgesteld door de minister van Verkeer en Waterstaat. De kustlijn wordt jaarlijks aan deze norm getoetst (JARKUS ofwel Jaarlijkse kustmeting). Als bij de toetsing blijkt dat de norm is overschreden of dreigt te worden overschreden, volgt indien nodig een ingreep. Zo'n ingreep houdt doorgaans een zandsuppletie in.
Steenbekleding Zeeland	Bestaand beleid: Herstel van dijken langs Westerschelde en Oosterschelde. Daarnaast vindt ook een programma van steenbestortingen plaats: dat is het storten van steen (of staalslakken) op steile oevers, voornamelijk onder de laagwaterlijn. Dit programma is al getoetst.
Beekstelsysteem op orde (Zuid Limburg)	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Waterbeheerders zorgen ervoor dat beken voldoende ruimte houden voor berging en afvoer van water. Maatregelen zijn bijvoorbeeld water- en oeverplanten verwijderen,

² Voor het project Markermeerdijk geldt dat daarvoor momenteel het MER wordt opgesteld. Dit project blijft verder buiten beschouwing.

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
	baggeren, gebieden inrichten voor berging bij hoogwater en maatregelen uitvoeren om water vast te houden in de haarvaten van het systeem. In Zuid-Limburg (Maasstroomgebied).
Zoneren en voorwaarden stellen	Bestaand beleid: Bebouwingsvrije zones langs keringen in structuurvisies/keuren, t.b.v. beheer, onderhoud en evt. versterking.

Tabel 5: Beleidsuitspraken van de Beleidsnota Noordzee inclusief PvM Mariene Strategie die in dit PlanMER behandeld worden

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
Mariene ecosysteem	Bestaand beleid: Bij de ruimtelijke afweging van activiteiten wordt getoetst aan het behoud en herstel van het mariene ecosysteem. Natura 2000 gebieden op zee: Voordelta, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan, Doggersbank, Klaverbank en Friese Front. Voor het al dan niet aanwijzen van de gebieden Borkumse Stenen en Bruine Bank loopt onderzoek.
PvM Mariene Strategie: bestaande maatregelen	Bestaand beleid: Maatregelen o.a. t.a.v. mariene ecosysteem, exoten, eutrofiëring, vervuilende stoffen, zwerfvuil en onderwatergeluid.
PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen zwerfvuil	Nieuw beleid: Marien zwerfvuil is afkomstig van menselijke activiteiten op zee en op land. Maatregelen omtrent zwerfvuil zijn opgedeeld naar ketens: stranden, stroomgebieden, scheepvaart, visserij en kunststofketen. Algemeen toegepaste maatregel is de agendering van de problematiek bij stakeholders. Er zijn verschillende acties ondergebracht in een 'green deal'. Het betreft acties en verplichtingen voor sectoren en overheden die in de periode van 2016-2021 worden uitgevoerd: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Schone Stranden: bevat maatregelen met een aanpak van peuken op het strand, een keurmerk voor strandpaviljoens, bebording en schoonmaakacties op het strand. ▪ Stroomgebieden (aanvullend op SGBP-en): motiveren en kennisdelen waterbeheerders, integrale aanpak schone rivieren, ophaalregeling zwerfvuil beschikbaar maken voor heel Nederland. ▪ Scheepvaart: afvalpreventie, harmonisering HOV-procedures en plastic afvalscheiding. ▪ Visserij: afvoeren van huishoudelijke afvalstoffen, scheepsafval, recycling van netten, passief zwerfvuil vissen, alternatief voor pluis van netten. ▪ Kunststofketen (maatregelen vallen deels niet onder PvM Mariene Strategie, maar maken wel onderdeel uit van de probleem aanpak, <i>cursief</i> de maatregel die direct onder PvM Mariene Strategie valt): reductie aandeel kleine drankverpakkingen in zwerfafval op land, Ketenakkoord Kunststofkringloop, <i>verminderen oplaten van ballonnen</i>, toewerken naar EU-verbod op microplastics in cosmetica en reductie van microplastics uit andere bronnen.
PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen bodembescherming	Nieuw beleid: Uitgaande van de afspraken die binnen de Natura2000 gebieden gemaakt zijn en waarmee op ca. 8% van het Nederlandse deel van de Noordzee niet visserij met boomkor en wekkerkettingen meer zal plaatsvinden (bestaand beleid), wordt op het Friese Front en Centrale Oestergronden een gebied (of meerdere gebieden) van minimaal 1200 km ² (overeenkomen met 2% van het NCP) beschermd tegen bodemberoerende visserij. Voor dit gebied of deze gebieden zal de traditionele boomkorvisserij met wekkerkettingen niet meer toegestaan zijn. Binnen dit gebied zullen referentiegebieden worden aangewezen waarin geen enkele vorm van visserij wordt toegestaan en gebied(en) waar alternatieve tuigen en niet bodemberoerende technieken worden toegestaan. Op deze wijze kunnen op basis van monitoring en evaluatie de verschillen in beschermingsregimes worden vastgesteld.
Duurzame energie	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: De opwekking van duurzame (wind)energie is aangemerkt als activiteit van nationaal belang. In het NWP1 en haar partiële herziening zijn reeds de volgende gebieden aangewezen: Borssele, IJmuiden Ver, Hollandse Kust en Ten Noorden van de Waddeneilanden. Het beleid kan tot uitgifte van kavels voor windenergie leiden. Nieuw beleid: Ontwikkeling in afstemming met andere functies op de Noordzee: ontwerpcriteria

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
	'afstand tussen scheepvaartroutes en windparken', ontwerpproces 'afstand tussen mijnbouwlocaties en windparken'.
Oppervlakte delfstoffen	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Zandwinning t.b.v. kustsuppletie, kustverdediging en ophoging, is aangemerkt als activiteit van nationaal belang. Om gesteld te staan voor de opgaven op korte en lange termijn is het beleid erop gericht om voldoende zandvoorraad op zee te reserveren voor de genoemde doelen, tegen aannemelijke en redelijke kosten.</p> <p>Nieuw beleid: In de zandwinstrategie wordt prioriteit gegeven aan de benodigde zandvraag voor de komende jaren en de daarvoor benodigde zandwingebieden met geschikt zand met de laagste winkosten. Bij kabels en leidingen, wordt achtereenvolgens gekeken of 1) een tracé mogelijk is waarbij de nieuwe kabels en leidingen die het reserveringsgebied voor zandwinning doorsnijden worden gebundeld met bestaande kabels en leidingen 2) een tracé / locatie mogelijk is waardoor de winbare zandvoorraad niet essentieel aangetast wordt. Hiervoor worden voorkeurstracés in het reserveringsgebied voor zandwinning aangewezen.</p>
Olie- en gaswinning	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Olie- en gaswinning is aangemerkt als activiteit van nationaal belang, inclusief de benodigde leidingen. Het beleid is erop gericht om het potentieel van de aanwezige olie- en gasvoorraden, ook op zee, zoveel mogelijk te benutten.</p>
CO ₂ -opslag	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: CO₂-opslag als tijdelijk instrument in de groei naar een volledig duurzame energievoorziening, is van nationaal belang. Er moet voldoende ruimte zijn voor de opslag van CO₂ in lege olie- en gasvelden of in ondergrondse waterhoudende bodemlagen (aquifers) en voor de bijbehorende leidingen.</p>
Kabels en leidingen	<p>Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Olie- en gaswinning, duurzame energie en CO₂-opslag zijn activiteiten van nationaal belang, hiervoor zijn kabels en leidingen de benodigde infrastructuur. In het Structuurschema Buisleidingen zijn toekomstige tracés vastgelegd voor leidingen op land waarop die van zee aansluiten. Het beleid rondom K&L omvat het streven om te bundelen, het aanwijzen van een veiligheids- en onderhoudszone en een opruimplicht.</p> <p>Momenteel is er ongeveer 3300 km kabel (voor communicatie en elektriciteit) in gebruik. Oprichting van windparken op zee brengt een extra behoefte aan elektriciteitskabels tussen de parken en de Nederlandse kust teweeg. Vanuit de overheid heeft Tennet de opdracht gekregen 'stopcontacten op zee' voor te bereiden ten behoeve van grootschalige windturbineparken op zee. Mogelijke aansluitpunten zijn Borssele, Maasvlakte, Wateringen, Vijfhuizen (vanaf 2018), Beverwijk en Eemshaven.</p> <p>Sinds de komst van de olie- en gaswinning is op de Noordzee een uitgebreid netwerk van leidingen ontstaan. De gasleidingen (ongeveer 4500 km) landen aan bij Velsen, de Maasvlakte, Callantsoog en Uithuizen; de olieleidingen landen aan bij Hoek van Holland en IJmuiden. Door het kleine veldenbeleid van de overheid wordt de leidingeninfrastructuur nog wel uitgebreid. Gegeven de vooruitzichten van de olie- en gaswinning op de Noordzee is te verwachten dat zich na 2020 een stabilisatie in het aantal leidingen zal voordoen. Als de opslag van CO₂ op zee gaat plaatsvinden, dan zullen daarvoor extra pijpleidingen worden aangelegd.</p>
Defensie / militaire gebieden	<p>Bestaand beleid: Militaire gebieden ten noorden van Wadden en bij Petten-Den Helder zijn aangewezen. De precieze begrenzing is vastgelegd via de mijnbouwregeling en via de luchtvaartregelgeving.</p>
Visserij	<p>Bestaand beleid: Bevorderen van een verantwoorde visserij en aquacultuur en een evenwichtige exploitatie, het streven naar evenwicht tussen visserij en natuur en een andere verdeling van verantwoordelijkheid tussen overheid en bedrijfstak. Blijven bijdragen aan de hoofddoelstellingen van het Gemeenschappelijke Visserijbeleid (GVB) en het nemen van maatregelen met betrekking tot het mariene ecosysteem.</p>

Tabel 6: Beleidsuitspraken met milieueffecten van onderwerpen die niet kunnen wachten op de omgevingsvisie en die in dit PlanMER behandeld worden

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving
Rijksgronden inzetten voor duurzame energie en inpassen duurzame energie in gebiedsgerichte aanpak	Nieuw beleid: Verkenning naar de mogelijkheden binnen het eigen areaal (denk aan keringen, kunstwerken, vooroevers, dijken en vaarwegen). Inpassen van duurzame energie (opwekking, opslag en transport) wordt integraal onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak, via verduurzaming van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).
Doelen duurzame energie in uitvoeringsopdrachten aan Rijkswaterstaat opnemen	Nieuw beleid: Er worden doelen omtrent realisatie van duurzame energie in de uitvoeringsopdrachten aan RWS opgenomen voor zowel energieopwekking als opslag en transport. Afwegingen over duurzaamheid worden integraal onderdeel van het uitvoeringsbeleid.
Ondersteunen pilot projecten duurzame energie	Nieuw beleid: Er lopen enkele pilot projecten duurzame energie, zoals windturbines op areaal van RWS (o.a. Krammersluizen, Tweede Maasvlakte, Afsluitdijk), osmosecentrale in de Afsluitdijk, Brouwersdam/getijdencentrale, biomassa op en rond keringen en het benutten van kunstwerken voor duurzame energie (zonnecellen etc). Problemen die zich voordoen kunnen worden geanalyseerd en aangepakt, waarna als vervolgstap kan worden gezien of vanuit deze pilots een businesscase kan worden gemaakt, die vervolgens breder kan worden uitgerold. Daarnaast moet ruimte worden geboden voor nieuwe pilots.
Aanpak medicijnresten	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Medicijnresten hebben nadelige effecten op aquatische ecosystemen. In het NWP1 is er aandacht voor monitoring. In het NWP2 staat dat het terugdringen van de belasting van geneesmiddelen plaatsvindt via een ketengerichte benadering (zorginstellingen als grote bron van medicijnresten, daarnaast afspraken met waterzuiveraars: waterschappen en drinkwaterbedrijven).

De beleidsuitspraken die kunnen leiden tot nieuwe activiteiten en/of nieuw beleid behelzen, worden in dit PlanMER op hun milieueffecten beoordeeld. De beleidsuitspraken die in tabel 7 tot en met 9 zijn opgenomen, komen verder in dit PlanMER niet aan de orde, omdat deze voortzetting van bestaand beleid betreffen zonder nieuwe activiteiten en omdat de effecten ervan in andere documenten al zijn beschreven.

Tabel 7: Documenten waarin meer informatie is te vinden over effecten van bestaand beleid uit de SGBP-en

Beleidsuitspraak	Documenten met informatie
Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren	Brief aan de Tweede Kamer (17 maart 2014) inzake Beleidsreactie OESO rapport Nederlands Waterbeleid. Deze brief gaat onder andere in op de constatering dat onder Nederlanders er maar beperkt waterbewustzijn aanwezig is en dat de economische prikkels om vervuiling van water te verminderen als zwak worden bestempeld. De minister van IenM geeft aan met de partners van het Bestuursakkoord Water hierop actie te ondernemen.
Bescherming drinkwater en water voor menselijke consumptie	De onderstaande milieueffectrapportages zijn gemaakt voor bestaande drinkwater winningen. Dit is een bloemlezing en geen volledige lijst. Hierin zijn de effecten van drinkwaterwinningen terug te vinden. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vitens, 2005: MER drinkwatervoorziening Noordoost-Twente, Mander ▪ Vitens, 2012: MER Epe – Veiligstellen drinkwaterwinning door infiltratie ▪ Vitens, 2009: MER Wierden – Gedeeltelijke verplaatsing van de waterwinning ▪ Witteveen+Bos, 2008: PlanMER strategische grondwaterwinningen Drenthe ▪ DHV en Artesia, PM: Samenvatting MER Optimalisatie waterwinningen Budel, Eindhoven en Nuland <p>Voorbeelden van gebiedsdossiers zijn te vinden bij de provincies:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ http://www.overijssel.nl/thema%27s/water/projecten/gebiedsdossiers/ ▪ http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/water/schoon-water/gebiedsdossier-drinkwaterwinningen.aspx ▪ http://www.noord-holland.nl/web/Themas/Milieu/Bodem/Grondwaterbescherming.htm <p>Deze gebiedsdossiers geven het drinkwaterbeschermingsgebied aan en welke maatregelen hier worden genomen.</p>
Wateronttrekking c.q. wateropstuwung	Ieder waterschap heeft een keur waar de specifieke regels in staan genoemd. In de beleidsnota's grondwater(beheer) van de waterschappen staan deze regels toegelicht en wordt de keuze hiervoor (in een aantal gevallen) uitgelegd. Bij uitvoering van dit beleid wordt expliciet rekening gehouden met Natura 2000-gebieden. Kleinere ontrekkingen zijn niet m.e.r.-(beoordelings)plichtig.
Waterverontreiniging: puntbronnen, diffuse bronnen, prioritair stoffen, directe lozing stoffen in grondwater, voorkoming calamiteiten, sanering	Het nitraatactieprogramma maakt deel uit van het Nederlandse mestbeleid. In 2012 is een evaluatie van het mestbeleid uitgevoerd. Relevante evaluaties zijn onder andere in de volgende rapporten te vinden: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alterra Wageningen UR, 2010: Gebiedsgerichte uitwerking Nitraatrichtlijn ▪ Alterra Wageningen UR, 2012: Effect van mestbeleid op bodemvruchtbaarheid en gewasopbrengst – evaluatie Meststoffenwet 2012: deelrapport ex post ▪ CLM, 2012: Van mestbeleid naar bemestingsbeleid
Uitvoeren actief visstands- of schelpdierstandsbeheer	Actief visstands- of schelpdierstandsbeheer vindt plaats op basis van afspraken tussen overheden, visserij en sportvisserij. Deze afspraken worden gemaakt in visstands-beheercommissies (VBC's). Meestal zit de sportvisserij en beroepsvisserij aan tafel met de waterbeheerder en soms andere partijen als natuurbeheerders. Een belangrijk doel is om gezamenlijk tot betere maatregelen te komen dan partijen afzonderlijk zouden nemen. Deze afspraken worden vastgelegd in convenanten, zoals het Convenant voor de visstandsbeheercommissie (VBC) De Stichtse Rijnlanden (2010).
Wijzigen / beperken gebruiksfunctie	Beperking van de zonering van recreatievaart in de Biesbosch is een maatregel die terugkomt in het inrichtingsplan van de Biesbosch. Drinkwaterbeschermingsgebieden zijn terug te vinden in de (bijlagen van) Provinciale waterplannen. <p>Het inrichtingsplan en het milieuonderzoek voor de Biesbosch zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Communicatie bureau de Lynx / Nationaal Park de Biesbosch, 2004: Beheer- en Inrichtingsplan Nationaal Park De Biesbosch ▪ Milieudienst Zuid-Holland Zuid, 2008: Milieuonderzoek nieuwe Dordtse Biesbosch
Beheren grootschalige grondwaterverontreinigingen	In de actualisatie van de SGBP-en staat één maatregel: Maatregelplan Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK). Dit programma heeft een continu monitorings-programma. Er zijn meerdere documenten te vinden op de site van dit project: www.abdk.nl . Resultaat van het lopende onderzoek staat beschreven in Samenvattend beeld onderzoek grondwater ABdK 2002-2009 (Projectbureau Actief Bodembeheer de Kempen, 2010).

Tabel 8: Documenten waarin meer informatie is te vinden over effecten van bestaand beleid uit de ORBP-en

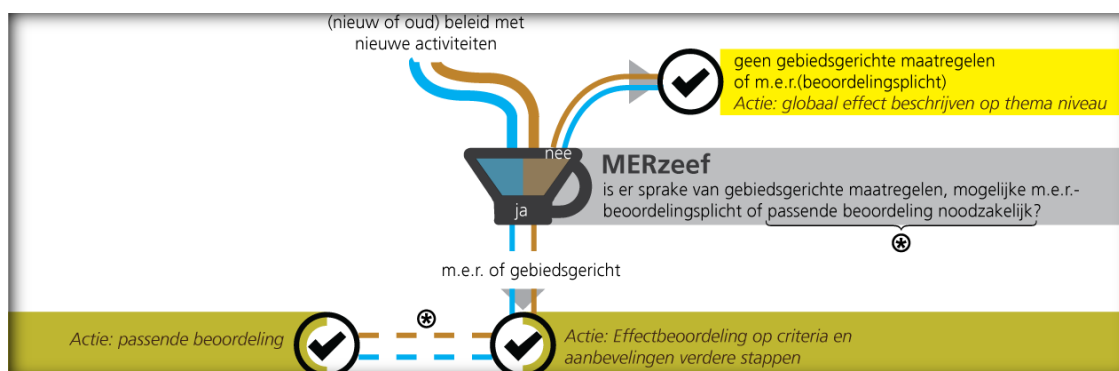
Beleidsuitspraak	Documenten met informatie
Ruimte voor de Rivier	Voor deze projecten is een aantal MERren uitgevoerd. Een bloemlezing uit deze MERren is: <ul style="list-style-type: none"> ARCADIS, 2012: MER Dijkverlegging Cortenoever en Dijkverlegging Voorsterklei Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied, 2000: Projectnota/MER Dijkversterking IJsselmeerdijken Noordoostpolder Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied, 2000: Projectnota/MER Dijkversterking IJsselmeerdijken Oostelijk Flevoland RoyalHaskoning, 2010: MER Ruimte voor de Waal – Nijmegen RoyalHaskoningDHV / Arcadis, 2014 (concept): MER Dijkversterking Markermeerdijken Tauw, 2009: MER Dijkversterking Keent – Grave Rijkswaterstaat, 2011: Plan- en BesluitMER Waterberging Volkerak-Zoommeer
Maaswerken e.a.	Voor deze projecten is een aantal MERren uitgevoerd. Een bloemlezing uit deze MERren is: <ul style="list-style-type: none"> ARCADIS, 2013: MER Intergemeentelijke Structuurvisie Maasplassen Project organisatie De Maaswerken, 1999: MER/Trajectnota Zandmaas/Maasroute Rijkswaterstaat Maaswerken, 2007: Zandmaas/Maasroute, Aanvulling op de Trajectnota/MER Rijkswaterstaat Maaswerken, 2008: Zandmaas/Maasroute, MER Verbreding Julianakanaal Provincie Limburg, 2003: MER Grensmaas
Beheren en onderhouden rivierbed	De beleidskeuze en de onderbouwing van die beleidskeuze staat gegeven in de Beleidsbrief Vegetatiebeheer rivierbed van de grote rivieren (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012). Het beleid staat verder uitgewerkt in het normatief Kader Vegetatiebeheer Grote Rivieren (DGRW, 2012). Staatsbosbeheer heeft een studie waarin het effect beschreven wordt specifiek gericht op heggen "Heggen langs de grote rivieren" (Staatsbosbeheer, 2013).
Beheren en onderhouden regionale keringen	Op grond van beheer- en onderhoudsplannen onderhouden de waterbeheerders de regionale keringen. Standaard onderdeel in deze plannen is een protocol t.a.v. flora en fauna. Zie verder 'Op orde brengen regionale keringen'.
Beheren en onderhouden primaire keringen	Het beheer en onderhoud van primaire keringen staat omschreven in het Voorschrift Toetsen op Veiligheid Primaire Waterkeringen (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2007). Meer informatie is te verkrijgen bij de programmabureaus Ruimte voor de Rivier, Maaswerken e.d.
Op orde brengen regionale keringen	In 2004 heeft de Unie van Waterschappen de Visie op regionale waterkeringen geschreven. In 2005 heeft het Kernteam regionale waterkeringen een Ontwikkelingsprogramma regionale waterkeringen opgesteld, waarvan in 2012 het programma van fase 2 is opgesteld. In deze programma's is het instrumentarium voor de regionale keringen ontwikkeld en doorontwikkeld. Meer informatie over beheer en onderhoud en het op orde brengen van regionale keringen is te vinden in deze documenten en op de site: http://www.inspectiewaterkeringen.nl/ .
Steenbekleding Zeeland	In dit project worden alle steenbekledingen langs de Ooster- en Westerschelde verbeterd. Dit project loopt nog tot 2015. Van alle projecten is een projectplan, een passende beoordeling en onderliggende documenten beschikbaar: <ul style="list-style-type: none"> ARCADIS, 2012: Projectplan en passende beoordeling Moggershil ARCADIS, 2012: Projectplan en passende beoordeling Burghsluis ARCADIS, 2012: Projectplan en passende beoordeling Zandkreekdam, Wilhelminapolder West ARCADIS, 2012: Projectplan en passende beoordeling Nieuwe- Annex-Stavenisepolder, Noordpolder ARCADIS, 2012: Projectplan en passende beoordeling Borrendamme, Polder Schouwen, Cauwersinlaag, Havenkanaal West
Zoneren en voorwaarden stellen	In diverse projecten geldt dat er een ruimtelijke zonering en voorwaarden aan gekoppeld wordt. Dit komt bijvoorbeeld ook aan de orde in MERren met zones waar niet of onder voorwaarden (Beleidslijn Grote Rivieren) gebouwd mag worden.

Tabel 9: Documenten waarin meer informatie is te vinden over effecten van bestaand beleid uit de Beleidsnota Noordzee en PvM Mariene Strategie

Beleidsuitspraak	Documenten met informatie
Mariene ecosysteem	Aangewezen Natura-2000 gebieden: diverse (documenten gericht op) aanwijzingsbesluiten. Zie http://www.noordzeeloket.nl/projecten/noordzee-natura-2000/gebieden .
PvM Mariene Strategie: bestaande maatregelen	Programma van Maatregelen Mariene strategie. Zie http://www.noordzeeloket.nl/projecten/europese-kaderrichtlijn-mariene-strategie/mariene_strategie_deel_1_definitief .
Defensie / militaire oefengebieden	De militaire oefengebieden zijn een activiteit van nationaal belang en zijn opgenomen in het Tweede structuurschema Militaire Terreinen van het Ministerie van Defensie, uit 2004.
Visserij	Informatie is te vinden op http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/visserij/europees-visserijbeleid .

3.4 M.E.R.-ZEEF: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELEN, LATER M.E.R.?

De m.e.r.-zeef onderscheidt of de beleidsuitspraken ruimtelijke (fysieke) impact hebben en kunnen vallen onder de m.e.r.-(beoordelings-)plicht.

Wat wordt verstaan onder gebiedsgericht?

De term 'gebiedsgericht' is als volgt ingevuld: er is sprake van activiteiten die plaatsvinden in één of meer specifieke gebieden van substantiële omvang én deze substantiële gebieden wijzigen van fysieke functie / gebruik. Voorbeelden van activiteiten die niet aan deze criteria voldoen en daarom globaal worden beoordeeld zijn:

- verbeteringen t.b.v. waterkwaliteit zoals riooloverstorten: deze vinden plaats in heel Nederland en zijn dus niet op een specifieke locatie van toepassing en zijn alle activiteiten van beperkte ruimtelijke omvang;
- vispasseerbaar maken van wateren: dit betreft vistrappen of meandering van beperkte omvang in watersystemen in geheel Nederland;
- GGOR-maatregelen: vinden plaats in grote delen van Nederland en de functies wijzigen niet.

Wanneer is sprake van m.e.r.?

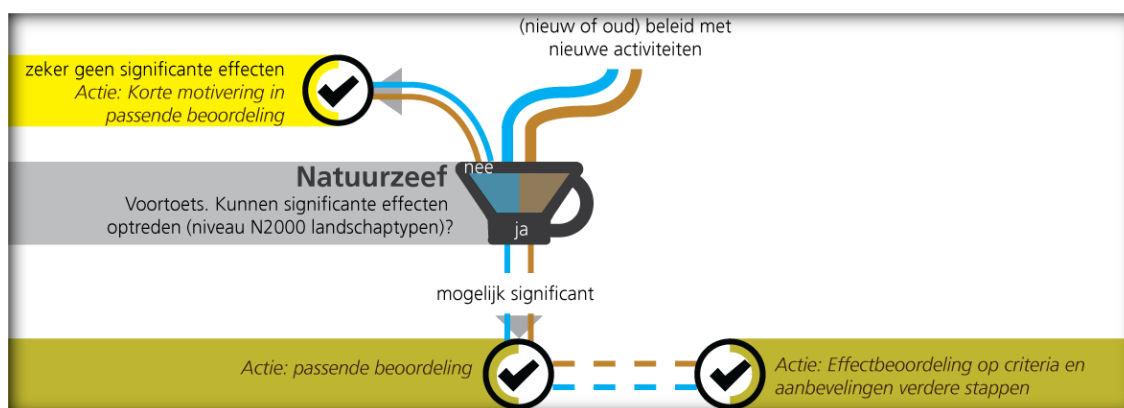
Beleidsuitspraken zijn kaderstellend indien voor de eruit voortvloeiende activiteiten een MER moet worden opgesteld (bijlage C Besluit m.e.r.), dan wel waarvoor beoordeeld moet worden of een MER moet worden opgesteld (bijlage D Besluit m.e.r.).

De beleidsuitspraken die hier niet aan voldoen blijven op deze zeef liggen en staan in Tabel 10. De effecten van deze beleidsuitspraken zijn globaal beschreven in paragraaf 4.2.

Tabel 10: Beleidsuitspraken die niet m.e.r.-(beoordelings)plichtig zijn

Beleidsuitspraken in het NWP2	
Uit SGBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren ▪ Bescherming drinkwater en water voor menselijke consumptie ▪ Aanpassen inlaat / doorspoelen / scheiden water ▪ Aanpassen waterpeil en GGOR maatregelen ▪ Vispasseerbaarheid ▪ Kostenterugwinning watergebruik: Verplicht vanuit KRW art 9: beginsel terugwinning kosten waterdiensten, incl. milieukosten en kosten hulpbronnen, overeenkomstig beginsel 'vervuiler betaalt' 	
Uit ORBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Handhaven basiskustlijn 	
Uit Beleidsnota Noordzee en PvM Mariene Strategie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen zwerfvuil ▪ PvM Mariene Strategie: maatregelen bodembescherming 	
Duurzame energie en extra waterkwaliteitsmaatregelen bovenop KRW	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rijksgronden inzetten voor duurzame energie en inpassen duurzame energie in gebiedsgerichte aanpak ▪ Analyse wet- en regelgeving waterbeleid t.b.v. toepassing duurzame energie ▪ Doelen duurzame energie in uitvoeringsopdrachten aan Rijkswaterstaat opnemen ▪ Ondersteunen pilot projecten duurzame energie ▪ Aanpak medicijnresten 	

3.5 NATUURZEEF: KUNNEN SIGNIFICANTE EFFECTEN OPTREDEN?

Als eerste stap in de Passende Beoordeling Natura 2000 is van alle beleidsuitspraken die bekend waren in het stadium van reikwijdte en detailniveau in een zogenoemde voortoets beoordeeld of deze mogelijk significante gevolgen kunnen hebben (zie de bijlage bij de Passende Beoordeling, die staat in Bijlage 2 van dit PlanMER). De beleidsuitspraken waarvan op basis van een voortoets aan Natura 2000-landschapstypen zeker is dat er geen significante gevolgen zullen optreden (en die al niet op de effectzeef en op de beleidszeef zijn blijven liggen) staan in Tabel 11.

Tabel 11: Beleidsuitspraken die op de natuurzeef blijven liggen

Beleidsuitspraken in het NWP2	
Uit SGBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regulering waterbeweging en hydromorfologie (Ruimte voor de Rivier-maatregelen worden onder ORBP-en behandeld) ▪ Aanpassen inlaat / doorspoelen / scheiden water ▪ Aanpassen waterpeil en GGOR maatregelen ▪ Vispasseerbaarheid Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren 	
Uit ORBP-en	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beekstroom op orde 	
Uit Beleidsnota Noordzee en PvM Mariene Strategie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ PvM Mariene Strategie: Bestaande maatregelen 	
Duurzame energie en extra waterkwaliteitsmaatregelen bovenop KRW	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aanpassen wettelijke kaders duurzame energie 	

Koppeling m.e.r.-zeef en natuurzeef: detailbeoordeling in dit PlanMER

Alle beleidsuitspraken die de m.e.r.-zeef passeren of de natuurzeef passeren, worden in dit PlanMER beoordeeld op basis van het beoordelingskader in paragraaf 4.3. Er blijken geen beleidsuitspraken te zijn die niet de m.e.r.-zeef passeren, maar wél mogelijk significante gevolgen op Natura 2000 geven (en derhalve in de Passende Beoordeling behandeld zijn).

4 Effectbeoordeling beleidsuitspraken voorkeursalternatief

In dit hoofdstuk zijn de beleidsuitspraken gesorteerd aan de hand van zeven. Voor een deel van de beleidsuitspraken volgt een globale beoordeling voor milieuthema's in paragraaf 4.2 (dit betreft die beleidsuitspraken waar geen m.e.r.-(beoordelings)plicht voor geldt en een globale beoordeling volstaat) en voor een ander deel van de beleidsuitspraken volgt een meer gedetailleerde effectbeoordeling in paragraaf 4.3 (dit betreft die beleidsuitspraken waar activiteiten uit voortkomen waarvoor de m.e.r.-(beoordelings)plicht geldt en een meer gedetailleerde beoordeling op zijn plaats is en waarvoor de detailinformatie voorhanden is). Voorafgaand daaraan wordt in paragraaf 4.1 ingegaan op de referentiesituatie.

4.1 REFERENTIE = AUTONOME ONTWIKKELING = BESTAAND BELEID

De effecten van de beleidsuitspraken worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. Bij een PlanMER is dat de huidige situatie inclusief de autonome ontwikkeling die zou plaatsvinden in de planperiode, zonder dat het plan zelf uitgevoerd zou worden.³ Bij PlanMERren wordt het bestaande beleid als autonome ontwikkeling gezien.

In paragraaf 3.3 is gezeefd welke beleidsuitspraken bestaan uit bestaand beleid en welke beleidsuitspraken bestaand beleid omvatten met mogelijke nieuwe activiteiten dan wel nieuw beleid bevatten. Bestaand beleid is gelijk aan autonome ontwikkeling en heeft dus geen (nieuwe) aanvullende effecten tot gevolg. Interessant zijn juist die effecten die optreden in geval er sprake is van nieuwe activiteiten of bij nieuw beleid. Daar gaan paragrafen 4.2 en 0 op in.

Voor de kernwaarden / hoofdthema's waar het NWP2 zich op richt, te weten waterkwaliteit/aan water gerelateerde natuur, waterkwantiteit en waterveiligheid, is hieronder aangegeven wat de trend is op nationaal niveau.

Waterkwaliteit/aan water gerelateerde natuur

De oppervlaktewaterkwaliteit is sterk verbeterd in grote delen van Nederland de afgelopen decennia en geschikt gemaakt voor verschillende functies. Maar de waterkwaliteit, inrichting en peilbeheer van watersystemen met doelen voor hoogwaardige natuurkwaliteit behoeven nog verdere verbetering.

---

³ Zie ook artikel 7.7 lid 1d van de Wet milieubeheer: *Het milieueffectrapport dat betrekking heeft op een plan [...] bevat ten minste: [...] een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch de alternatieven worden ondernomen.*

Belemmeringen voor het halen van (hoogwaardige) ecologische doelen zijn met name de onnatuurlijke inrichting van de watersystemen, het onnatuurlijke peilbeheer en de belasting met nutriënten. (bronnen: Kamerbrief waterkwaliteit (Minister van I&M, 2 juni 2014, kenmerk IenM/BSK-2014/109917), Waterkwaliteit en -veiligheid, Balans van de Leefomgeving 2014, deel 6 (PBL, 2014)).

Tabel 12: Percentage KRW-waterlichamen dat aan de KRW-normen voor chemische waterkwaliteit voldoet

Stroomgebied	Percentage dat voldoet voor alle stoffen	Percentage dat voldoet voor individuele stoffen	Percentage dat voldoet, inclusief de ubiquitaire stoffen ⁴
Rijn	90%	98%	50%
Schelde	87%	87%	44%
Maas	58%	97%	44%
Eems	100%	94%	85%

Uit de SGBP-en blijkt dat er reden is om aan te nemen dat de concentraties blijven dalen of in elk geval niet toenemen. Trendvergelijking is echter moeilijk vanwege toepassen van nieuwe normen voor een aantal stoffen, de gewijzigde behandeling van watermonsters en meetmethoden, verbeterde methoden om stoffen aan te tonen (hebben er toe geleid dat diverse oordelen nu negatief uitvallen) en de verbeterde methode om bij metalen rekening te houden met achtergrondconcentraties.

Met het voorgenomen beleid van het Vijfde actieprogramma nitraat zal de nitraatconcentratie in het Zuidelijke zandgebied tot gemiddeld 50 mg L⁻¹ naar verwachting dalen. Echter, landelijk gemiddeld verandert de N- en P-belasting van het oppervlaktewater nagenoeg niet. Voor het Zuidelijk zand- en lössgebied wordt de sterkste daling van de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater verwacht. (Beknopte milieueffectrapportage op planniveau in het kader van het Vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn (Alterra, 2013))

Voor de Noordzee geldt op grote lijnen dat fysieke, chemische en organische verstoringen in de voorbije eeuw in verschillende mate bijdragen aan de huidige toestand van het mariene ecosysteem. Er is niet één grootste bedreiging aan te wijzen. De waterkwaliteit is aangetast door verontreinigende stoffen en nutriënten. Er is een ontwikkeling waarneembaar naar een betere toestand van het mariene ecosysteem. (bron: concept Beleidsnota Noordzee, versie 19 augustus 2014)

Waterkwantiteit

Bij de waterschappen in Nederland heet dit thema 'Voldoende water'. Op de hogere gronden in de provincie Noord-Brabant is tot medio jaren '90 een daling van de grondwaterstanden zichtbaar, maar vanaf medio jaren '90 tot heden is er een stijgende trend zichtbaar (bron: Waterrapportage Noord-Brabant (ARCADIS, 2013)). In het gebied van Waterschap Rijn en IJssel is een analyse beschikbaar, waaruit blijkt dat er sprake is van dalende trends, met name in de jaren 1970-1990, en dat sinds 1995 de dalende trend gestopt. De oorzaken voor de gevonden trends zijn vaak niet aantoonbaar, omdat gegevens ontbreken over ingrepen in de waterhuishouding (bron: Trendanalyse grondwaterstanden 1950-2010 (Waterschap Rijn en IJssel, september 2011)). Van de grondwaterstandsontwikkeling in andere hoger gelegen provincies (rest Gelderland, Overijssel, Drenthe en Limburg) zijn geen rapportages beschikbaar.

⁴ Stoffen die niet meer geloosd worden, maar waar nog lange tijd normoverschrijding door nalevering uit het systeem te verwachten is. Het kan lang (>2027) duren voordat de doelen worden gehaald, zonder dat er beleidsopties zijn.

Door klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkelingen kan de zoetwatervoorziening onder druk komen te staan: de watervraag zal waarschijnlijk toenemen terwijl de beschikbaarheid van oppervlaktewater kan afnemen omdat droge periodes vaker kunnen voorkomen. Door joint fact finding met alle betrokken partijen heeft het Deltaprogramma de afgelopen jaren veel nieuwe kennis ontwikkeld en gedeeld over zoetwater. Daaruit blijkt dat zoetwater in ons land vaker een schaars goed kan worden als de vraag toeneemt en het klimaat verandert. Perioden van laagwater en droogte kunnen vaker en frequenter optreden en in delen van het land kan de verzilting toenemen.

(bron: Deltaprogramma 2015, Werk aan de delta (Ministeries van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken, 2014)).

Waterveiligheid

Het aantal kilometers primaire waterkeringen en waterkerende kunstwerken dat niet voldoet aan de huidige veiligheidseisen is in 2014 groter dan in voorgaande jaren (een derde van de waterkeringen langs de grote rivieren, de grote meren en de zee voldoet momenteel niet aan de huidige wettelijk normen). Deze stijging komt onder andere doordat er meer inzicht is in de faalmechanismen van waterkeringen en waterkerende kunstwerken en omdat meer primaire waterkeringen en waterkerende kunstwerken aan de veiligheidseisen is getoetst. In de periode 2017-2023 volgt een nieuwe toetsingsronde, op basis van de nieuwe normen en toetsingsinstrumentarium.

(bronnen: Deltaprogramma 2015, Werk aan de delta (Ministeries van I&M en van EZ, 2014, Waterkwaliteit en -veiligheid, Balans van de Leefomgeving 2014, deel 6 (PBL, 2014)).

4.2 GLOBALE EFFECTBEOORDELING OP THEMANIVEAU

Van de beleidsuitspraken die geen ruimtelijke (fysieke) impact hebben en die niet kaderstellend zijn voor toekomstige m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, maar die wel een effect kunnen hebben op het milieu, geeft dit PlanMER in meer algemene, beschouwende en kwalitatieve termen de effecten op de hoofdthema's milieu, natuur, gebruiksfuncties en duurzaamheid. Deze beoordeling is tot stand gekomen door middel van expert judgement, gebaseerd op onderzoeken en ervaringen met de betreffende beleidsuitspraken en de betreffende hoofdthema's. In de volgende tabellen is de uitwerking van deze globale beoordelingen opgenomen.

Natura 2000 is in deze tabellen niet behandeld, omdat alle beleidsuitspraken die in deze paragraaf worden behandeld neutrale tot positieve gevolgen hebben voor Natura 2000 (zie ook de Voortoets die bijlage is van de Passende Beoordeling (Bijlage 2 bij dit PlanMER)).

Tabel 13: Beleidsuitspraken van de SGBP-en globaal beoordeeld

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving	Globale beoordeling
Duurzaam efficiënt watergebruik stimuleren	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: I.k.v. actualisatie van de SGBP-en voor de periode 2016-2021 wordt de maatregel 'vasthouden van water in haarvaten' opgenomen.	Vasthouden van water in haarvaten leidt tot een duurzamer, robuuster watersysteem omdat dit de piekbelasting op het watersysteem vermindert. De activiteit heeft een positief effect op landbouw (minder beregening nodig) en op natuur (minder verdrogingsstress). Vanuit duurzaamheid is het effect positief , want er wordt zorgvuldiger met de zoetwatervoorraad omgegaan.
Bescherming drinkwater en water voor menselijke consumptie	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Indien nieuwe drinkwaterwinningen worden ingericht, dan zijn nieuwe gebieds-dossiers nodig. In dit kader blijven nieuwe drinkwaterwinningen mogelijk, waarbij er wel een nieuw gebiedsdossier dient te worden opgesteld. Vanuit de KRW geldt het stand still principe: per saldo mag niet méér milieueffect door grondwater-onttrekking plaatsvinden.	Aangezien er een stand still principe geldt, waarbij niet méér milieueffect door grondwater-onttrekking mag plaatsvinden, zullen de effecten van nieuwe grondwateronttrekkingen gemitigeerd worden. Op het gebied van archeologie kan mogelijk achteruitgang optreden, aangezien het verlagen van de grondwaterstand archeologisch waardevolle elementen droog kan leggen. Ten aanzien van gebruiksfuncties is het effect naar verwachting neutraal .
Waterverontreiniging: puntbronnen, diffuse bronnen, prioritair stoffen, directe lozing stoffen in grondwater, voorkoming calamiteiten, sanering	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Sinds NWP1 van kracht is, is nieuw beleid t.a.v. waterverontreiniging opgesteld. Het gaat om: Richtlijn industriële emissies, Richtlijn zware ongevallen, Drinkwaterregeling en Lozingenbesluit open teelt en veehouderij (Lotv, sinds januari 2013 in het Activiteitenbesluit). Sinds maart 2014 vallen de lozingen van RWZI's ook onder de algemene regels van het Activiteitenbesluit. Deze zijn daardoor vrijgesteld van de vergunningplicht. In de SGBP-en staan verscheidene nieuwe maatregelen (voortkomend uit bestaand beleid) om puntbronnen en diffuse bronnen aan te pakken voor de periode 2016-2021: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Puntbronnen: opheffen ongezuiverde lozingen, aanpakken riooloverstorten, overige emissie-reducerende maatregelen, vermindering belasting RWZI, afkoppelen verhard oppervlak, herstel lekkende riolen, saneren verontreinigd(e) landbodems / grondwater. ▪ Diffuse bronnen: verminderen emissie nutriënten landbouw, overige bron-gerichte maatregelen, verwijderen verontreinigde bagger, verminderen emissie verkeer/scheepvaart, verminderen emissie gewasbeschermings-/bestrijdingsmiddelen, saneren uitlogende oeverbescherming, inrichting mest-/spuitvrijzone. 	Maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit werken positief door op de waterkwaliteit in de wateren op land en in zeegebieden en estuaria. De nutriëntenlast is gemiddeld voor het grondwater en in diverse stromende oppervlaktewateren op of onder de norm. Voor met name stilstaande oppervlaktewateren is de nutriëntenlast nog boven de norm. Door deze maatregel in combinatie met goede vochtvoorziening ontwikkelt zich een primaire productie die beter aansluit bij de natuurlijke draagkracht van watersystemen en daarvan afhankelijke natuursystemen en is dus positief beoordeeld.
Aanpassen inlaat / doorspoelen / scheiden water	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Aanpassingen aan gemalen e.d. om bijvoorbeeld boerensloten door te kunnen spoelen of veranderen van doorspoelbeleid (water van andere plek halen).	Maatregelen dragen bij aan verversing van het water, en leiden dus tot beteren condities voor watergebonden natuur. Piekconcentraties van verontreinigingen worden teruggebracht tot een aanvaardbaar(der) niveau. Voor beregening uit oppervlaktewater is dit ook positief , dus gunstig voor de landbouw.
Aanpassen waterpeil en GGOR maatregelen	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden de volgende	Positief effect op natuur, aangezien dit over het algemeen een verbetering is van de waterstanden voor natuur. Lokaal voor landbouw is dit een negatief effect. Echter op andere

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving	Globale beoordeling
	maatregelen genomen: peilgestuurd waterbeheer, aanpassing peilbesluiten en GGOR voor landbouw en natuur.	plekken zal een positief effect optreden voor de landbouw. Daarmee is deze maatregel neutraal voor landbouw beoordeeld. Vanuit duurzaamheid is deze maatregel positief , omdat efficiënt met zoetwater wordt omgegaan.
Vispasseerbaarheid	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden maatregelen genomen, om optrek door vis mogelijk te maken. Het betreft het vispasseerbaar maken van gemalen, sluisen en stuwen.	De migratieroutes van diverse soorten tussen leefgebieden en paaigebieden worden hersteld, zodat deze soorten zich beter kunnen handhaven. Dit is ook positief voor de (sport)visserij. Vanuit duurzaamheid wordt dit positief beoordeeld, omdat het de soortenrijkdom (biodiversiteit) bevordert.
Uitvoeren actief visstands- of schelpdierstandsbeheer	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden maatregelen genomen. Dit gaat om actief biologisch beheer, het eenmalig op grote schaal wegvangen van vis totdat een nieuw evenwicht is ontstaan. Een voorbeeld is de maatregel van Hoogheemraadschap van Rijnland om het bestand aan witvis te reduceren.	Het doel van actief visstandbeheer is om soorten met een negatieve invloed op de ecologie (bijvoorbeeld bodem omwoelende vis) weg te halen uit het milieu zodat zich een nieuw evenwicht kan vormen. Dat heeft een veelal een tijdelijk positief effect op waterkwaliteit indien er geen andere maatregelen worden getroffen. Het waterlichaam waar deze maatregel op wordt uitgevoerd valt dan terug in een oude situatie. Visstandbeheer is tijdelijk negatief voor recreatie (tijdelijk minder vis aanwezig) maar op de lange termijn positief . Vanuit duurzaamheid wordt dit positief beoordeeld, omdat het de soortenrijkdom (biodiversiteit) bevordert.

Tabel 14: Beleidsuitspraken van de ORBP-en globaal beoordeeld

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving	Globale beoordeling
Handhaven basiskustlijn	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: De basiskustlijn is de norm voor de te handhaven kustlijn. Ligging van de basiskustlijn is in 1993 vastgesteld door de minister van Verkeer en Waterstaat. De kustlijn wordt jaarlijks aan deze norm getoetst (JARKUS ofwel Jaarlijkse kustmeting). Als bij de toetsing blijkt dat de norm is overschreden of dreigt te worden overschreden, volgt indien nodig een ingreep. Zo'n ingreep houdt doorgaans een zandsuppletie in.	De zandsuppleties zijn een enigszins natuurlijke wijze van handhaving van de kustlijn. Kader voor deze zandsuppleties wordt geboden door de samenwerkingsovereenkomst zandsuppleties van natuurbeschermingsorganisaties en Rijkswaterstaat. Een belangrijk effect van het handhaven van de kustlijn is dat het duinhabitat behouden blijft. Effecten van suppleties zijn vooral indirect, want dynamiek wordt grotendeels bepaald door de kustontwikkeling. De bodemsamenstelling verandert , m.n. kalkgehalten (meestal kalkrijker, soms kalkarmer). Deze effecten zijn ook landinwaarts te merken, heeft zo effect op landnatuur (verschuiven vegetatietypen) en landbouw. Tijdens de suppleties treedt extra vertroebeling op en op de locaties waar het zand wordt gewonnen wordt de bodem aangetast (tijdelijk effect). Het per saldo effect op soortensamenstelling/biodiversiteit is beperkt .
Beekstelsysteem op orde (Zuid-Limburg)	Voortzetting van huidig beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Waterbeheerders zorgen ervoor dat beken voldoende ruimte houden voor berging en afvoer van water. Maatregelen zijn bijvoorbeeld water- en oeverplanten verwijderen, baggeren, gebieden inrichten voor berging bij hoogwater en maatregelen uitvoeren om water vast te houden in de haarvaten van het systeem. In Zuid-Limburg (Maasstroomgebied).	Levert een robuuster watersysteem op. De uitvoering bepaalt welke effecten optreden. De maatregelen kunnen cultuurhistorisch- en natuurvriendelijk worden uitgevoerd, waarbij bijvoorbeeld meanders worden hersteld. Baggeren leidt tot beter waterkwaliteit, maar leidt ook tot tijdelijke verstoring van macrofauna en flora.

Tabel 15: Beleidsuitspraken van de Beleidsnota Noordzee en PvM Mariene Strategie globaal beoordeeld

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving	Globale beoordeling
PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen zwerfvuil	Nieuw beleid: Zie uitgebreide beschrijving Tabel 5.	Dit leidt tot een neutraal effect op de landschapskwaliteiten en op het bereiken van duurzaamheidsdoelen. Het is positief voor waterkwaliteit, natuurkwaliteiten (minder risico op inname door dieren, dus minder sterfte) en op de gebruikers (met name positief voor de recreatie).
PvM Mariene Strategie: nieuwe maatregelen bodembescherming	Nieuw beleid: Zie uitgebreide beschrijving Tabel 5	Dit leidt tot een neutraal effect op de landschapskwaliteiten, op gebruikers en op het bereiken van duurzaamheidsdoelen. Het is positief voor waterkwaliteit en natuurkwaliteiten (meer biodiversiteit).
Scheepvaart	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Aanwijzing gebieden met lage NO _x -emissies (NECA): Nederland overlegt samen met de andere Noordzeelanden over een eventuele aanwijzing van de Noordzee tot zo'n NECA. Deze norm gaat alleen voor nieuwe schepen op.	De voorgenomen aanwijzing van de Noordzee als NO ₂ -ECA zone zal leiden tot lagere stikstofdepositie op land en zee. Dit is positief voor natuur en in het kader van duurzaamheid (biodiversiteit).

Tabel 16: Beleidsuitspraken t.a.v. duurzame energie globaal beoordeeld

Beleidsuitspraak	Korte beschrijving	Globale beoordeling
Rijksgronden inzetten voor duurzame energie en inpassen duurzame energie in gebiedsgerichte aanpak	Nieuw beleid: Verkenning naar de mogelijkheden binnen het eigen areaal (denk aan keringen, kunstwerken, vooroevers, dijken en vaarwegen). Inpassen van duurzame energie (opwekking, opslag en transport) wordt integraal onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak, via verduurzaming van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).	Dit leidt tot meer ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie, dus is positief t.a.v. klimaat en duurzaamheid. Vanuit landschappelijk oogpunt kan sprake zijn van negatieve effecten, maar windturbines kunnen ook bijdragen aan het 'beleven' van dijken. Voor natuur kan het negatief uitpakken (verstoring, aanvaringen), maar ook positief omdat er meer mogelijkheden zijn om bij plaatsing van vermogen rekening te houden met natuurwaarden.
Doelen duurzame energie in uitvoeringsopdrachten aan Rijkswaterstaat opnemen	Nieuw beleid: Er worden doelen omtrent realisatie van duurzame energie in de uitvoeringsopdrachten aan RWS opgenomen voor zowel energieopwekking als opslag en transport. Afwegingen over duurzaamheid worden integraal onderdeel van het uitvoeringsbeleid.	Dit leidt tot een neutraal effect op wateraspecten, op de landschaps- en natuurkwaliteiten (hooguit lokaal effect) en op de gebruikers (idem). Echter, het is positief voor het bereiken van duurzaamheidsdoelen.
Ondersteunen pilot projecten duurzame energie	Nieuw beleid: Er lopen enkele pilot projecten duurzame energie, zoals windturbines op areaal van RWS (o.a. Krammersluizen, Tweede Maasvlakte, Afsluitdijk), osmosecentrale in de Afsluitdijk, Brouwersdam / getijdencentrale, biomassa op en rond keringen en het benutten van kunstwerken voor duurzame energie (zonnecellen etc). Problemen die zich voordoen kunnen worden geanalyseerd en aangepakt, waarna als vervolgstap kan worden gezien of vanuit deze pilots een businesscase kan worden gemaakt, die vervolgens breder kan worden uitgerold. Daarnaast moet ruimte worden geboden voor nieuwe pilots.	Dit leidt tot een neutraal effect op wateraspecten, op de landschaps- en natuurkwaliteiten (hooguit lokaal effect) en op de gebruikers (idem). Echter, het is positief voor het bereiken van duurzaamheidsdoelen.
Aanpak medicijnresten	Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden: Medicijnresten hebben nadelige effecten op aquatische ecosystemen. In het NWP1 is er aandacht voor monitoring. In het NWP2 staat dat het terugdringen van de belasting van geneesmiddelen plaatsvindt via een ketengerichte benadering (zorginstellingen als grote bron van medicijnresten, daarnaast afspraken met waterzuiveraars: waterschappen en drinkwaterbedrijven).	Dit leidt tot een neutraal effect op de landschapskwaliteiten, op de gebruikers en op duurzaamheidsdoelen. Echter, het is positief voor het bereiken van een goede waterkwaliteit. Tevens leidt het tot een positief effect op natuurlijke soorten.

4.3 EFFECTBEOORDELING OP BASIS VAN BEOORDELINGSKADER

Van een aantal beleidsuitspraken geldt dat deze alle zeven passeren. Deze beleidsuitspraken zijn in deze paragraaf op hun effecten beoordeeld aan de hand van het beoordelingskader van Tabel 17.

Tabel 17: Beoordelingskader effectbeoordeling

Thema	Beoordelingscriterium
Natuur	Natuur: Natura 2000-gebieden (op basis van Passende Beoordeling)
	Natuur: ecosysteem en ecologische relaties
	Natuur: soorten op land
	Natuur: mariene soorten
Water	Waterkwaliteit: zoetwater
	Waterkwaliteit: zout water
	Zoet-zoutgradiënt
Bodem	Robuust en toekomstbestendig watersysteem
	Bodem: structuur/-waarden
	Bodem: verontreiniging
L-C-A	Grondwater: standen/stroming
	Landschapsbeleving, visuele relaties
	Cultuurhistorie
Gebruiksfuncties	Archeologie
	Gebruik: recreatie
	Gebruik: industrie/bedrijven (inclusief energie)
	Gebruik: scheepvaart
	Gebruik: landbouw
Duurzaamheid	Gebruik: visserij
	Gebruik: drinkwater
	Duurzaamheid (klimaatadaptatie, CO ₂ -reductie, grondstoffenreductie en -hergebruik)

Bij de effectbeoordeling is – voor zover beschikbaar – gebruik gemaakt van bestaande MERren of andere effect beschrijvende documenten die voor deze of vergelijkbare plannen en projecten zijn uitgevoerd. Omdat ieder MER of ander type document een eigen set criteria hanteert (maatwerk) waaraan de effecten van het plan/project zijn getoetst, is een interpretatieslag van die uitkomsten uitgevoerd naar de criteria in dit PlanMER en vervat in een score (- 0 +) in de effectbeoordeling. Deze vertaling naar een score is uitgevoerd op basis van expert judgement, op basis van de documentatie en eigen kennis. Soms geven de MERren/documenten verschillen in effecten voor hetzelfde criterium. In dat geval is in dit PlanMER een bloemlezing/grootste gemene deler gepresenteerd. In Tabel 18 is de effectbeoordeling opgenomen voor de beleidsuitspraken, die door alle zeven zijn gevallen. In de navolgende subparagrafen zijn de beoordelingen per beleidsuitspraak toegelicht.

Tabel 18: Effectbeoordeling beleidsuitspraken met gebiedseffect of met m.e.r.-beoordeling)

- = negatief effect, 0 = neutraal effect, + = positief effect, [lege cel] = er is geen relatie

Beleidsuitspraak	Natura 2000	Natuur gebieden overig	Natuur soorten op land	Natuur mariene soorten	Waterkwaliteit: zoet water	Waterkwaliteit: zout water	Zoet-zout gradiënt	Robuust + toekomstbestendig watersysteem	Bodem: structuur-/waarden	Bodem: verontreiniging	Landschapsbeleving, visuele relaties	Cultuurhistorie	Archeologie	Gebruik: recreatie	Gebruik: industrie / bedrijven (incl. energie)	Gebruik: scheepvaart	Gebruik: landbouw	Gebruik: visserij	Gebruik: drinkwater	Duurzaamheid
Kunstmatige grondwateraanvulling	0	+	+		0		+	+	-				-				+		+	0
Grondwaterwinningen aanpassen of verplaatsen	0	+	+		0			+	-				-				+		+	0
Herstel waterbeweging en hydromorfologie	+	+	+		+			+	+	+	+	+	-	+		0	-			
Op orde brengen primaire keringen (HWBP)	0	+	-		0	0	0	+	-	0	-	-	-	-	-		-			+
Olie- en gaswinning	0			-		-					-			-		0		-		-
CO ₂ -opslag	0			-		-			+				-			-		-		+
Duurzame energie	0			-		0		0	0	0	-		0		0	-		-		+
Oppervlakte delfstoffen	0			-		-			-				-			0		0		
Kabels en leidingen	0			-					-						0	-		0		

4.3.1 KUNSTMATIGE GRONDWATERAANVULLING

Kunstmatige grondwateraanvulling

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

Bij kunstmatige grondwateraanvullingen wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Directe infiltratie: aanvulling concentreert zich vnl. in de duinzone t.b.v. drinkwaterproductie, maar ook bij oeverinfiltratie. Kunstmatige grondwateraanvulling vindt ook op meerdere plekken plaats om houten funderingen te beschermen (bijv. in Zeeland) of t.b.v. WKO-systemen. De kunstmatige grondwateraanvulling is groter dan onttrekking tegen verdroging ter plaatse van Duin-Maas, Duin Rijn-West, Deklaag Rijn-Oost, Weerdenbras (nabij Haren).
- Indirecte infiltratie: de natuurlijke indringing van oppervlaktewater in de bodem als gevolg van het onttrekken van grondwater, bijvoorbeeld als gevolg van het handhaven van het gewenste grondwaterregime (peilbeheer) in polders of oeverinfiltratie die optreedt als gevolg van het onttrekken van ondiep grondwater voor de drinkwatervoorziening.

Dit betreft een voortzetting van huidig beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden. Beleid omtrent kunstmatige grondwateraanvulling ligt al vast. Het is wel mogelijk dat er nieuwe kunstmatige grondwateraanvullingen bijkomen. Het effect van mogelijke nieuwe grondwateraanvullingen is beoordeeld. Bij kunstmatige grondwateraanvullingen is onderscheid te maken tussen directe infiltratie en indirecte infiltratie. Grote directe infiltraties zijn m.e.r. -plichtig. De MERren die hierover gaan geven een goede indicatie van de effecten die kunnen optreden bij het beleid waarbij nieuwe grondwaterinfiltratie mogelijk blijft.

Belangrijke effecten die optreden bij grondwateraanvulling zijn:

- Waterkwantiteit neemt toe, waardoor (kwalitatieve) verdroging afneemt. Dit draagt bij aan de robuustheid van het watersysteem. Vernatting treedt over het algemeen niet op in stedelijk gebied, waardoor hier geen aanvullende wateroverlast optreedt. Waar instandhouding van de grondwaterstand nodig is voor de stabiliteit en kwaliteit van gebouwen, is het in stand houden van de grondwaterstand als duurzaam op te vatten.
- Invloed op de landbouw is afhankelijk van de locatie. Landbouw wil in principe voldoende ontwatering hebben, maar ook geen verdroging. Deze negatieve en positieve effecten compenseren elkaar op regionale schaal. Een kanttekening hierbij is wel dat de plaats waar extra natschade optreedt niet altijd aansluit bij de plaats waar verdrogings schade optreedt. Hierdoor kunnen individuele agrariërs een positief of negatief effect ervaren.
- Effect op natuur en is in beginsel negatief. Indien diepe kwel optreedt op enige afstand van de infiltratie is dit mogelijk positief als dit aansluit. Uit de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) blijkt dat in de praktijk potentiële effecten van kunstmatige grondwateraanvullingen in duingebieden goed te voorkomen zijn of dat mitigatie mogelijk is.
- In een aantal gevallen draagt de diepe infiltratie bij aan het terugdringen, dan wel op zijn plaats houden van de zoet-zout gradiënt. Dit is een positief effect.
- Voor de aanleg van infiltratievijvers en kanalen dient te worden gegraven. Dit heeft mogelijk effect op archeologie en bodemstructuur en bodemwaarden. Mogelijk hebben WKO-systemen daarbij aanvullend negatief effect op archeologie in verband met afbraak van archeologische waarden. Tegengaan van verdroging heeft echter ook een positief effect op archeologie, want het omhoog brengen van het waterpeil of tegengaan van verdroging werkt conserverend voor het bodemarchief.

WKO-systemen in relatie tot grondwaterkwaliteit

Veranderingen in de grondwaterkwaliteit zijn over het algemeen te relateren aan de kwaliteit van het grondwater dat in de bodem wordt ingebracht en minder aan de temperatuur. Het MER WKO Overhoeks te Amsterdam geeft aan dat door een verandering van grondwatertemperatuur chemische evenwichten kunnen verschuiven. Bij hoge temperatuur warmteopslag (bv. 90°C) kan neerslag van carbonaten en oplossen van silicaten optreden. Bij temperaturen onder de ca. 40°C is het effect van de temperatuur minimaal. Een relatie tussen opgelost organisch koolstof en de temperatuur is niet aangetoond. Aangezien het voedselaanbod voor micro-organismen in het diepere grondwater beperkt is zal een toename van micro-organismen niet optreden, behalve tijdelijk tijdens en direct na het boren en aanbrengen van de installatie.

4.3.2 GRONDWATERWINNINGEN AANPASSEN OF VERPLAATSEN

Grondwaterwinningen aanpassen of verplaatsen

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

Op hoofdlijnen blijft het beleid omtrent grondwaterwinningen gelijk. Voor het verplaatsen van een winning is een vergunning nodig, in verband met de winning op de nieuwe locatie. De maatregelen in de SGBP-en zijn nieuwe activiteiten in het kader van het bestaande beleid. In de concept KRW-factsheets die bij de actualisatie van SGBP Rijn horen zijn bijvoorbeeld de volgende vijf verplaatsingen opgenomen (2x reduceren winning, 3x sluiting stedelijke winning (niet meer kosteneffectief)):

- Waterwinning Westerkanaal: In de Amsterdamse waterleidingduinen vindt een netto onttrekking van grondwater plaats. Om de verdroging die hierdoor is ontstaan te verminderen wordt het peil van een winkanaal aangepast in het zuidwestelijk deel van het gebied.
- Natura 2000 Kennemerland-Zuid: vermindering/aanpassing grondwaterwinning.
- Natura 2000 Meijndel en Berkheide: wijzigen waterwinning (vernatting) + natuurherstel Ganzenhoek.
- Sluiting winning Vierakker in Zutphen.
- Anti-verdrogingsmaatregelen Natura 2000 Noorderpark: Eventueel reduceren drinkwaterwinning Loosdrecht.

Er zijn in het kader van de SGBP'en vijf 'aanpassingen of verplaatsingen' opgenomen, maar het betreft twee maal het reduceren van een winning en drie maal een sluiting van een stedelijke winning. Een eerste reductie van een winning betreft de grondwateronttrekking in de Amsterdamse Waterleidingduinen. De andere aanpassing betreft een onttrekking bij Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Voor deze aanpassingen gelden vergelijkbare effecten als bij kunstmatige grondwateraanvulling, aangezien hier dankzij verminderen van onttrekkingen er vernatting op zal treden. Deze vernatting is een gewenst effect van deze maatregelen. Daarbij dient rekening te worden gehouden met het effect van het stoppen van grondwateronttrekking in stedelijk gebied. Er zijn gevallen bekend waarbij het stoppen van een onttrekking tot ongewenste vernatting zou leiden, zoals het stoppen van de drinkwaterwinning in Eindhoven. Hiertoe wordt als mitigerende maatregel deze onttrekking gecontinueerd, zonder dat het water een nuttige toepassing krijgt. Uit de voortoets (bijlage bij de Passende Beoordeling, zie Bijlage 2 in dit PlanMER) komt naar voren dat bij de aanpassingen of verplaatsingen neutrale of positieve effecten te verwachten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000.

Van effecten van mogelijke andere aanpassingen of verplaatsingen van grondwaterwinningen, die nog niet bekend zijn, valt op dit moment niets te zeggen. Wel geldt de toets dat per saldo er geen effect mag optreden.

4.3.3 HERSTEL WATERBEWEGING EN HYDROMORFOLOGIE

Herstel waterbeweging en hydromorfologie (Ruimte voor de Riviermaatregelen worden onder ORBP-en behandeld)

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

In het kader van de actualisatie van de SGBP-en worden de volgende maatregelen genomen: verbreding van het watersysteem, aansluiting wetland, verlagen uiterwaard, natuurvriendelijke oevers, nevengeulen, herstel verbinding, verondiepen watersysteem (paaiplaatsen vissen), natuur-technische inrichting realiseren, onderzoek haalbaarheid heraan koppeling meanders en inbrengen van dood hout.

Er zijn maatregelen opgenomen voor waterbeweging en hydromorfologie in de SGBP-en 2016-2021. Er zijn verschillende MERren opgesteld, waaruit de effecten te destilleren zijn die optreden bij dergelijke hydromorfologische projecten:

- De projecten die in dit kader worden uitgevoerd hebben als doel om de natuurlijke situatie van het systeem terug te brengen of robuuster te maken, met bijpassende natuurontwikkeling en verbetering van onderlinge relaties tussen natuurgebieden. Daardoor scoren deze projecten voor de criteria ecosysteem en andere natuurgebieden en soorten overwegend en per saldo positief, evenals voor robuust watersysteem. Wel blijken er soms soorten of habitats (in een onnatuurlijke habitat) te zijn, die vanwege de geldende juridische bescherming (Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet, EHS-waarden) aandacht behoeven. Negatieve effecten op deze criteria kunnen in de aanlegfase door zorgvuldige planning en uitvoering veelal worden voorkomen of gemitigeerd. Het uitgangspunt bij deze beoordeling is dat uitvoering van de maatregelen zorgvuldig is. Uit de praktijk blijkt dat maatregelen voor herstel van waterbeweging en hydromorfologie langs rivieren, beken, plassen en meren zo uitgevoerd kunnen worden dat significante gevolgen op instandhoudingsdoelen van Natura 2000 kunnen worden voorkomen (zie Passende Beoordeling in Bijlage 2). Het oordeel in dit PlanMER is dat er per saldo een positief effect is op Natura 2000.
- De waterkwaliteit verbetert, doordat de projecten vaak leiden tot buffering tussen landbouwgebied en wateren, soms gepaard met (water)bodemsanering en omdat vaak landbouwgebied wordt omgezet in natuur, waarna minder bemesting plaatsvindt. Een aandachtspunt is wel dat bij vergravingen, die plaatsvinden bij dit soort projecten, fosfaat kan gaan uitspoelen uit de bemeste toplaag. Dit kan voorkomen worden door de toplaag te verwijderen, wat echter bij voorkeur moet passen in de grondbalans. Dit omdat afvoer van grond kostbaar is.

- Door de herstelmaatregelen ontstaat een meer aaneengesloten, simpeler en robuuster watersysteem, met minder objecten zoals stuwen. Minder objecten betekenen betere mogelijkheden voor vismigratie. Dit heeft tevens een positief effect op waterkwaliteit van zoet water.
- Omdat vergravingen deel uitmaken van deze projecten, is er risico op mogelijke aantasting van archeologische waarden. Dit risico is te verkleinen door archeologische begeleiding tijdens de uitvoering.
- In de projecten krijgen vaak landbouwpercelen een natuurfunctie, zodat er minder areaal resteert voor landbouw (negatief effect). Wel is vaak inscharing van vee of een vorm van agrarisch natuurbeheer mogelijk, wat een verzachting is van effecten op de landbouw. Verder kan omzetting van landbouw naar natuur ook net de aanleiding zijn om de verkaveling voor de resterende landbouwbedrijven juist te verbeteren. Soms is sprake van opbrengstverliezen vanwege suboptimale grondwatercondities voor teelten.
- De effecten op de woonomgeving en recreatie zijn per saldo positief, vooral een betere visuele beleving en het bieden van (nieuwe) mogelijkheden van (extensief) recreatief medegebruik, hetgeen soms een expliciet doel is in de projecten. Negatieve effecten kunnen optreden tijdens de aanleg (hinder bij grondverzet, grondtransport e.d.) en vaak is een aandachtspunt de muggenoverlast.

4.3.4 OP ORDE BRENGEN PRIMAIRE KERINGEN (HWBP)

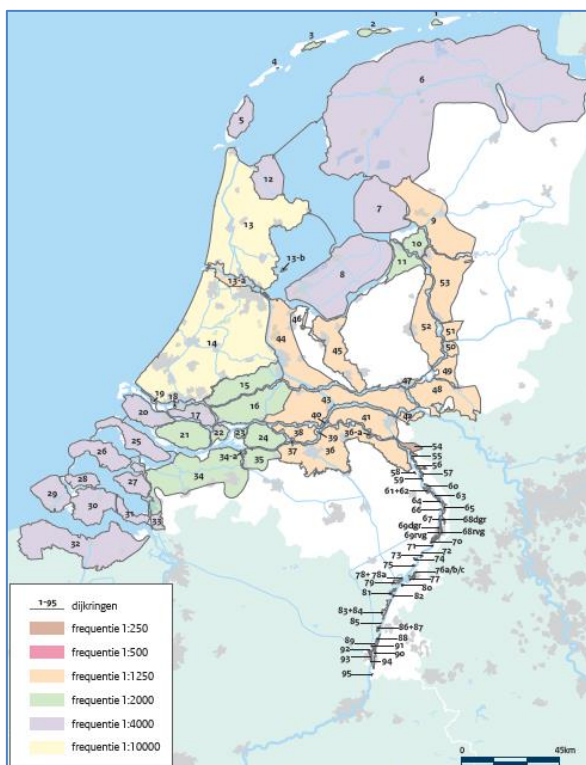
Op orde brengen primaire keringen o.b.v. HWBP

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

Op basis van cycli van normeren en toetsen, kan het nodig blijken om waterkeringen te versterken, om de beschermingsniveaus uit wet- en regelgeving te bereiken. Een deel van de waterkeringen in Nederland voldoet niet aan de wettelijke veiligheidseisen. Keringen die in de 1e en 2e toetsronde zijn afgekeurd worden versterkt in het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma. In 2015 zijn alle projecten van HWBP2 voorbij de planfase en in realisatie, de rest is afgerond. De projecten onder nHWBP verkeren in de 'startfase'.

Het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma kent een gedetailleerde programmering voor zes jaar en een doorkijk voor de daaropvolgende twaalf jaar. De programmering wordt jaarlijks geactualiseerd. Op die manier kan worden meebewogen met nieuwe inzichten, onderzoeksresultaten of toetsresultaten, waardoor de doelmatigheid van het programma wordt vergroot. Nederland telt in totaal 3767 kilometer duinen en dijken die de Waterwet aanmerkt als primaire waterkering. Hiervan voldoet ongeveer een derde niet aan de voorgeschreven veiligheidsnorm.

Een 'primaire waterkering' is een waterkering, die beveiliging biedt tegen overstroming doordat deze ofwel behoort tot het stelsel dat een dijkkringgebied omsluit, ofwel vóór een dijkkringgebied is gelegen (zie voor de ligging Figuur 6 (bron: www.helpdeskwater.nl)).

Figuur 6: Primaire keringen en dijkringen in Nederland

Voor de HWBP-projecten zijn de afgelopen jaren vele MERren gemaakt. De context van de dijkversterkingen in de bestaande MERren verschilt behoorlijk van elkaar. Zo verschillen de gekozen oplossingsrichtingen en soms zijn er ook combinaties van meerdere oplossingen binnen één project. Bij aanpassingen kan het gaan om o.a. buitenwaarts versterken, binnenwaarts versterken, verhoging van de kruin, verbreden van de stortberm, verflauwen van het onderwatertalud (tot aan realiseren van een oeverdijk of golfbreker aan toe). Bij locaties waar de primaire kering dorpen e.d. doorsnijdt vindt maatwerk plaats, zoals toepassing van een diepwand of damwand. Waar de dijk teruggelegd wordt, spelen uiteraard heel eigen effecten een rol, zowel op de locatie waar de nieuwe dijk komt en in zijn directe omgeving, alsook op de locatie waar voorheen de dijk lag en in de nieuwe situatie een geheel nieuwe structuur ontstaat. De effectscores verschillen dan ook sterk tussen de verschillende 'dijken'-MERren.

Deze effectbeoordeling voeren wij uit op projecten voor het nHWBP die nog in de startfase verkeren. Daarom is vanuit de ervaring uit deze MERren vooral gericht een expert judgement over te verwachten effecten bij het uitvoeren van nHWBP-dijkenprojecten:

- Uit de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) komt naar voren dat op verschillende instandhoudingsdoelstellingen van een aantal Natura 2000-gebieden effecten van de activiteiten die voortkomen uit deze beleidsuitspraak niet kunnen worden uitgesloten. Deze effecten lijken mitigeerbaar of beheersbaar via afwegingskaders, protocollen of andere instrumenten. Met in acht name daarvan is het effect beoordeeld als neutraal.
- De effecten op natuurgebieden zijn afhankelijk van de uitvoeringswijze. Traditioneel uitgevoerde herstelwerken voor de bekleding van dijken zijn veelal negatief voor de natuur. Vervanging van asfaltbekleding door grasbekleding is positief voor natuur. Voor steenbestorting zijn ecologisch waardevollere steenblokken toepasbaar dan de traditionele basaltblokken. Bij toekomstige werken aan de keringen wordt ook het voorland betrokken. Dat kan leiden tot ontwikkeling van andere en soms nieuwe natuur.

- Vanwege verstoring en (tijdelijke) habitataantasting worden de effecten op natuurlijke soorten als negatief beoordeeld.
- De robuustheid van het watersysteem neemt toe. Dijkversterkingsmaatregelen zorgen dat het watersysteem meer water kan verwerken en/of het water weer op het juiste niveau kan verwerken, zodat de veiligheid toeneemt.
- Het is niet bekend of de dijkversterkingen plaatsvinden op bodems met verontreinigingen, daarom is dit neutraal beoordeeld.
- De bodemstructuur en archeologie worden negatief beïnvloed vanwege de vergravingen en andere werkzaamheden in de bodem. Dit effect is het sterkst op dijkverleggingen. Bij een aantal projecten liggen ook cultuurhistorisch waardevolle objecten, die door het project aangetast kunnen worden.
- Het effect op recreatie is vanwege verstoring negatief. Ook het landschapsbeeld kan negatief beïnvloed worden.
- Bij verbreding van dijken vindt ruimtebeslag plaats, die negatief doorwerkt voor met name de landbouw.
- Omdat een aantal projecten in stedelijk gebied ligt en omdat op de dijken dikwijls wegen liggen, is er negatief effect op de bedrijvigheid vanwege mogelijke overlast en hinder op verkeer en bedrijfsprocessen.

4.3.5 OLIE- EN GASWINNING

Olie- en gaswinning

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

Olie- en gaswinning is aangemerkt als activiteit van nationaal belang, inclusief de benodigde leidingen. Het beleid is erop gericht om het potentieel van de aanwezige olie- en gasvoorraden, ook op zee, zoveel mogelijk te benutten.

Voor de exploratie (aanboren), winning en behandeling van olie en aardgas uit de Noordzee is in de loop der jaren een aantal MERren opgesteld ter verkrijging van de benodigde vergunningen op grond van de Mijnbouwwet (zie literatuurlijst). Deze MERren geven een goede indicatie van de effecten die zullen optreden bij het beleid om door te gaan met de olie- en gaswinning uit de kleine velden op de Noordzee. Het NWP2 staat net als in het vigerend beleid toe dat er meer gasvelden ontwikkeld worden. De mogelijke effecten van deze ontwikkeling zijn beoordeeld.

Belangrijke effecten die optreden bij deze platforms zijn:

- De verstoring van de platforms in de vorm van zicht en lichthinder (o.a. bij affakkelen, maar ook door de continue verlichting vanwege het 24-uur/dag regiem en ter navigatie voor de scheepvaart), door het transport naar en van de platforms en door het leggen van leidingen naar de platforms.
  - De lozing van o.a. boorgruis in het zeewater (alleen mogelijk als dit op waterbasis is (water based mud), gruis op oliebasis (oil based mud) wordt gecontroleerd afgevoerd en verwerkt) en vertroebeling door vrijkomen fijn sediment in de waterkolom bij het leggen van leidingen naar de platforms.
  - Verstoring door onderwatergeluid dat optreedt bij het heien, boren, wisselen van de boorkop en cementeren, dat van invloed is op o.a. zeezoogdieren en vissen.
  - Vermindering van het areaal visgebied, vanwege de vrijwaring van 500 meter rondom het platform.
- Omdat de platforms alle buiten de scheepvaartroutes liggen is er in principe geen effect op de scheepvaart.

In de MERren is er ook aandacht voor een drietal risico's die kunnen optreden bij olie- en gaswinning:

- Blow out: een ongecontroleerde uitstroming uit een put, waarbij koolwaterstoffen (aardgas en condensaat), boorspoeling en/of water uit het reservoir vrijkomen. Ze kunnen optreden bij het boren naar nieuwe gasvoorkomens of bij ontwikkelingsboringen, maar ook tijdens productie, door bijvoorbeeld lekkages, aanvaringen, brand of explosie op het platform of tijdens onderhoudswerkzaamheden aan de put (workover en wireline operaties).
- Aanvaring of vernieling leiding (door anker of vistuig): hierdoor kan incidentele milieubelasting optreden, die qua gevolg kan variëren van nihil tot zeer ernstig (blow out).
- Spills, incidentele milieubelasting ten gevolge van onvoorziene gebeurtenissen tijdens het productieproces, waarbij zijn te onderscheiden: overslagincidenten, opslagincidenten, procesincidenten en pijpleidingincidenten.

Op grond van deze effecten en mogelijke incidenten is geoordeeld dat de olie- en gaswinning negatieve gevolgen heeft op mariene soorten, de waterkwaliteit van zout water, de landschapsbeleving, de recreatie (met name zeezeilen en -sportvissen) en de visserij. Uit de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) komt naar voren dat op verschillende instandhoudingsdoelstellingen van een aantal Natura 2000-gebieden effecten van de activiteiten die voortkomen uit deze beleidsuitspraak niet kunnen worden uitgesloten. Deze mogelijke effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen, bijvoorbeeld ten gevolge van verstoring door onderwatergeluid, zijn mitigeerbaar. Met in acht name daarvan is het effect beoordeeld als neutraal. De keuze als zodanig om door te gaan met de winning van fossiele brandstoffen is negatief beoordeeld voor duurzaamheid vanwege de CO₂-emissies (en broeikaseffect) die hiermee samenhangen. Met alle andere criteria bestaat geen relatie.

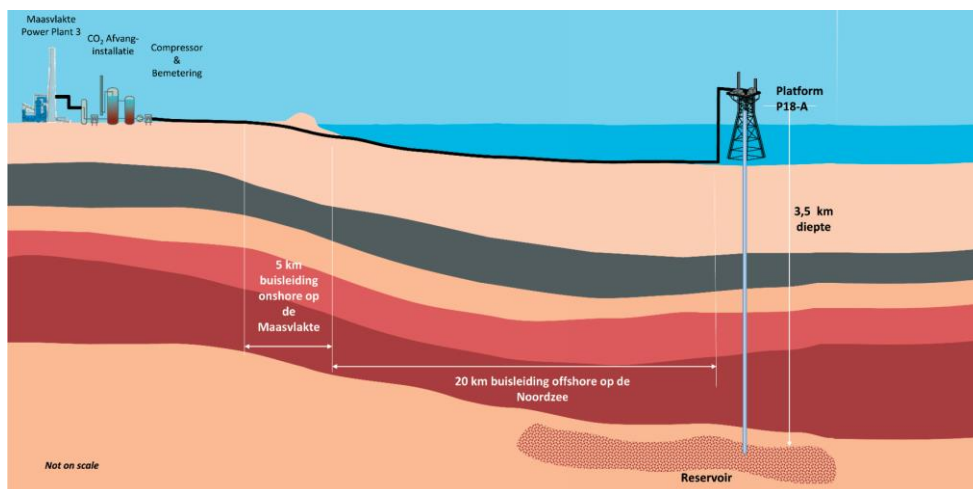
4.3.6 CO₂-OPSLAG

CO₂-opslag

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

CO₂-opslag als tijdelijk instrument in de groei naar een volledig duurzame energievoorziening, is van nationaal belang. Er moet voldoende ruimte zijn voor de opslag van CO₂ in lege olie- en gasvelden of in ondergrondse waterhoudende bodemlagen (aquifers) en voor de bijbehorende leidingen.

Er zijn twee MERren met betrekking tot CO₂-opslag in Nederland uitgevoerd. Eén daarvan heeft betrekking op de Noordzee. De andere betreft een MER naar opslag in de Barendrechtse ondergrond. Het MER CCS Maasvlakte ROAD onderzoekt de mogelijkheid om CO₂-opslag in de ondergrond bij de Noordzee op 3,5 km diepte (zie figuur 7). Dit project is inmiddels voor onbepaalde tijd vergund, maar is tot dusver nog niet uitgevoerd. Het beleid staat toe dat er CO₂-opslag in oude gaswinlocaties in de Noordzee mag plaatsvinden. Daarom is op basis van het MER voor CO₂-opslag bij de Maasvlakte gekeken naar de effecten die dit beleid kan hebben.

Figuur 7: Schematisatie CO₂-opslag bij de Maasvlakte (ROAD)

Uit het MER blijkt dat het ROAD-project op veel milieucriteria geen of beperkt negatieve effecten heeft. Onderstaand is ingegaan op grotere effecten. Ook zijn positieve effecten onderscheiden:

- Uit de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) komt naar voren dat op verschillende instandhoudingsdoelstellingen van een aantal Natura 2000-gebieden effecten van de activiteiten die voortkomen uit deze beleidsuitspraak niet kunnen worden uitgesloten. Deze mogelijke effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen, bijvoorbeeld ten gevolge van verstoring door onderwatergeluid, zijn mitigeerbaar. Met in acht name daarvan is het effect beoordeeld als neutraal.
- Doordat er weer gas in de voormalige gasvelden wordt gepompt zal de bodembeweging als gevolg van de gasonttrekking afnemen. Dit scoort positief. Hiermee samen hangt het positieve effect op de diepe ondergrond door beperkt herstel van de natuurlijke situatie.
- Daarnaast zullen de werkzaamheden de troebelheid iets doen toenemen.
- De afvanginstallatie lost koelwater. Dit leidt tot een geringe verhoging van de temperatuur in het havenbekken; deze verhoging blijft binnen de grenzen van het geldende beleid.
- De invloed op archeologie (zoals zeevrakken) is negatief. Er ontstaat een redelijk hoog tot hoog risico op aantasting van archeologische waarden (schade door vergraving/boring).
- De CO₂-afvang leidt tot een zeer positief effect op duurzaamheid in verband met het verminderen van de CO₂-uitstoot.
- Voor beschermde gebieden en soorten op zee heeft het project geen nadelige effecten: noch in de aanlegfase, noch in de gebruiksfase. Alle tijdelijke of permanente veranderingen die het project op zee veroorzaakt, hebben steeds een zeer kleine omvang en vallen in het niet bij veel grotere veranderingen die veroorzaakt worden door natuurlijke omstandigheden of door andere menselijke activiteiten (zoals zandwinning, baggerstort en koelwaterlozingen van andere bedrijven op de Maasvlakte).
- In het duingebied in de buurt waarvan de buisleiding wordt aangelegd, komen beschermde planten- en diersoorten voor. Op de locatie zelf (het deel van de Maasvlakte waar de leiding komt) zijn deze beschermde soorten niet aanwezig.

4.3.7 DUURZAME ENERGIE

Duurzame energie

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

De opwekking van duurzame (wind)energie is aangemerkt als activiteit van nationaal belang in de BNZ. In het NWP1 en haar partiële herziening zijn reeds de volgende gebieden aangewezen: Borssele, IJmuiden Ver, Hollandse Kust en Ten Noorden van de Waddeneilanden. Het beleid kan tot uitgifte van kavels voor windenergie leiden.

Nieuw beleid:

Voorts wordt de afstemming met andere functies op de Noordzee geregeld. Vertrekpunten zijn (1) Prioritaire ontwikkeling van economisch gebruik dat van nationaal belang is voor Nederland en (2) Efficiënt en veilig gebruik van de Noordzee in evenwicht met het mariene ecosysteem. Hiervoor zijn er onder andere een ontwerpcriterium voor afstanden tussen windparken en scheepvaart, en een ontwerpproces voor afstanden tussen windparken en mijnbouwlocaties.

Voor windenergie op zee is de afgelopen jaren een aantal MERren verschenen, waaronder de PlanMERren voor de *Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee, Partiële herziening van het Nationaal Waterplan, Ten noorden van de Wadden en Hollandse kust* (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, december 2013). Daarnaast zijn MERren opgesteld voor een aantal windturbineparken in de Noordzee. Er is in de loop van de jaren een ontwikkeling doorgemaakt in technieken en bouwwijze, daarnaast zijn de inzichten in de effecten nog sterk in ontwikkeling. Om die reden is vooral gebruik gemaakt van de meest recente, bovengenoemde PlanMERren voor de structuurvisie.

Effecten die kunnen optreden bij windturbineparken op zee zijn te splitsen in effecten door de bouw en in effecten bij gebruik van de parken:

- Bij de bouw speelt met name dat bij het heien (Monopile-methode) significant negatieve effecten kunnen optreden op zeezoogdieren (vooral bruinvis) en op vislarven. De effecten op vissen worden verwaarloosbaar geacht, om uiteenlopende redenen (migratieroutes liggen langs de kust, het grootste knelpunt voor een aantal treksoorten is de kwaliteit, bereikbaarheid en beschikbaarheid van zoetwaterhabitats). Bij het gebied Ten Noorden van de Wadden houdt dit bovendien verband met cumulatie van effecten met de aanleg van de nabije Duitse parken. Er zijn verschillende mogelijkheden om ervoor te zorgen dat geen significante effecten optreden bij de bouw:
  - Met een alternatieve funderingsmethode (Gravity-based, Jacket, Tripod, Suction can of Drijvend).
  - Door het seizoen van werken goed te kiezen: november tot augustus.
  - Afstemmen met de bouw van andere parken in het Duitse deel van de Noordzee.
- De effecten op trekvogels hangen allereerst af van de trekroute ten opzichte van de windturbines en daarnaast van de weersomstandigheden (bij slechte weersomstandigheden meer risico). De negatieve effecten betreffen het moeten omvliegen van trekvogels (kost meer energie, daardoor meer sterfte) en aanvaringen met rotors. Bij de opstelling van de windturbines is het mogelijk om met de trekroute rekening te houden (bv. lijnopstelling) en daarnaast kunnen turbines stilgezet worden bij extreme weersomstandigheden. Bij enkele broedvogels kan additionele sterfte optreden in ordegrutte tot enkele procenten ten gevolge van aanvaringen met rotors. Voor schelpdier etende vogels zijn de turbines niet relevant, maar voor visetende vogels op open zee geldt dat sommige soorten de windparken mijden, terwijl andere er juist door aangetrokken worden. Al met al is er sprake van een negatief tot neutraal effect op alle soorten vogels. Diverse vleermuisensoorten zijn waargenomen op de Noordzee en deze kunnen last ondervinden van de windparken, vanwege aanvaringen met rotors. De effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren worden als verwaarloosbaar beschouwd, omdat diverse soorten zijn waargenomen in windparken.

- Uit de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) komt naar voren dat op verschillende instandhoudingsdoelstellingen van een aantal Natura 2000-gebieden effecten van de activiteiten die voortkomen uit deze beleidsuitspraak niet kunnen worden uitgesloten. In de passende beoordelingen voor de zoekgebieden voor windenergie (Royal Haskoning DHV, 2013: *Passende Beoordeling Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee, Hollandse Kust*, resp. Royal Haskoning DHV, 2013: *Passende Beoordeling Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee, Ten Noorden van de Waddeneilanden*) is een VKA+ ontwikkeld, waarmee significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden kunnen worden voorkomen. In dit VKA+ wordt een aantal mitigerende maatregelen genomen op het niveau van de uitvoering van heiwerkzaamheden, locatiekeuze en planning van werkzaamheden in relatie tot kwetsbare perioden. Bij de aanleg van kabels en leidingen kan door een zorgvuldige uitvoering voorkomen worden dat significante gevolgen optreden. Het 'kader ecologie en cumulatie' moet waarborgen dat bij ontwikkelingen op de Noordzee, met name ten aanzien van windenergie, cumulatieve significante effecten worden voorkomen. Met in acht name daarvan is het effect beoordeeld als neutraal.
- Effecten van windturbines en bijbehorende kabels op de waterbeweging zijn niet noemenswaardig. Effecten door omwoeling van de bodem bij aanleg van de windturbines en het trenchen van de kabels, met als gevolg een verandering van de slibconcentratie in het water en het veranderen van de waterbeweging, met als gevolg veranderingen in de bodemhoogte, treden zeer lokaal en tijdelijk op. In verhouding tot bijvoorbeeld omwoelen van de bodem bij stormen valt dit in het niet en binnen de natuurlijke dynamiek.
- Effecten op de chemische waterkwaliteit treden vooral op door vrijkomen van aangroeiwerende chemicaliën (antifouling), door uittreden van aluminium dat gebruikt wordt tegen corrosie en het vrijkomen van gevaarlijke stoffen bij gebruik en onderhoud. Deze emissies zijn zeer kleinschalig, door verdere verdunning door het zeewater treedt een verwaarloosbare concentratieverhoging op in het zeewater. De emissie van gevaarlijke stoffen wordt verondersteld niet op te treden, omdat deze worden verzameld en conform bestaande wet- en regelgeving worden verwijderd.
- Vanuit de kernkwaliteiten van de Noordzee, de weidsheid en openheid van de zee, de natuurlijkheid en de vrije horizon voor de bezoeker van de kust, zijn enkele windparken een deel van de tijd zichtbaar vanaf land en soms voor opvarenden van sportboten, cruiseschepen e.d., en daarom negatief beoordeeld ten aanzien van visuele hinder.
- Er is een kleine kans op aantasting van archeologische waarden. Voorafgaand aan de bouw van de windturbines moet aan de hand van bodemonderzoek bekeken worden of er archeologische vondsten liggen (vooral scheepswrakken). De archeologische verwachtingswaarde is in het noordelijke deel van de Noordzee hoger dan in het zuidelijke deel.
- Door windparken neemt de beschikbare vrije (vaar)ruimte voor recreanten en sportvissers op de Noordzee af, dus een negatieve beoordeling ten aanzien van recreatief gebruik.
- Windparken hebben negatief effect op de bereikbaarheid van mijnbouwplatforms voor helikopters en bevoorradingsschepen, hetgeen negatief doorwerkt ten aanzien van industrie. Ook treden conflicterende belangen op diverse prospects of concessies van de olie- en gasector op de Noordzee. Anderzijds vormen de mogelijkheden voor het oprichten en exploiteren nieuwe kansen voor energiebedrijven. Al met al is dit neutraal beoordeeld voor het criterium gebruik: industrie / bedrijven.
- De kans op aanvaring en aandrijving van schepen met windturbines neemt toe hoofdzakelijk door de kleinere vrije ruimte tussen scheepvaartroutes en windturbines. Er is geen invloed op aanvaringen tussen schepen onderling. Dit leidt tot een negatieve beoordeling t.a.v. het criterium gebruik: scheepvaart.
- Door windturbineparken treedt een afname op van beschikbare visgronden. Dit leidt niet per definitie tot minder vis, maar betekent wel dat vissers mogelijk verder moeten varen (met bijkomende kosten) en intensiever zullen vissen in andere gebieden. Dit is negatief voor het criterium gebruik: visserij.

- De realisatie van windparken draagt bij aan het behalen van de Nederlandse klimaatdoelstelling om in 2020 30% minder CO₂ uit te stoten ten opzichte van 1990. Bovendien levert het een bijdrage aan versterking van de thuismarkt voor schone technologie en toename van de werkgelegenheid.

4.3.8 OPPERVLAKTEDELSTOFFEN

Oppervlakedelfstoffen

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

Zandwinning t.b.v. kustsuppletie, kustverdediging en ophoging, is aangemerkt als activiteit van nationaal belang. Om gesteld te staan voor de opgaven op korte en lange termijn is het beleid er op gericht om voldoende zandvoorraad op zee te reserveren voor de genoemde doelen, tegen aannemelijke en redelijke kosten.

Nieuw beleid:

In de zandwinstrategie wordt prioriteit gegeven aan de benodigde zandvraag voor de komende jaren en de daarvoor benodigde zandwingebieden met geschikt zand met de laagste winkosten.

Bij kabels en leidingen, wordt achtereenvolgens gekeken of 1) een tracé mogelijk is waarbij de nieuwe kabels en leidingen die het reserveringsgebied voor zandwinning doorsnijden worden gebundeld met bestaande kabels en leidingen 2) een tracé / locatie mogelijk is waardoor de winbare zandvoorraad niet essentieel aangetast wordt. Hiervoor worden voorkeurstracés in het reserveringsgebied voor zandwinning aangewezen.

Voor winningen van zand op de Noordzee zijn MERren opgesteld. Door zandwinners is besloten om vooraf voor meerdere jaren alle projecten (groot en klein) gezamenlijk een MER op te stellen: één voor suppletiezand en één voor commerciële zandwinning (beton- en metselzand). Op basis van een aantal van deze MERren zijn effecten bepaald. Daarnaast is deze beleidsuitspraak meegenomen in de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2). De meeste onderscheidende effecten zijn:

- Uit de Passende Beoordeling komt naar voren dat er geen significante effecten kunnen optreden en dat er geen mitigatie nodig is. Het effect op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 is dus neutraal.
- Er is beperkt effect op bodemopbouw, bodemvormen en slibtransport. Dit effect is afhankelijk van de diepte waarop gewonnen wordt. Op de diepte waarop gewonnen wordt is dit effect beperkt tot nihil.
- Wat betreft de waterkwaliteit geldt dat er enigszins vertroebeling optreedt tijdens de zandwinning door opwervend slib. Bij zeer grote diepte kan stratificatie optreden met zuurstofloosheid tot gevolg.
- Het sterkste effect van zandwinning in de Noordzee vindt plaats op plankton en benthos in de buurt van de winning (effect in het kader van de biologische waterkwaliteit).
- Beschikbaarheid van plankton en benthos heeft invloed op andere soorten en dus op ecologie. Andere soorten worden beperkt negatief beïnvloed.
- Archeologie wordt mogelijk negatief beïnvloed. Er bevinden zich meerdere wrakken met archeologische waarde op de Noordzeebodem. Er bestaat een mogelijkheid dat dit wordt aangetast door zandwinning.
- Er is geen effect op medegebruik zoals scheepvaart of visserij.

4.3.9 KABELS EN LEIDINGEN

Kabels en leidingen

Bestaand beleid dat tot nieuwe activiteiten kan leiden:

Olie- en gaswinning, duurzame energie en CO₂-opslag zijn activiteiten van nationaal belang, hiervoor zijn kabels en leidingen de benodigde infrastructuur. In het Structuurschema Buisleidingen zijn toekomstige tracés vastgelegd voor leidingen op land waarop die van zee aansluiten. Het beleid rondom K&L omvat het streven om te bundelen, het aanwijzen van een veiligheids- en onderhoudszone en een opruimplicht.

Momenteel is er ongeveer 3300 km kabel (voor communicatie en elektriciteit) in gebruik. Oprichting van windparken op zee brengt een extra behoefte aan elektriciteitskabels tussen de parken en de Nederlandse kust teweeg. Vanuit de overheid heeft Tennet de opdracht gekregen 'stopcontacten op zee' voor te bereiden ten behoeve van grootschalige windturbineparken op zee. Mogelijke aansluitpunten zijn Borssele, Maasvlakte, Wateringen, Vijfhuizen (vanaf 2018), Beverwijk en Eemshaven.

Sinds de komst van de olie- en gaswinning is op de Noordzee een uitgebreid netwerk van leidingen ontstaan. De gasleidingen (ongeveer 4500 km) landen aan bij Velsen, de Maasvlakte, Callantssoog en Uithuizen; de olieleidingen landen aan bij Hoek van Holland en IJmuiden. Door het kleine veldenbeleid van de overheid wordt de leidingeninfrastructuur nog wel uitgebreid. Gegeven de vooruitzichten van de olie- en gaswinning op de Noordzee is te verwachten dat zich na 2020 een stabilisatie in het aantal leidingen zal voordoen. Als de opslag van CO₂ op zee gaat plaatsvinden, dan zullen daarvoor extra pijpleidingen worden aangelegd.

Voor aanleg van kabels en leidingen zijn MERren opgesteld, of kabels en leidingen zijn onderdeel van projecten die in een MER worden behandeld. Bij het aanlanden van kabels en landingen treden vaak de grootste effecten op, zodat dit de meeste aandacht krijgt (zoals in het rapport Milieueffectstudie Kabels en Leidingen Waddenzee (ARCADIS, 2013)). Daarnaast is een Passende Beoordeling uitgevoerd voor dit PlanMER (zie Bijlage 2), waarin ook de beleidsuitspraak Kabels en Leidingen is beoordeeld. De high lights uit de bekeken MERren en de Passende Beoordeling zijn:

- Significante gevolgen van het verwijderen van kabels en leidingen kunnen worden voorkomen met mitigerende maatregelen (bv. geen kabels en leidingen verwijderen die onder schelpenbanken liggen die als foerageergebied dienen voor eenden, geen werkzaamheden in bepaalde periodes en met een bepaalde afstand tot gevoelige soorten, zorgvuldige uitvoering toepassen). Met in acht name van mitigerende maatregelen is het effect beoordeeld als neutraal.
- Belangrijkste aandachtspunt is de dekking boven kabels en leidingen. Met name in delen op zee met een sterke morfologische dynamiek verdient dit aandacht. Op deze locaties kunnen kabels en leidingen snel blootspoelen of vrijspoelen. Als gevolg daarvan kan kabelbreuk optreden. Daarom is het nodig om deze zo snel mogelijk weer toe te dekken. Het is raadzaam om bestaande kabels en leidingen die steeds vrijspoelen te vervangen door andere die via een minder morfologisch beïnvloed gebied lopen.
- Tijdens aanleg van kabels en leidingen wordt het grootste effect verwacht op natuurwaarden. De aanlegtechniek speelt daarbij een belangrijke rol. De meeste technieken leiden in meer of mindere mate tot optische, licht- en geluidsverstoring. Vissen en zeezoogdieren hebben hiervan het meeste last. Daarnaast leidt de aanleg tot habitatverlies. De enige techniek die dat niet veroorzaakt en minder hinder veroorzaakt is de horizontaal gestuurde boring. Bij baggeren treedt de meeste vertroebeling op, wat op zijn beurt negatieve invloed heeft op de primaire productie, op zeegras en macrobenthos.
- Kabels hebben een hogere temperatuur dan hun omgeving, en zullen een plaatselijke temperatuurstijging veroorzaken tijdens gebruik. Bij stroomkabels treedt een elektromagnetisch veld op, hetgeen invloed kan hebben op vissen en bruinvissen.
- Het opruimen van kabels en leidingen heeft een tijdelijk effect op scheepvaart aangezien kabels en leidingen scheepvaartroutes kruisen.
- Het opruimen van kabels en leidingen pakt positief uit voor activiteiten die kunnen conflicteren met kabels en leidingen, zoals windenergie op zee, olie- en gaswinning en visserij. Het leggen van kabels en leidingen heeft een negatief effect op deze activiteiten, waarmee het effect per saldo neutraal wordt.

5

Totaalbeeld effecten van maatregelen

5.1 SYNTHESE VAN DE BEOORDEELDE EFFECTEN IN DIT PLANMER

Algemene beeld hoofdonderdelen NWP2

Op globaal themaniveau en op meer detailniveau aan de hand van criteria zijn in het voorgaande hoofdstuk de effecten van een aantal beleidsuitspraken van het NWP2 op een rij gezet. Daarbij valt het volgende op:

- Veel SGBP-beleidsuitspraken pakken positief uit voor verschillende criteria, met name voor waterkwaliteit en waarden en functies die hiervan afhangen zoals natuur, recreatie, landbouw en visserij. Ook op duurzaamheid scoren de SGBP-beleidsuitspraken goed. Dit is inherent aan het feit dat de Kaderrichtlijn Water (waar de SGBP-en zich op richten) beoogt een natuurlijker systeem te verkrijgen, zowel voor wat betreft chemische waterkwaliteit, als voor de met natuurlijk water samenhangende waarden. Een zorgpunt ligt vooral bij de nutriëntenbelasting, in het zuiden van het land.
- De beleidsuitspraken die gericht zijn op het vergroten van de veiligheid tegen overstromingen (o.a. ORBP) zijn grofweg te verdelen in de rivierverruimingsmaatregelen, in verbeteringen aan keringen en in het handhaven van de basiskustlijn. De rivierverruimingsmaatregelen zijn grotendeels al uitgevoerd (Ruimte voor de Rivier en Maaswerken). In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat rivierverruiming over de hele linie voor natuur en landschap betere beoordelingen te zien geeft dan verbeteringen aan keringen (overwegend dijkverzwaringen). Dit komt omdat er meer mogelijkheden zijn voor integraal ontwerp. Het handhaven van de basiskustlijn met vooral zandsuppleties behoudt het duinhabitat, maar leidt wel tot verschuiving van vegetatietypen. Door vertroebeling is er een beperkt en tijdelijk effect op soorten.
- In de BNZ zijn beleidsuitspraken te vinden die beogen om de natuurlijke situatie in de Noordzee te verbeteren (PvM MS). Deze scoren positief. Er zijn ook positieve effecten te verwachten voor CO₂-opslag in relatie tot bodemstructuur (vullen lege velden met CO₂ voorkomt verdere bodemdaling). CO₂-opslag en windenergie dragen positief bij aan verduurzaming. Echter, diverse andere beleidsuitspraken uit de BNZ die gaan over economische activiteiten op de Noordzee geven vaak negatieve effecten, zoals verstoring, verontreiniging en aantasting van landschapsbeleving. Op systeemniveau op het geheel van de Noordzee betreft het per beleidsuitspraak relatief kleine effecten, maar de stapeling van effecten (cumulatie) op de Noordzee verdient nadrukkelijk aandacht.
- Een aantal beleidsuitspraken dat beoogt duurzame energie te bevorderen is uiteraard positief voor klimaat en duurzaamheid. De beleving van windturbines is subjectief, hun aanwezigheid kan positief of negatief worden opgevat.
- Waterkwaliteitsmaatregelen die extra zijn bovenop de maatregelen van de Kaderrichtlijn Water en die zich richten op het reduceren van medicijnresten hebben een positief effect op waterkwaliteit en op de natuurlijke soorten.

Natura 2000

Op grond van de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) is geconstateerd dat veel van beleidsuitspraken kunnen leiden tot negatieve effecten binnen Natura 2000-gebieden. Deze effecten kunnen worden voorkomen of tot zodanige proporties teruggebracht worden dat ze niet langer significant zijn, door:

- het treffen van mitigerende maatregelen bij de uitvoering van maatregelen en activiteiten en/of
- de toepassing van beleidsinstrumenten (in het bijzonder het kader “Ecologie en cumulatie”) waarmee de ruimtelijke uitwerking van de beleidsuitspraken afgestemd wordt op de kwetsbaarheid van Natura 2000-gebieden.

Het NWP2 blijkt uitvoerbaar te zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Wisselwerking hoofdonderdelen

Beoordeeld is in hoeverre de hoofdonderdelen binnen het NWP2 elkaar versterken of tegenwerken:

- Ten aanzien van de waterkwaliteit/ecologisch systeem werken de beleidsuitspraken van de SGBP-en en de Mariene Strategie in dezelfde richting, namelijk het terugdringen van een breed scala aan verontreinigingen in het water. De economische activiteiten op de Noordzee kunnen hier wel afbreuk aan doen, als er lozingen plaatsvinden van bijvoorbeeld gas- en olieplatforms en waar zandwinning kan leiden tot vertroebeling, zij het tijdelijk en lokaal optredend.
- Ten aanzien van waterveiligheid werken alle hoofdonderdelen in dezelfde richting, er zijn geen beleidsuitspraken die afbreuk doen aan de waterveiligheid.
- Ten aanzien van de waterkwantiteit kan gesteld worden dat – voor zover relevant – beleidsuitspraken rekening houden met de verminderde beschikbaarheid van zoet water in de toekomst ten gevolge van klimaatontwikkeling.

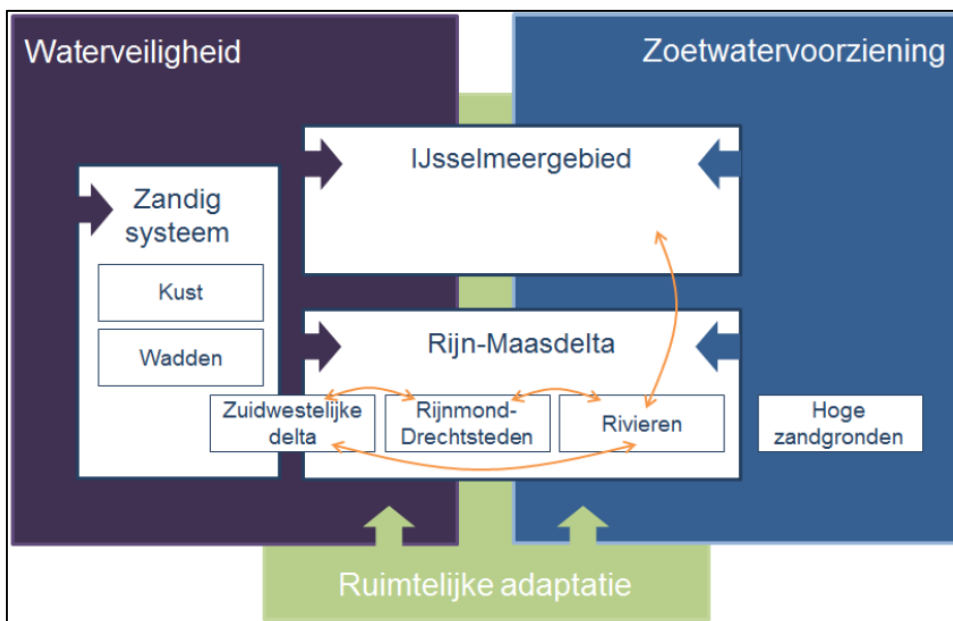
5.2 CUMULATIE EFFECTEN NWP2 MET RIJKSBELEID DAT VOORTVLOEIT UIT DE DELTABESLISSINGEN EN GEBIEDSGERICHTE STRATEGIEËN

5.2.1 DELTABESLISSINGEN EN VOORKEURSSTRATEGIEËN VAN HET DELTAPROGRAMMA 2015

Op Prinsjesdag 2014 is door het kabinet een ontwerp van een tussentijdse wijziging van het NWP1 voor de verankering van het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën zoals opgenomen in het Deltaprogramma 2015 (hierna kortheidshalve ‘Rijksbeleid DP 2015’ genoemd) naar buiten gebracht. Voor deze tussentijdse wijziging van het NWP1 is een PlanMER opgesteld en is een Passende Beoordeling uitgevoerd.

Na tervisielegging in het najaar van 2014 en verwerking van ingebrachte zienswijzen is de tussentijdse wijziging van het NWP1 vastgesteld en in het ontwerp-NWP2 opgenomen⁵. Het DP 2015 bevat procesmatige keuzes en concrete kaderstellende keuzes over de thema’s waterveiligheid, zoetwatervoorziening en ruimtelijke adaptatie en over de gebieden IJsselmeergebied, Rijn-Maasdelta en Zandig systeem, met bijbehorende gebiedsgerichte uitwerkingen. Dit is in figuur 2 geschematiseerd.

⁵ In principe zou de tussentijdse wijziging van het NWP1 (Rijksbeleid DP2015) als onderdeel van het NWP2 als ‘bestaand beleid’ in het PlanMER NWP2 vervat moeten zijn, dus onderdeel van de autonome ontwikkeling. Dit PlanMER voor het NWP2 is echter opgesteld op het moment dat het Rijksbeleid DP2015 nog niet was vastgesteld.

Figuur 8: Samenhang tussen deltabeslissingen en gebiedsgerichte uitwerkingen

In het PlanMER t.a.v. het Rijksbeleid DP2015⁶ zijn van alle onderdelen uit Figuur 2 de concreet kaderstellende keuzen beoordeeld op hun effecten. De procesmatige keuzen zijn niet beoordeeld. De beoordeling is uitgevoerd op hoofdlijnen voor de thema's waterveiligheid en zoet water (doelbereik) en voor de criteria milieu & leefomgeving, landschap-cultuurhistorie-archeologie en natuur. De beoordeling hanteert een 5-puntsschaal:

++	Positief effect
+	Positief effect indien optimalisatie in vervolgbesluiten
0	Geen effecten te verwachten
-	Negatief effect kan nog worden gemitigeerd in vervolgbesluiten
--	Negatief effect

5.2.2 BEOORDELING CUMULATIEVE EFFECTEN

Voor het beoordelen van de cumulatie van alle beleidsuitspraken die in voorliggend PlanMER en in het PlanMER Rijksbeleid DP2015 zijn behandeld, is het logisch om de gebiedsindeling van DP2015 te volgen. Immers, op gebiedsniveau/specifieke locaties zullen gecumuleerde effecten kunnen optreden. Verder is een globale beoordeling gevolgd die aansluit bij de beoordeling in het PlanMER Rijksbeleid DP2015 en bij de globale beoordeling in dit PlanMER NWP2.

Onderscheiden gebieden

We onderscheiden de volgende gebieden waar mogelijk sprake zal zijn van cumulatie van effecten door de verschillende programma's:

- IJsselmeergebied.
- Rijn-Maasdelta en hoge zandgronden.
- Zandig systeem: kust, Waddengebied.

⁶ De exacte naamgeving van dit PlanMER luidt *PlanMER voor NWP1 voor de verankering van het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën zoals opgenomen in het Deltaprogramma 2015* (RoyalHaskoningDHV, 2014). Met de 'praktische' naam 'Rijksbeleid DP2015' wordt uitgedrukt dat het PlanMER sec gaat over het gedeelte van het Deltaprogramma dat zelfbindend is voor de rijksoverheid.

- Noordzee.

Indeling hoofdthema's

De hoofdthema's voor de indeling van de cumulatieve effecten zijn ontleend aan de opzet van de twee PlanMERren:

- Waterveiligheid
- Zoetwatervoorziening
- Milieu en waterkwaliteit
- Natuur
- Landschap
- Gebruiksfuncties
- Duurzaamheid

In onderstaande tabellen is op basis van deze hoofdthema's per gebied en per programma de hoofdconclusie vanuit de effectbeoordeling opgenomen en op kwalitatieve wijze aangegeven in hoeverre er sprake kan zijn van cumulatieve effecten. Hierbij is gebruik gemaakt van dezelfde beoordelingschaal, als gehanteerd in hoofdstuk 4, namelijk: negatief effect(-), neutraal effect (0) en positief effect (+).

Tabel 19: Cumulatie van effecten van NWP2 en Rijksbeleid DP2015

Gebied	NWP2	Rijksbeleid DP2015	Cumulatief
IJsselmeergebied			
Water-veiligheid	Positief effect door ORBP-Rijn (maatregelen primaire keringen).	Positief effect door nieuwe normen waterveiligheid.	+
Zoetwater-voorziening	Neutraal effect.	Positief effect door flexibel peilbeheer.	+
Milieu en waterkwaliteit	Positief effect door terugdringing verontreinigingen door SGBP-Rijn.	Neutraal effect.	+
Natuur	Positief effect door terugdringen verontreinigingen en verbeteren vispasseerbaarheid door SGBP-Rijn.	Neutrale effecten, flexibel peilbeheer en kleinere ruimtereservering voor dijkversterking kunnen positief of negatief zijn.	+
Landschap	Neutraal effect.	Neutrale effecten, maar flexibel peilbeheer en kleinere ruimte-reservering voor dijkversterking kunnen positief of negatief zijn.	O
Gebruiks-functies	Positief effect op recreatie en visserij door terugdringing verontreinigingen en vispasseerbaarheid SGBP-Rijn.	Neutraal effect.	+
Duurzaamheid	Positief effect door op orde brengen primaire keringen door ORBP-Rijn.	Neutraal effect.	+
Rijn-Maasdelta en hoge zandgronden			
Water-veiligheid	Positief effect door beheer / onderhoud en op orde brengen primaire keringen en steenbekleding Zeeland.	Positief effect door nieuwe normen waterveiligheid en versterken dijken Neder-Rijn, Lek.	+
Zoetwater-voorziening	Positief effect door duurzaam/efficiënter watergebruik, aanpassingen waterpeilen/GGOR en kunstmatige grondwateraanvulling SGBP-en Maas en Rijn.	Positief effect door eerste stap wateraanvoer Rijnmond-Drechtsteden en optimaliseren watersysteem Bernisse-Brielse meer.	+
Milieu en waterkwaliteit	Positief effect door terugdringing verontreinigingen door SGBP-en Maas en Rijn.	Neutrale effecten, maar versterken dijken Neder-Rijn en Lek kan positief of negatief zijn.	+
Natuur	Positief effect door terugdringen verontreinigingen en verbeteren vispasseerbaarheid door SGBP-en Maas en Rijn.	Neutrale effecten, maar versterken dijken Neder-Rijn en Lek kan positief of negatief zijn.	+
Landschap	Positief effect door herstel hydromorfologie en waterbeweging (SGBP), maar negatief effect door op orde brengen primaire keringen.	Neutrale effecten, maar versterken dijken Neder-Rijn en Lek kan positief of negatief zijn.	+
Gebruiks-functies	Sterk wisselend beeld van effecten. Per saldo positief.	Neutraal effect.	O
Duurzaamheid	Positief effect door duurzaam/efficiënt watergebruik, op orde brengen primaire keringen en meer windenergiemogelijkheden.		+
Zandig systeem: kust, Waddengebied, deel Zuidwestelijke delta			
Water-veiligheid	Positief effect door handhaven basiskustlijn.	Neutraal effect.	+
Zoetwater-voorziening	Neutraal effect.	Neutraal effect.	O
Milieu en waterkwaliteit	Positief effect door terugdringing verontreinigingen in SGBP-en en door diverse maatregelen van de PvM Mariene Strategie. Negatief effect door olie- en gaswinning, CO ₂ -opslag en winning oppervlaktedelfstoffen.	Neutraal effect.	O
Natuur	Positief effect door terugdringen verontreinigingen en verbeteren vispasseerbaarheid in SGBP-en en door diverse maatregelen van de PvM Mariene Strategie. Negatief effect door olie- en gaswinning, CO ₂ -opslag, winning	Neutraal effect.	+

Gebied	NWP2	Rijksbeleid DP2015	Cumulatief
	oppervlaktedelfstoffen, windenergie en kabels en leidingen.		
Landschap	Neutraal effect.	Neutraal effect.	O
Gebruiks-functies	Positief effect op recreatie en visserij door terugdringing verontreinigingen en vispasseerbaarheid SGBP-Rijn. Duininfiltraties zijn gunstig voor de functies landbouw en drinkwater.	Neutraal effect.	+
Duurzaamheid	Positief effect door duurzaam/efficiënt watergebruik, op orde brengen primaire keringen en meer wind-energiemogelijkheden. CHECK	Neutraal effect.	+
Noordzee			
Water-veiligheid	Neutraal effect.	n.v.t. ⁷	O
Zoetwater-voorziening	Neutraal effect.	n.v.t.	O
Milieu en waterkwaliteit	Positief effect door terugdringing verontreinigingen in SGBP-en en door diverse maatregelen van de PVM Mariene Strategie. Negatief effect door olie- en gaswinning, CO ₂ -opslag en winning oppervlaktedelfstoffen.	n.v.t.	+
Natuur	Positief effect door terugdringen verontreinigingen en verbeteren vispasseerbaarheid in SGBP-en en door diverse maatregelen van de PVM Mariene Strategie. Negatief effect door olie- en gaswinning, CO ₂ -opslag, winning oppervlaktedelfstoffen, windenergie en kabels en leidingen.	n.v.t.	+
Landschap	Negatief effect door olie- en gaswinning en windenergie op zee.	n.v.t.	-
Gebruiks-functies	Olie- en gaswinning, CO ₂ -opslag en windenergie op zee zijn negatief voor scheepvaart en visserij.	n.v.t.	-
Duurzaamheid	Olie- en gaswinning zijn negatief, maar windenergie en CO ₂ -opslag zijn positief.	n.v.t.	O

Uit de cumulatieve beoordeling van NWP2 en DP2015 komt naar voren dat waterveiligheid, zoetwatervoorziening, milieu en waterkwaliteit, natuur en duurzaamheid baat hebben bij de gecombineerde effecten die optreden door het totaal aan maatregelen. Landschap heeft deels baat bij de maatregelen, maar met name de voorzieningen op de Noordzee zorgen voor een negatief effect op de landschapsbeleving.⁸ De effecten op gebruiksfuncties wisselen.⁹

⁷ Voor de Noordzee is Rijksbeleid DP2015 niet relevant, want dit programma bevat geen beslissingen die invloed uitoefenen op de kwaliteiten van de Noordzee.

⁸ Landschapsbeleving is een subjectief criterium. Doorslaggevend in de beoordeling is geweest dat de openheid van het landschap afneemt en dit is negatief beoordeeld. Maar vanuit het principe dat het landschap een afspiegeling is van de samenleving zou dit ook neutraal of positief beoordeeld kunnen worden.

⁹ Duurzame, veilige economische ontwikkeling van de Noordzee wordt nagestreefd, met behoud en herstel van de integriteit van het mariene ecosysteem. Hierbij is meervoudig ruimtegebruik het uitgangspunt. Met de Beleidsnota Noordzee 2016-2021 wordt een aantal randvoorwaarden beschreven om het combineren en stapelen van activiteiten vanuit de gebruiksfuncties mogelijk te maken.

Natura 2000

Uit de cumulatietoets in de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) is gebleken dat het niet aannemelijk is dat er cumulatieve significante effecten optreden tussen de beoordeelde beleidsuitspraken, met andere beleidsthema's binnen het NWP2 (waaronder Deltaprogramma) of andere geplande plannen en projecten binnen de Natura 2000-gebieden. Uit de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) komt naar voren dat na mitigatie geen van de beleidsuitspraken leidt tot significante gevolgen op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000.

5.3 AANDACHTSPUNTEN BIJ VERDERE PLANVORMING

5.3.1 MITIGATIEMOGELIJKHEDEN

Uit de (synthese van de) effectbeoordeling van het gehele NWP2 blijkt, dat met name bij de economische activiteiten die kunnen gaan plaatsvinden op de Noordzee negatieve effecten kunnen optreden. Verder kan dit ook gelden bij de activiteiten die plaatsvinden onder het ORBP, zoals het op orde brengen van primaire keringen. Het is met name voor dit soort activiteiten, dat mitigatiemaatregelen een rol kunnen spelen om de effecten te verzachten.

Met mitigatiemaatregelen worden dan vooral natuurwaarden ontzien of er wordt gestreefd naar landschappelijke inpassingsmogelijkheden. De concretisering van (benodigde) mitigerende maatregelen zal pas kunnen plaatsvinden zodra de betreffende beleidsuitspraken gebieds- of locatie-specifiek worden uitgewerkt naar concrete initiatieven.

Het formuleren van mitigerende maatregelen is al standaard bij die plannen en projecten waarvoor een MER dient te worden opgesteld, omdat de Wet milieubeheer (artikel 7.7 lid 1.g voor PlanMERren of artikel 7.23 lid 1.g voor ProjectMERren) vereist dat hieraan aandacht wordt besteed. Ook bij vergunningtrajecten is het de gangbare praktijk dat de initiatiefnemer uitgedaagd wordt om mitigatiemogelijkheden te verkennen. Er geldt aan wettelijke verplichting om mitigerende maatregelen te noemen om te voldoen aan wettelijke/beleidskaders.

In de Passende Beoordeling (zie Bijlage 2) is voor een aantal activiteiten van beleidsuitspraken aangegeven welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden, om zodoende het mogelijk optreden van significante gevolgen op instandhoudingsdoelen uit te kunnen sluiten. Deze mitigerende maatregelen kunnen onder andere bestaan uit:

- Het kiezen van bepaalde perioden waarin bepaalde soorten niet kwetsbaar zijn, bijvoorbeeld de zoogperiode van zeehonden vermijden, de rui- en/of broedperiode van bepaalde vogelsoorten en de voortplantingsperiode van de noordse woelmuis.
- Het hanteren van een bepaalde afstand tot bepaalde habitats en/of soorten, bijvoorbeeld tot de foerageergebieden (o.a. schelpdiervoorkomens) of rustgebieden (zandbanken zeehonden).
- Het wegvangen van aanwezige habitatsoorten (vissen e.d.) en deze te verplaatsen naar geschikt leefgebied elders.
- Het verlies van leefgebied te mitigeren met vervangend leefgebied, bijvoorbeeld in de directe omgeving tijdelijk geschikt broedbiotoop creëren voor bepaalde vogelsoorten, aanleg van natuurvriendelijke oevers of aangepast beheer van bestaande watergangen voor bepaalde vissoorten, nieuwe poelen voor de kamsalamander.
- Het treffen van technische voorzieningen, bv. om onderwatergeluid, vertroebeling en ruimtebeslag (smalle werkstroken) te verminderen.

Verder is relevant dat er een waarborg is in de vorm van het 'kader ecologie en cumulatie' voor ontwikkelingen op de Noordzee, met name ten aanzien van windenergie, dat cumulatieve significante effecten moet voorkomen.

5.3.2 LEEMTEN IN KENNIS

Over de effecten van de beleidsuitspraken is op het niveau van dit PlanMER voldoende informatie voorhanden geweest voor het uitvoeren van een globale effectbeoordeling. Voor de beleidsuitspraken die door alle zeven zijn gevallen, en die aan de hand van criteria zijn beoordeeld, zijn (bestaande) MERren beschikbaar, zodat ook voor een meer gedetailleerde effectbeoordeling voldoende informatie voorhanden is geweest om inzicht te verkrijgen in de mogelijke effecten.

Gelet op het globale detailniveau van dit PlanMER is er voldoende informatie beschikbaar om het NWP2 vast te stellen. Op dit beleidsniveau is er nog geen inzicht in de concrete uitwerking van het beleid. De effectbeoordelingen hebben om deze reden, vanwege strategische niveau van besluitvorming, op een strategisch globaal niveau plaatsgevonden. Voor die beoordeling is voldoende informatie voorhanden geweest, mede ook vanwege de vele bestaande MERren van vergelijkbare activiteiten die mogelijk voort kunnen komen uit het beleid.

Wel is het zo dat de kennis over het (eco)systeem op de Noordzee nog sterk in ontwikkeling is. Hiervoor worden of zijn verschillende studies/onderzoeken in gang gezet (zie hieronder in paragraaf 5.3.3).

5.3.3 MONITORING EN EVALUATIE

Ten aanzien van alle onderdelen van het NWP2 vinden voortdurend monitoring, evaluaties en rapportages plaats, die eventueel kunnen leiden tot bijstellingen van beleid. Hiermee wordt inzicht verkregen in de voortgang van inspanningen aan het watersysteem. Vanaf het NWP 2009-2015 vindt een Waterbalans plaats door het Planbureau van de leefomgeving, die op hoofdlijnen zicht geeft op de voortgang inzake waterkwaliteit en waterveiligheid. Met de rapportage *Water in Beeld* geeft het Ministerie van I&M ieder jaar een voortgangsrapportage op van de voortgang van het Nationaal Waterplan en het Bestuursakkoord Water. Voor de monitoring van mogelijke effecten zoals beschreven in voorliggend PlanMER kan hierop worden aangesloten.

In de aanloop naar en in de looptijd van het NWP2 (2016-2021) vindt over een breed scala aan onderwerpen monitoring plaats of worden de resultaten van gedane inspanningen geëvalueerd, die samenhangen met de beleidsuitspraken die in het NWP2 een plek krijgen. Een (niet uitputtend) overzicht staat hieronder.

SGBP

- In het kader van de KRW geldt per stroomgebied een monitoringsprogramma. Deze programma's zijn vastgelegd door middel van een ministerieel besluit en daarnaast in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw). De waterschappen, Rijkswaterstaat en de provincies hebben een KRW-monitoringsnetwerk opgesteld, welke partijen de metingen uitvoeren. Aan het einde van de planperiode wordt een uitspraak gegeven van de toestand van de waterlichamen. In de monitoringsprogramma's komen aspecten aan de orde als: keuze van de representatieve locatie, meten van de toestand van een waterlichaam (relevante stoffen en kwaliteitselementen), standaardisatie van methodes en de interpretatie van de resultaten, o.a. in de indeling van de waterlichamen in toestandsklassen.

- De resultaten van het Vijfde actieprogramma nitraat (looptijd 4 jaar, van 2014 tot 2017) worden gemonitord in het kader van de waterkwaliteit via de KRW-normen. In 2016 vindt een wettelijke evaluatie van de mestwetgeving plaats.
- In 2018 vindt een evaluatie plaats van de tussendoelen van de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming.
- De Planologische Kernbeslissing Waddenzee geldt tot februari 2017 en wordt geëvalueerd in 2015. Onderwerpen zijn de resultaten van natuurherstel en natuurverbeteringsplannen, de samenhang van de doelen van het Waddenfonds met rijksbeleid en het Evaluatierapport Rekenkamer over waterbeheer van de Wadden.

ORBP

- In het kader van ORBP-en vindt monitoring van de voortgang plaats en wordt regelmatig gerapporteerd. Waterschappen rapporteren jaarlijks aan hun eigen bestuur of tweejaarlijks aan de provincie. Het Rijk rapporteert ieder half jaar over grote uitvoeringsprogramma's zoals het HWBP, Ruimte voor de Rivier en Maaswerken. Rapportage vindt plaats aan de hand van een vaste set indicatoren.

Beleidsnota Noordzee

- In het kader van het OSPAR-verdrag vindt monitoring van stoffen op zee plaats en een beoordeling van de toestand van de zee.
- Bij de mariene strategie is monitoring een belangrijk onderdeel¹⁰ en vindt continu/jaarlijks plaats. Over het KRM-monitoringsprogramma is in oktober 2014 gerapporteerd aan de Europese Commissie. Het geeft aan hoe de milieutoestand wordt gemonitord en het geeft tevens invulling aan de monitoringopgave voor de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In 2015 vindt een nulmeting plaats, vervolgens wordt gemeten in 2018 en 2021. Met de verzamelde monitoringgegevens zullen evaluaties van de Mariene Strategie en de ontwikkeling naar een goede milieutoestand gemaakt gaan worden. De eerste evaluatie (assessment) is voorzien in 2018, wanneer een actualisatie plaatsvindt van de initiële beoordeling van het mariene milieu.
- TNO heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar mogelijke milieueffecten van de munitiestortplaatsen op zee, waar kort na de Tweede Wereldoorlog overtollige munitievoorraden zijn gestort. Daarbij zijn geen negatieve effecten aangetoond.
- De bodembeschermende maatregelen in de Natura 2000-gebieden de Klaverbank en Doggersbank gaan gepaard met onderzoek en monitoring voor verdere kennisopbouw.
- De ruimte die wordt geboden voor windenergie op zee noopt tot het verkrijgen van zicht op de cumulatie van effecten van windturbines op vogels en vleermuizen en ten gevolge van onderwatergeluid bij zeezoogdieren en vis. Hiertoe is in 2014 in het kader van 'Kader ecologie en cumulatie' cumulatietoetsing gedaan.
- In het kader van Green Deal Schone Stranden werken tenminste 10 kustgemeenten mee aan de monitoring van effecten van bepaalde maatregelen.
- Wat betreft de inzichten in de gevolgen van zandwinning op zee is van belang dat in het wingebed voor de Maasvlakte II in de komende jaren een monitoringsprogramma naar de rekolonisatie wordt uitgevoerd. Na afloop van de herstelperiode van het bodemleven zal een definitieve evaluatie beschikbaar zijn.

---

¹⁰ Deel 1 is de initiële beoordeling van de milieutoestand, beschrijving van de goede milieutoestand in 2020, milieudoelen en indicatoren, en de beleidsopgaven tot 2020, deel 2 is het KRM-Monitoringsprogramma en deel 3 omvat het Programma van Maatregelen.

- Wat betreft de inzichten in de gevolgen van suppleties is van belang dat er een intensief onderzoeks- en monitoringprogramma komt onder de naam 'Kustgenese 2.0'. Tot 2020 worden in dat programma kleinschalige pilots uitgevoerd. Na 2020 worden grootschalige pilots voorzien.

Overige

- In het kader van het Deltaprogramma worden jaarlijkse rapportages geleverd.
- De evaluatie van de Deltawet (voor 2017) wordt benut om de toekomst van de organisatie van het Deltaprogramma op de langere termijn tegen het licht te houden.

Bij vergunningverleningen of andersoortige bestuurlijke besluiten over concrete activiteiten worden, al dan niet gekoppeld aan de m.e.r.-plicht of andere rapportageverplichtingen, in veel gevallen ook monitoringseisen gesteld.

Al met al hoeft er voor de activiteiten die het gevolg zijn van de beleidsuitspraken in het kader van dit PlanMER geen separate aanzet voor een monitoringsprogramma te worden opgesteld, want er kan worden aangesloten bij bovenstaande monitoringsprogramma's.

Bijlage 1

Lijst begrippen/afkortingen

In deze bijlage zijn die begrippen en afkortingen opgenomen die door het gehele PlanMER worden gebruikt. Een aantal begrippen en afkortingen wordt slechts op één of een zeer beperkt aantal locaties gehanteerd, deze worden aldaar toegelicht.

12-mijlszone	- Zone (territoriale zee) tot 12 nautische mijl (22,224 km), uit de kust.
Basiskustlijn (BKL)	- Overgang van zee naar land, de grens tussen het 'droge' en het 'natte' deel van de waterkering. De lijn wordt aangegeven op de kaart in artikel 2.7 lid 2 van de Waterwet.
Besluit m.e.r.	- Besluit milieueffectrapportage.
DP 2015	- Deltaprogramma 2015.
EEZ	- Exclusieve economische zone: Gebied dat zich tot 200 zeemijl (370,4 km) buiten de kust van een staat uitstrekt.
GGOR	- Gewenst grond- en oppervlaktewaterregiem.
Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	- Het Hoogwaterbeschermingsprogramma zorgt ervoor dat de belangrijkste waterkeringen van Nederland goed worden onderhouden. Deze waterkeringen beschermen tegen overstromingen en zijn dus belangrijk voor de veiligheid.
KRM	- Kaderrichtlijn Mariene Strategie.
KRW	- Kaderrichtlijn Water.
m.e.r.	- Milieueffectrapportage – de procedure.
MER	- Milieueffectrapport – het product.
Ministerie EZ	- Ministerie van Economische Zaken.
Ministerie I&M	- Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
Mitigerende maatregelen	- Maatregelen ter beperking van een (negatief) milieueffect.
Natura 2000-gebieden	- Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie, gebaseerd op de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn.
Natuurbeschermingswet 1998 (Nbw)	- Regelt bescherming van gebieden die i.k.v. van Europese Vogel- en Habitatrictlijn beschermd moeten worden.
NRD	- Notitie Reikwijdte en Detailniveau (startdocument in de m.e.r.-procedure).
NWP	- Nationaal Waterplan.
ORBP	- Overstromingsrisicobeheerplan: Plan gericht op beperking van de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed en de economische bedrijvigheid.
Overstromingsrisico	- De kans dat een gebied overstroomt, doordat de waterkering rondom dat gebied op één of meer plaatsen faalt.
PlanMER	- MER op planniveau.
Referentiesituatie	- Situatie waartegen de effecten worden afgezet.
RWS	- Rijkswaterstaat.
RWZI	- Rioolwaterzuiveringsinstallatie.
SGBP	- Stroomgebiedbeheerplan: Plan waarin per stroomgebied de inspanningen staan van lidstaten om te voldoen aan de KRW.
VKA	- Voorkeursalternatief.
Wateroverlast	- Verzamelterm voor schade, ongemak en ontreddeering door hoge waterstanden ten gevolge van overvloedige neerslag en/of onvoldoende ontwatering.
Waterveiligheid	- Beschermingsniveau tegen (grootschalige) overstromingen vanuit zee, rivieren en meren.
Zandsuppletie	- Aanvulling van de kustverdedigingsstrook met zand om kustachteruitgang te compenseren.

Bijlage 2

Passende Beoordeling Natura 2000

Betreft een los document.

Literatuurlijst

In de literatuurlijst zijn bronnen opgenomen die algemene informatie verstrekken. In dit PlanMER is daarnaast van een aantal specifieke projecten informatie verzameld waaruit o.a. de effectbeoordelingen zijn afgeleid en uitgevoerd. De betreffende bronnen staan bij de betreffende tekstpassages vermeld.

- ARCADIS, 2013: Waterrapportage Noord-Brabant
- ARCADIS, 2014: Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het PlanMER NWP2
- Hoogwaterbeschermingsprogramma, 2013: Projectenboek 2014
- Ministerie I&M, 2014: Ontwerpplan tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan voor de verankering van het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën zoals opgenomen in het Deltaprogramma 2015
- Ministeries I&M en EZ, 2014: Deltaprogramma 2015, Werk aan de delta
- Minister van I&M, 2 juni 2014: Kamerbrief waterkwaliteit (kenmerk IenM/BSK-2014/109917)
- Ministerie I&M, 2014: Stroomgebiedsbeheerplannen Rijn, Maas, Eems, Schelde (concept) 2016-2021
- Ministerie I&M, jaarlijks: Water in beeld
- Minister van Verkeer en Waterstaat, 2009: Beleidsnota Noordzee 2009-2015
- Planbureau voor de Leefomgeving, 2014: Waterkwaliteit en -veiligheid, Balans van de Leefomgeving 2014, deel 6
- Rijkswaterstaat, 2014: Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren
- RoyalHaskoningDHV, 2014: PlanMER voor NWP1 voor de verankering van het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën zoals opgenomen in het Deltaprogramma 2015
- Tauw, 2014: PlanMER BPRW 2016 – 2021

Websites:

- www.noordzeeloket.nl
- www.water.nl
- <http://www.helpdeskwater.nl>
- <http://www.waterkwaliteitsportaal.nl>: alle concept KRW-factsheets 2016-2021 zijn hier te vinden

Colofon

PLANMER NATIONAAL WATERPLAN 2

OPDRACHTGEVER:

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Ministerie van Economische Zaken

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

ir. F.D. Dotinga
Msc. R.E.F. van den Berg

GECONTROLEERD DOOR:

drs. K.M. van der Wel

VRIJGEGEVEN DOOR:

drs. K.M. van der Wel

21 november 2014
078157670:0.1

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.